

Møte torsdag den 28. januar kl. 10

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr. 46)

1. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 19. januar 1999)
2. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant og statsråd Trygve Haugeland og tidligere stortingsrepresentant Odd Vigestad

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere statsråd og stortingsrepresentant *Trygve Haugeland* døde like før jul, 84 år gammel. Med ham er en markant personlighet i norsk samfunnsliv gått bort.

Trygve Haugeland vokste opp på slektsgården Haugeland i Lyngdal i Vest-Agder. Etter at Haugeland hadde avlagt sin embetseksamen med innstilling på Norges landbrukshøgskole i 1937, var han med på å grunnlegge Tomb jordbruksskole og fungerte noen år der som lærer. I 1946 var han med på å grunnlegge Lyngdal jordbruksskole i sin hjemkommune, og fungerte som rektor ved skolen fram til 1953. Under krigen overtok han også en gård i sin hjemkommune og drev den fram.

Fra 1963 og i tre år framover bygde Haugeland opp en landbruksskole i Etiopia i regi av Norsk Luthersk Misjonssamband. Senere hadde han landbruksoppdrag i Liberia og Sudan i regi av henholdsvis Metodistkirken og Kirkens Nødhjelp. Fra 1967 til 1977 var Haugeland fylkeslandbrukssjef i Vest-Agder.

Rett etter krigen fikk Trygve Haugeland lokalpolitiske oppdrag i sin hjemkommune, bl.a. som varaordfører i åtte år. Han var vararepresentant til Stortinget for Bondepartiet i Vest-Agder de to første stortingsperiodene etter krigen. Han var fast representant i perioden 1958-61, og var da medlem av administrasjonskomiteen. Som stortingsrepresentant var han særlig opptatt av ressursproblemer og næringspolitikk. I Korvald-regjeringen var Haugeland miljøvernminister fra oktober 1972 til mars 1973, da han måtte trekke seg på grunn av sykdom.

Trygve Haugeland var også mye benyttet i statlige råd og utvalg. Han var bl.a. medlem av styret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen 1963-79 og av styret i NORAD 1968-72. I Nobelkomiteen satt Trygve Haugeland i ti år, fra 1974 til 1984. En særlig innsats gjorde han som formann for det såkalte ressursutvalget 1968-71, som ledet fram til opprettelsen av Miljøverndepartementet.

Trygve Haugeland var kreativ og iderik, med evne til å inspirere andre og spre glede og trivsel omkring seg.

Tidligere stortingsrepresentant *Odd Vigestad* er død, 83 år gammel.

Vigestad kom ganske tidlig med i politisk arbeid. Han var medlem av Ålesund bystyre i over 20 år fra 1952, og ble i denne perioden innvalgt i en rekke kommunale og fylkeskommunale utvalg og råd.

I 1969 ble Vigestad valgt til Stortinget som representant for Kristelig Folkeparti fra Møre og Romsdal og satt i tre perioder fram til 1981. Vigestad hadde et politisk engasjement som favnet vidt. Han var først medlem av forsvarskomiteen og ble i denne sammenheng også mye benyttet som delegert i internasjonale forsamlinger. De to siste periodene satt han i industrikomiteen, der han fikk utløp for sine distriktspolitiske og finanspolitiske interesser. Han engasjerte seg bl.a. sterkt for å redusere det generelle avgiftstrykket og ellers bedre rammevilkårene for de små og mellomstore bedriftene.

Etter at Vigestad sluttet på Stortinget, gikk han aktivt inn i partiarbeidet i sin hjemby. Dette var typisk for Vigestad, han tok gjerne et tak når det trengtes. Vigestad kjente både sin by og sitt fylke godt, og hadde bred tillit. Også det frivillige organisasjonsarbeidet nøt godt av hans innsatsvilje og arbeidskraft. Han var bl.a. formann i KFUM-kameratene i Ålesund i flere år og mangeårig medlem av styret i Ålesund KFUM.

Vigestad var usedvanlig samvittighetsfull, og hans interessefelt favnet vidt. Mange vil minnes hans engasjerte innsats med takknemlighet når det gjelder hans lokalpolitiske så vel som hans rikspolitiske innsats.

Vi lyser fred over Trygve Haugelands og Odd Vigestads minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Oddbjørg Ausdal *Starrfelt* fra og med 2. februar og inntil videre
- fra representanten May-Helen Molvær *Grimstad* om permisjon i tiden fra og med 2. februar til og med 10. februar for å delta i en studiereise i regi av European Visitors Programme – EUVP – til Belgia og Storbritannia

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
Møre og Romsdal fylke: Anne Lise *Lunde*
Rogaland fylke: Helga *Rullestad*

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

John I. Alvheim (Frp): Jeg foreslår Per Ove Width.

Presidenten: Per Ove Width er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Per Ove Width anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

S a k n r . 1

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 19. januar 1999)

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for hovedtaler fra hver partigruppe, parlamentariske ledere og medlemmer av Regjeringen settes til 10 minutter og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra hovedtaler fra hver partigruppe og parlamentariske ledere samt fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

– Det anses vedtatt.

Haakon Blankenborg (A) (leiar for komiteen):

Først vil eg få takke utanriksministeren for at han svara positivt på spørsmålet frå Arbeidarpartiet om å gjere greie for Regjeringas politikk i høve til EU gjennom den utgreiinga som vi høyrde for ei tid sidan.

Dette bør bli ein debatt om utviklinga i EU utanom dei sakene som følgjer direkte av EØS-avtala. Dei einskilde EØS-sakene har vi høve til å drøfte kvar for seg i andre samanhengar. Heller ikkje utanriksministeren la derfor særleg vekt på dei einskilde EØS-sakene i si orientering. Det er dessutan brei semje om handteringa av EØS-sakene i Stortinget no. Når utanriksministeren streka under at vi må drøfte kvar EØS-regulering for seg og ikkje drive ein teoretisk eksersis med bruken av veto i EØS, dekkjer nok det synet til dei fleste i Stortinget. Det er viktig at eit nesten samstemt storting no gjer EØS-avtala til ein hjørnestein i samarbeidet med EU. Særleg viktig er det når Regjeringa også er samstemt om dette.

EØS-avtala femner i hovudsak om den indre marknaden. Avtala sikrar at alle landa i området har dei same europeiske lovene som grunnlag for dei nasjonale lovene. Nesten ingen vil eksperimentere med norske arbeidsplassar i dag ved å setje avtala i fare eller fjerne ho. Trass i at EØS-avtala femner breitt, skjer det store endringar også på område som avtala ikkje dekkjer fullt ut eller ikkje dekkjer i det heile tatt. På enkelte område kan avtala vere relevant utan at ho eigentleg dekkjer vedkomande område. Klare døme på dette er utvidinga av EU og innføringa av ein felles valuta.

Vi skal bruke EØS-avtala så langt ho rekk, men også her bør vi vere varsame med å strekkje fellen lenger enn han rekk. Det er ein god leveregel. Der EØS-avtala ikkje gjeld, må vi finne fram til andre former for samarbeid.

Eit døme på eit slikt samarbeid er den Schengen-avtala som Stortinget tidlegare har godkjent, med dei endringane som Regjeringa har forhandla fram som følge av Amsterdam-avtala. Regjeringa har gått god for dette resultatet frå forhandlingane og vil snart leggje det fram for Stortinget. Vi bør vente med eit konkret ordskifte om Schengen til Regjeringa har kome med framlegget sitt.

I debatten om Schengen følgde ikkje haldningane stemmemønsteret frå folkerøystinga i 1994. Det same ser vi i andre saker, f.eks. i tilhøvet mellom krona og euroen, og slik bør det vere. Det ville vore merkeleg om standpunkt i alle europasaker berre skulle vere ei framskrivning av eit ja eller eit nei i 1994. Det tener Regjeringa til ære at ho ikkje prøver å bere vidare frontane frå 1994. Eg les utgreiinga frå utanriksministeren slik at ein ikkje set grenser for samarbeidet med EU innafor den ramma som folkerøystinga set. Den grensa er medlemskap i EU. Utover det er Regjeringa open for samarbeid på alle område der det er nødvendig eller ønskeleg. Avtalefesta samarbeid skal vere tufta på mellomstatlege avtaler. Dersom dette er ei rett forståing av haldninga som Regjeringa har, er regjeringspartia og Arbeidarpartiet samde på dette punktet.

Vi er naturlegvis også samde med utanriksministeren i at vi treng ei brei mobilisering her i landet for å få fleire med i debatten om samarbeidet med EU og medlemslanda.

Vi er vidare samde med Regjeringa når utanriksministeren peikar på følgjande område som særleg aktuelle for samarbeid utanom EØS og Schengen:

- justis- og politisamarbeidet
- utviding av EU til nye land
- utanriks- og tryggingpolitikken
- samarbeid med Russland, under den nordlege dimensjonen
- valutaspørsmål i samband med den økonomiske og monetære unionen

Vi ser at dette ikkje er nye saker i høve til det som stod på dagsordenen i 1994. Slik sett er det ikkje noko nytt i utviklinga i EU. Det nye er at mykje av det som vi då drøfta som ei mogleg utvikling, no blir omsett til praktisk handling. Dette er i seg sjølv ei viktig endring. Om vi ikkje kunne bli samde om noko anna i dag, ville det likevel vere viktig å bli samde om denne elementære realiteten. Vi må handle ut frå det som skjer, og ikkje ut frå det vi meiner burde ha skjedd.

«Vi treng ein strategisk visjon ..., men også ein solid porsjon med pragmatisme», sa utanriksminister Fischer til Europaparlamentet den 12. januar, og emnet var utvidinga. Dette er ein god leveregel i mange samanhengar. Regjeringa er pragmatisk. Dei strategiske visjonane er det derimot ofte vanskeleg å oppdage.

«Regjeringen legger stor vekt på å utnytte den handfriheten Norge har, politisk og økonomisk», sa utanriksminister Vollebæk. Dette er innlysande. utfordringa ligg ikkje her. utfordringa ligg i å sikre handlefridomen for å kunne sikre norske interesser. utfordringa ligg vidare i å medverke på ein solidarisk måte til forminga av det nye Europa.

Handlefridomen må vi skaffe oss gjennom den politikken vi til kvar tid fører. Handlefridomen var ikkje noko vi fekk i 1994. Den største trusselen mot handlefridomen er at vi stadig kjem i tvangssituasjonar i store og avgjerande saker. Regjeringa må derfor medverke til at vi i slike spørsmål ikkje berre blir stilt overfor fullbyrda kjensgjerningar, men også er med på å forme vår eigen dagsorden.

Det beste forsvaret for landets interesser og faktisk for resultatet av folkerøystinga i 1994 er såleis ein offensiv politikk, der vi definerer våre mål og aktivt søker å oppnå desse også der dei krev aktivt og avtalefesta samarbeid med EU. Det er ikkje nok å stole på halvårlege, korte konsultasjonar på høgt nivå, vi må aktivt definere og fremje våre interesser ved å forme den dagsordenen som gjeld oss.

Kampen mot organisert, internasjonal kriminalitet står høgt oppe på dagsordenen hos alle, anten det dreier seg om narkotikahandel, økonomisk kriminalitet, ulovleg innvandring, terrorisme eller miljøkriminalitet. Vi må svare på den aukande kriminaliteten med m.a. eit sterkare internasjonalt samarbeid. EU har tatt fleire steg framover på denne fronten. Politisamarbeidet i Europol er no godkjent i alle land. Rett nok er ikkje samarbeidet ferdig, og slik vil det vere i lang tid framover. Men vi bør ikkje vente til alt er ferdig før vi prøver å få til eit samarbeid. Då vil vi nok ein gong stå framfor ei fullbyrda kjensgjerning der valfridomen kan bli mindre, og vi må erklære det som eit mål at også vi vil delta i kampen mot den internasjonale kriminaliteten.

Alle grannelanda våre er med i dette samarbeidet, og det er desse landa vi normalt samarbeider mest med i slike saker. For oss er det ikkje eit spørsmål om medlemskap, men om eit samarbeid. Om vilkåra blir gode nok, må vi avgjere når resultatet av forhandlingane eventuelt er klart.

Anne Baastrup frå danske SF sa til Politiken den 22. januar:

«Vi var som utgangspunkt imod Europol, men nu mener jeg, at man skal passe på ikke at kvæle Europol i fødselen ved at overdænge det med opgaver.»

Mange i Norge var også sterkt kritiske til Europol i 1994, men no er samarbeidet ein realitet i verda omkring oss. Vi treng vel den same pragmatismen som vi her har høyrte uttrykt frå det danske SF. No seier Regjeringa at ho ikkje har noko imot å samarbeide med EU om justis- og politispørsmål, inkludert Europol. Vi måtte forstå statsministeren slik i går, og også at Regjeringa ønskjer å ta initiativ på dette området. Då ventar vi også at Regjeringa klart formulerer dette målet, kjem attende til Stortinget med eit grundigare og meir konkret opplegg for eit slikt samarbeid, og at dette skjer raskt. Vi ser imidlertid alle at det av spesielle grunner må ta nokre veker før justisministeren kan kome attende til Stortinget med ei slik sak.

Norge har EU på alle kantar. Nye land i vårt nære område er på veg inn. Det er ein klar føremon også for Norge at stadig fleire kjem med i dette samarbeidet. Dei som ikkje alt er med, er inne i det vi kan kalle eit før-medlemskapsprogram. Vi bør prøve å medverke til at utvidinga av samarbeidet blir så enkelt som råd. Dette vil kunne skape større stabilitet i vårt nærrområde, og om søkjarlanda faktisk skal bli med eller ei, må dei avgjere gjennom demokratiske avgjerder.

Russland er det einaste landet i vårt nærrområde som ikkje er med i EU eller er inne i eit før-medlemskapsprogram. EU er i ferd med å styrkje samarbeidet med Russ-

land gjennom sin nordlege dimensjon. Eit samla og sterkt EU vil kunne gje eit vesentleg bidrag til eit tettare samarbeid mellom Europa og Russland. Kommisjonen nemner m.a. økonomisk utvikling, stabilitet og tryggleik i regionen som eitt mål, minsking av skilnad i levestandard som eit anna, og miljø saker som eit tredje, og vi må støtte opp om desse målsetjingane og det arbeidet som EU gjer der, gjennom eit partnerskap.

Den fransk-britiske erklæringa frå St. Malo i desember symboliserer den nye debatten om eit sterkare europeisk samarbeid innafor utanriks- og tryggingspolitikken, men også i forsvarsspørsmål. Målet om eit tettare europeisk samarbeid innafor NATO er ikkje nytt. Alle på begge sider av Atlanterhavet har støtta opp om dette målet. Det er langt fram, men dei siste månadene har markert eit nytt klima. Landa i EU vil freiste å samordne sine synspunkt, og vil freiste å opptre samla i høve til kriser, slik vi har sett det m.a. i det tidlegare Jugoslavia. Dette gjeld også for det militære området.

Vi bør helse ei slik utvikling velkomen og medverke til at samarbeidet går framover. Vi har så langt hatt Vestunionen som vårt ankerfeste i det tryggingspolitiske samarbeidet i Europa, og om det skulle syne seg at EU vil vere ei meir tenleg ramme for eit slikt samarbeid, bør vi stø opp om det. Vi er uansett ikkje medlemmer i nokon av organisasjonane. Vi må sikre oss ei assosiering i samarbeidet med EU, slik vi har hatt det med Vestunionen – eit samarbeid som eg ikkje trur nokon i Stortinget er imot. Våre allierte i EU har sagt frå at dei ønskjer eit slikt samarbeid, og dette er nok eit eksempel på at vi står overfor ein ny realitet som vil forme dagsordenen vår, men også krev at vi aktivt går ut og formulerer måla våre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg merket meg at Blankenborg hadde en positiv omtale både av selve redegjørelsen og av Regjeringens innsats når det gjelder ulike elementer av Europa-politikken. Jeg synes også det var positivt at Blankenborg understreket at Arbeiderpartiet i forbindelse med denne debatten ikke ønsker å blåse nytt liv i en medlemskapsdebatt, men at Arbeiderpartiet tar utgangspunkt i folkeavstemningen i 1994, og at grunnlaget for det initiativ som skal tas i Europa-politikken, er mellomstatlige, folkerettslige avtaler og ikke mer overnasjonalitet. Videre synes jeg også det var positivt at Blankenborg nå kraftig toner ned anklager, mer eller mindre uttalt, om at Regjeringen fører en passiv, tilbakelet Europa-politikk. Han gikk så langt som å si at Arbeiderpartiet og Regjeringen på vesentlige områder innenfor Europa-politikken burde kunne være enige om viktige initiativ. Det registrer jeg med stor tilfredshet og stor interesse, for det tror jeg også er viktig og riktig, gitt at forutsetningene er folkeavstemningen og det mellomstatlige, folkerettslige grunnlaget som slike initiativ skal tas på.

Jeg har derfor lyst til å spørre Blankenborg hvordan han ser på og vurderer det strategiske dokumentet som Arbeiderpartiets sentralstyre la fram nærmest som en huskeseddel for Regjeringen i sju punkter, hvor det står

at Arbeiderpartiet ber om en «mer aktiv norsk deltakelse i alle deler av avtalens virkeområde». Hva siktes det til? Hva er det Regjeringen ikke har fulgt opp siden det etterlyses en mer aktiv deltakelse i alle deler av Europa-politikken?

Haakon Blankenborg (A): Eg trur ikkje vi har skulda Regjeringa for verken det eine eller det andre. Det vi har peika på, er at det kunne vore ønskjeleg om Regjeringa hadde formulert litt klarare kva ho faktisk ønskjer, og dessutan hadde formulert måla og deretter også aktivt freista å følgje dei opp. Det inntrykket Regjeringa skaper, er at ho er open for samarbeid på ei lang rad med område, men det er få nye initiativ for å følgje dette opp. Når tida er moden, når dei faste konsultasjonane er på plass, når dei faste møta dukkar opp, er ein på plass. Når ein på det faglege området søker kontakt i forhold til Europol, er Norge med, men Norge har ikkje formulert noko eksplisitt mål, slik eg kan sjå, for å styrkje kampen mot internasjonal kriminalitet ved aktivt å søkje inn mot det samarbeidet som nabolanda våre no er i gang med. Det er den typen klare målformuleringar vi saknar, det er ikkje Regjeringas vilje når ho først startar opp. Der har vi erfaring med at Regjeringa gjennomfører forhandlingar, slik vi har sett det i samband med Schengen, og når fram til gode resultat.

Eg har registrert at statsministeren har sagt at ein skal vere frimodig i Europa-politikken, og det er nødvendig. Men det er ikkje tilstrekkeleg å vere frimodig i forhold til regjeringspartias tidlegare utsegner, ein må også vere frimodig når det gjeld å formulere nye mål på vegner av landet i forhold til dei saksområda ein ønskjer å løyse. Det er det vi manglar frå Regjeringa så langt.

Jan Petersen (H): Jeg synes faktisk det var et ganske godt begrep Einar Steensnæs lanserte da han omtalte notatet fra Arbeiderpartiet til Regjeringen som en huskeliste for hva Regjeringen burde gjøre. Det er det åpenbart også behov for, for Regjeringen minner meg lite grann om gutten som blir sendt til butikken for å handle. Han er nødt til å ha med seg en lapp hjemmefra for å huske hva han skal handle inn.

Når det gjelder hva Regjeringen bør handle inn, er jeg enig i det som står på lappen – i Arbeiderpartiets notat. Jeg tror det er viktige områder. Men det er ett av disse områdene det ikke står spesielt mye om, noe jeg synes er forbausende, for det er helt åpenbart at på energipolitikens område, ikke minst på gassens område, er det enorme, positive muligheter for Norge hvis vi bare evner å formulere dem på riktig måte. Dette poenget er svært lite utviklet i det notatet som Arbeiderpartiet har fremlagt. Mitt spørsmål er: Hvorfor det? Er det slik at Arbeiderpartiet ikke deler Høyres oppfatning om at dette kanskje blir en av de viktige, nye arenaene for norsk kontakt med Europa? Jeg tror det vil ha føringer, ikke minst for norsk energipolitikk. Det har føringer for den håndtering vi nå har av gassdirektivet. Det har føringer for i hvilken grad vi aksepterer f.eks. Gas de France på norsk sokkel. Kort sagt: Det har viktige føringer for norsk energipolitikk,

som Regjeringen viser liten vilje til å ta tak i. Mitt spørsmål er: Hvilken vilje har Arbeiderpartiet til å ta tak i disse spørsmålene?

Haakon Blankenborg (A): Det er mogleg vedtaket frå Arbeidarpartiets sentralstyre er ein grei huskelapp, og parallellen til guten som skulle handle, held kanskje heilt ut. Det viser seg nemleg at han er ganske flink til å kjøpe det som står på lappen, når han berre har fått den med seg på turen.

Energipolitikken er faktisk ein del av dette vedtaket. Energipolitikk er også eit så pass vidt område i forhold til EU at eg trur det er lurt å dele opp dei ulike interessene i fleire delar. Vi har ein konkret diskusjon gåande i forhold til gassmarknadsdirektivet, som er ei av dei løpande sakene som dukkar opp som følgje av EØS. Det kjem vi tilbake til i form av ei konkret behandling. Det viser i alle fall at våre interesser i forhold til EU er samansette. Det er ikkje ein enkel dimensjon i dette. Dessutan har erfaringane frå diskusjonen om gassmarknadsdirektivet vist oss noko anna. Det er at på dette området, som gjeld olje og gass, kan ein ikkje vente den store medkjensla frå andre land i forhold til Norges interesser. Dette er det norske «grautfatet», der dei andre har sett klart og tydeleg at det er norske interesser, og ein blir mistenkt for utelukkande å vere ute etter eigne interesser. Eg trur at i forhold til denne delen er det vesentleg at vi har ein samla nasjonal strategi som også klarar å få fram at dette ikkje utelukkande er eit spørsmål om norsk økonomi og norske eigeninteresser, men at det f.eks. på området, som gjeld gassmarknadsdirektivet, også er eit spørsmål om forsvarleg ressursutnytting. Det koplar saman energipolitikken og miljøpolitikken. På det området er det heilt klart at Norge har mykje å hente i eit tettare samarbeid med EU i ei totalvurdering av miljø- og ressurspolitikken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Utenriksministeren unnlot i sin redegjørelse å komme nærmere inn på konflikten i Kosovo under henvisning til at han vil gjøre det ved en senere anledning. Tatt i betraktning at denne konflikt i høy grad dreier seg om Europa, og er svært aktuell, synes jeg redegjørelsen på dette punkt gir debatten en for snever ramme.

Redegjørelsen dreier seg først og fremst om vårt forhold til EU. Jeg har merket meg at det fra Arbeiderpartiet og Høyre har vært rettet kritikk mot Regjeringen fordi den skal ha forholdt seg for passiv når det gjelder initiativ i Europa-politikken. Denne kritikk har stort sett vært av generell karakter og ble påfallende nedtonet av hr. Blankenborg her i dag. Det er på det rene at folkeavstemningsresultatet må ligge til grunn for norsk EU-politikk, i alle fall i innværende stortingsperiode. For øvrig er det EØS-avtalen som danner rammen om norsk politikk på dette området. Denne avtalen gir ikke Norge noen initiativ- og forslagsrett. Her er det EU-kommisjonen som har forslagsmonopol, og Norge har bare valget mellom å stemme mot eller for det EU har bestemt.

Noen mulighet for å endre eller modifisere et EU-vedtak har Norge ikke. Hittil har Norge innskrenket seg til å stemme for alt som EU har vedtatt, uten at det har avstedkommet en antydning til protest fra hverken Arbeiderpartiet eller Høyre. Regjeringen har videre lojalt forhandlet frem en ny Schengen-avtale, som disse partier heller ikke har innvendinger mot. På denne bakgrunn vil jeg i likhet med hr. Steensnæs spørre de to nevnte partier om hva slags konkrete forsømmelser de mener Regjeringen har gjort seg skyldig i i Europa-politikken.

Utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse at Norge har vetorett i EØS og at man er beredt til å gjøre bruk av den. Det dreier seg med andre ord om en reell vetorett. Det har han åpenbart rett i. Likevel synes jeg det er på sin plass med noen supplerende bemerkninger.

Når Norge har sluttet seg til det felles marked for varer og tjenester, må vi strekke oss til det ytterste for å realisere dette felles mål. Jeg minner om EØS-avtalens artikkel 3, hvor det står at medlemsstatene skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette virkeliggjørelsen av denne avtales mål i fare. De skal videre lette samarbeidet innen rammen av denne avtale. Av dette må man med rimelighet kunne slutte at Norge bare bør benytte seg veto retten når spesielle og vitale norske interesser står på spill. Det må med andre ord dreie seg om EU-vedtak som vil ramme norske interesser spesielt hardt. Det ville virke urimelig dersom Norge f.eks. skulle nedlegge veto mot EUs veterinærdirektiv fordi Norge har et spesielt syn på hvordan slik kontroll skal foregå. En ordning som er akseptert som tilfredsstillende av EU-landene, må være god nok til at Norge kan godta den, når alternativet er å stille seg utenfor en felles lovgivning på området med den følge at forutsetningene for frihandel bortfaller. Det samme gjelder det såkalte matsminkedirektivet. Her mener EU-landene at forbrukeropplysning i form av f.eks. varedeklarasjoner og emballasje må være tilstrekkelig til å hindre at slike matvarer brukes av allergikere. Svenske og norske myndigheter mener på sin side at slike sminkede produkter må forbys i sin helhet for å forhindre allergi. Sverige har avfunnet seg med flertallets syn. Det ville virke underlig om Norge skulle presentere sitt spesielle helsepolitiske syn som grunnlag for å benytte seg av veto retten. Det dreier seg jo om spørsmål som slett ikke har noe med vitale norske interesser å gjøre. Det dreier seg snarere om et spesielt norsk syn. At Norge ikke på alle områder er spesielt opptatt av folkehelsen, demonstreres best ved at man subsidierer mat som vi har et helseskadelig overforbruk av, og at enkelte partier i tillegg ønsker å redusere merverdiavgiften på slike varer.

I vårt forhold til Europa bør vi huske at alminnelig goodwill er svært viktig. Mange EU-land ser svært gjerne at Norge blir medlem av EU. Årsaken er først og fremst at Norge har et høyt bruttonasjonalprodukt pr. innbygger, og at landet derfor vil kunne bli en betydelig bidragsyter til EU-kassen. Norge blir sett på som et land som vil forhandle seg til flest mulig særavtaler og særordninger med EU, men som er uvillig til å yte vederlag i form av formelt suverenitetstap eller penger. Norge bør være oppmerksom på at psykologi er en viktig faktor

også i internasjonal politikk, og at man skal være forsiktig med å sette den på spill i saker som ikke er av vital betydning. Vi bør for all del unngå å gi våre europeiske partnere inntrykk av at vi først og fremst er ute etter å plukke ut fordelene av samarbeidet. Skal vi oppnå noe i det store, må vi være litt rause i et små. Jeg håper utenriksministeren er enig med meg i denne vurdering av bruken av vetorett.

Når det gjelder konflikten i Kosovo, mener Fremskrittspartiet at Regjeringen og NATO har slått inn på en urealistisk linje når man ikke ønsker at Kosovo skal oppnå full uavhengighet av Jugoslavia. Man vil tvert imot forsøke å forhandle frem en løsning som innebærer at kosovoalbanerne, dvs. mer en 90 pst. av befolkningen, skal være underlagt regjeringen i Beograd. En slik løsning vil innebære at Kosovos utenriks- og handelspolitikk vil bli underlagt Beograd. Det samme gjelder militærvesenet og beskatningen. Det innebærer at man går inn for en forhandlingsløsning der kosovoalbanerne tvinges til å finansiere og gjøre tjeneste i den eneste hæren de har all grunn til å frykte, nemlig den jugoslaviske. En slik løsning er etter Fremskrittspartiets mening umoralsk. Gjennom en årrekke har regimet i Beograd undertrykket den albanskættede befolkning på en måte som minner om apartheid. I den senere tid har den jugoslaviske hær i velkjent mønster fra Bosnia ført krig mot sivilbefolkningen gjennom brannstiftelse og massakrer. Mer enn 200 000 mennesker har foreløpig måttet flykte fra sine hjem. Regjeringen i Beograd er det siste kommunistiske diktatur i Europa, og den har stadig brutt internasjonale avtaler, samtidig som den i Bosnia er ansvarlig for etnisk rensing og et utall av brudd på menneskerettighetene. Til tross for dette kommer man trekkende med folkeretten, og fremholder som et avgjørende argument at Kosovo folkerettslig er en del av Jugoslavia, som om Jugoslavia er en helt vanlig stat på linje med f.eks. Nederland eller Danmark.

For en del år siden var det vanlig å vise til folkesuvereniteten som et viktig prinsipp i folkeretten. Det passer åpenbart ikke lenger for opportunistiske europeiske politikere. La oss tenke oss at svenskene etter at Norge i strid med folkeretten hadde oppløst unionen med Sverige i 1905, hadde marsjert inn i Norge og brent mesteparten av bebyggelsen på Østlandet, la oss videre tenke oss at de europeiske stater under henvisning til folkeretten, det vil si Kieltraktaten, hadde motsatt seg at Norge skulle få sin selvstendighet: Hvordan hadde vi da reagert?

Utenriksministeren ønsker tydeligvis at befolkningen i Kosovo skal måtte være et slags sonoffer for å forhindre at det senere blir ugreie med grensene på Balkan i form av et fremtidig Stor-Albania. For å forhindre at andre majoriteter eller minoriteter, alt ettersom man ser det, lager vanskeligheter i Europa, skal kosovoalbanerne tråkkes ned under den jugoslaviske jernhælen til evig tid.

På denne bakgrunn er Fremskrittspartiet ikke enig i at det skal være et formål å forhindre at Kosovo blir en selvstendig stat. Vi går tvert imot inn for selvstendighet for Kosovo og mener at det er den eneste fremtidsrettede løsning. Vi går videre inn for at OSSE-kontrollørene blir

trukket ut av Kosovo, både fordi deres personlige sikkerhet er i fare og fordi vi ikke kan se at de er i stand til annet enn å bevidne overgrep fra den serbiske hær. OSSE-kontrollørene skaper den samme type problem som FN-styrkene i Bosnia. I begge tilfeller er problemet at FN og OSSE skal forholde seg nøytral i en væpnet konflikt som er satt i gang av den ene part som også begår folkemord. Å forholde seg nøytral i slike tilfeller er egentlig umoralsk og stimulerer til en holdning og en argumentasjon som går ut på at «det skal to parter til for å slåss», eller at «det er begått grusomheter på begge sider». OSSE-kontrollørens tilstedeværelse virker dessuten som en garanti mot flyangrep fra NATO, slik at den serbiske hær har frie hender. Vi ser på utvisningen av lederen for OSSE-kontrollørene som en ganske uinteressant sak. Saken har først og fremst gitt OSSE og NATO anledning til å kamuflere et langt mer vesentlig faktum, nemlig at de jugoslaviske hærstyrker ikke er blitt trukket ut av Kosovo i overensstemmelse med avtalen og at de fortsetter sine angrep på sivilbefolkningen. Fremskrittspartiet vil anbefale at Regjeringen i NATO går inn for luftangrep mot serbiske militære mål dersom styrkene ikke straks trekkes tilbake. Formålet med slike angrep er selvsagt å redusere serbernes skadevoldende evne.

Fremskrittspartiet vil også be Regjeringen arbeide for at Milosevic blir tiltalt ved krigsforbryterdomstolen for Jugoslavia.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A): Det er noe i organisasjonslivet som heter skjulte dagsordener, og jeg må si jeg var genuint i tvil om hva slags tema representanten i dag hadde satt på dagsordenen, om det var en skjult dagsorden om situasjonen på Balkan som Fridtjof Frank Gundersen her snakket om. Jeg er litt usikker på om innlegget til representanten også nå er et signal om Fremskrittspartiets nye Europa-politikk, om det er slik at Fremskrittspartiet nå mener at Norges forhold til Europa er så totalt uinteressant at man velger å bruke hovedinnlegget i Europa-debatten til å snakke om noe annet.

Jeg finner derfor grunn til å spørre representanten Gundersen: Er ikke Fremskrittspartiet, inkludert Gundersen, opptatt av de endringsprosessene som skjer i Europa og de konsekvensene disse får for Norge? Er det slik at representanten Gundersen, som er veldig aktiv i Vestunionen, ikke ser det endrede sikkerhetspolitiske bildet i Europa og de konsekvensene det får for Norge? Mener representanten Gundersen noe om det nye politisamarbeidet og hva Norge bør gjøre i den forbindelse? Og har representanten Gundersen tanker om EU-utvidelsen og de forpliktelsene som Norge bør ha og må ha i forhold til å kvalifisere de nye landene? Ser han ikke behovet for en aktiv Europa-politikk? Eller er det slik at Fremskrittspartiet nå er i ferd med å skifte Europa-politikk? Det kan jo være interessant for oss andre å vite hva den i så fall skulle være.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg har ikke villet benytte denne anledning til å komme med en oppram-

sing av og en katalog over forskjellige ting som man er opptatt av i EU. Derimot vet jeg at man i EU er meget opptatt av Kosovo-konflikten. De er nå først og fremst opptatt av den, og jeg synes derfor det var nokså meningsløst å diskutere Europa-politikk uten å nevne Kosovo, når vi har en krig gående i Europa, hvor en rekke europeiske stater nå er engasjert, vi også, med soldater.

Så til dette fremtidige politisamarbeidet. Det er viktig nok. Nå har vi diskutert Schengen opp og ned, og dette politisamarbeidet er jo i støpeskjeen. Det er egentlig ikke et veldig aktuelt spørsmål. Man har forsøkt å gjøre det aktuelt her, men det er jo egentlig fordi man ikke vil snakke om noe som er langt viktigere.

Inge Lønning (H): Jeg har en fornemmelse av at det lå en overdrivelse til grunn for det spørsmål representanten Nybakk stilte, om Fremskrittspartiet har skiftet Europa-politikk. Personlig har jeg aldri klart å registrere at Fremskrittspartiet noensinne har hatt noen Europa-politikk, og for så vidt var representanten Gundersens innlegg en klar bekreftelse på det. Det er jo slik at det norske folks forhold til EU har vært preget av Skriftens ord: «Eders tale skal være ja, ja, nei, nei». Men Fremskrittspartiet har jo prestert å legge seg på den linje at deres tale konsekvent er «vet ikke», nær sagt uansett hvilket vitalt spørsmål som gjelder Norges forhold til Europa, som måtte dukke opp. Og slik sett er det vel karakteristisk at Fremskrittspartiet ikke har en utenrikspolitisk talsmann som profilerer noen forpliktende politikk på vegne av partiet, men en privatpraktiserende ekspert på europarett. Det interessante spørsmål er naturligvis ikke hva som til enhver tid står på agendaen i EU, det interessante spørsmål er hvilke utfordringer Norge står overfor fordi vi har plassert oss i den posisjon som representanten Gundersen brukte en god del av sitt innlegg til å beskrive. Det innebærer jo at kravene til Norge øker dramatisk fordi det er ingen andre som ivaretar norske interesser. Og det er jo de norske interessene som skal ivaretas i forhold til en ganske dramatisk, dynamisk utvikling i Europa.

Jeg registrerte ikke at Fremskrittspartiets talsmann sa et eneste ord om utviklingen av det sikkerhetspolitiske og forsvarspolitiske samarbeidet innenfor EU, som i aller høyeste grad berører Norges muligheter for å ivareta sine interesser innenfor rammen av NATO. Er det slik at Fremskrittspartiet ikke tenker noe om dette heller?

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Det er ikke stort å si om dette heller, for man har jo ikke på noen måte blitt enig om hvordan man skal konstruere dette forsvarspolitiske samarbeidet. Etter at statsminister Blair holdt en tale, så har man fått denne diskusjonen, men den er jo ikke kommet videre. Det som foreligger, er at man er misfornøyd med VEU fordi de stater som er medlemmer der, ikke blir enige om hvilken politikk de skal føre. Og nå har man altså planer om å overføre denne forsvarspolitikken til EU, hvor akkurat de samme stater sitter og er like uenige. Så det man åpenbart tar sikte på, er å overføre uenigheten fra én organisasjon til en annen. Hvordan vi skal forholde oss til det, synes jeg vi kan utsette inntil vi

ser hvordan utviklingen går. Vi vil iallfall ha liten innflytelse på hvordan dette endelig vil bli løst. For øvrig vil jeg i denne saken slutte meg til det formannen, Blankenborg, uttalte i sitt innlegg, og jeg finner det helt unødig å gjenta det.

Det er for så vidt riktig at Fremskrittspartiet ikke har noen helhetlig Europa-politikk. Hvorfor i all verden skal man ha det etter en folkeavstemning der det norske folk har sagt nei? Da må man jo ta det hele ad hoc, sak for sak, akkurat som Regjeringen gjør, og som alle fornuftige mennesker bør gjøre.

Erik Solheim (SV): Jeg er enig med Fridtjof Frank Gundersen i at det er meningsfylt å diskutere Kosovo også i denne debatten, ikke bare fordi at en krig som har drept 200 000 mennesker i Europa, selvsagt er det viktigste som har skjedd i Europa på 1990-tallet, men også fordi det er gjennom håndteringen av krisene at institusjonene blir til. NATOs videre utvikling og utviklingen av EUs utenrikspolitiske samarbeid blir mer styrt av håndteringen av en krise som den i Kosovo, enn av det møysommelige, dagligdagse arbeidet mellom slike kriser.

Jeg er også helt enig med Gundersen i at det ikke er meningsfylt å være nøytral i forhold til den serbiske undertrykkelsespolitikken og albanernes legitime rett til en form for selvstyre i Kosovo. Derimot er det selvsagt et paradoks at Fremskrittspartiet nå gjør seg til talspersoner for kosovoalbansk selvstyre, et parti som bare for ett år siden mente at situasjonen i Kosovo var så trygg at alle kosovoalbanere kunne sendes hjem uten det minste problem, og hvor nestlederen i partiet mente at de bare kunne lære seg serbisk der nede, og så var problemene over.

Men la oss nå heller ta spørsmålet seriøst. Det er to vesentlige innvendinger mot at verdenssamfunnet skulle diktere løsningen på kosovoalbansk selvstyre.

Den ene er at et fullstendig selvstyre i betydningen én kosovoalbansk stat bare kan bli resultat av krig. Det finnes ingen tenkelig forhandlingsløsning som kan innebære en helt selvstendig kosovoalbansk stat. Så å gå inn for det, og hvis verdenssamfunnet skulle diktere det, kan det bare skje gjennom krig. Det kan bli det faktiske resultatet, men det er altså en pris å betale hvis det er det vi går inn for.

Det andre og mer vesentlige er selvsagt at kosovoalbansk selvstyre har konsekvenser for hva man skal gå inn for i en rekke andre konflikter på kloden. Hva da med Kurdistan, Sri Lanka og Kashmir? Og hva med grensdragninger i Afrika, hvor det knapt er en eneste stat som har det man kan kalle naturlige, nasjonale grenser?

Disse spørsmålene må Fremskrittspartiet også svare på hvis de mener at verdenssamfunnet skal diktere en egen stat i Kosovo.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg har da aldri uttalt at verdenssamfunnet skal diktere en selvstendig stat i Kosovo. Det er noe helt annet verdenssamfunnet går inn for, de vil jo rett og slett forhindre at det opprettes en selvstendig stat der. Det sies uttrykkelig flere ganger at det skal ikke skje. Det er noe helt annet enn å diktere.

Når det gjelder alle konsekvenser som kan trekkes rundt omkring i verden av minoriteter og majoriteter, alt ettersom man ser det, som da etter mønster av en frigjørelse av Kosovo skulle kreve noe tilsvarende, ja så gjør de jo det uansett. Om det blir en presedens her eller ikke, spiller vel mindre rolle. Jeg ser det heller slik at her står vi overfor et folk som lider under en ualminnelig umenneskelig aggressor, og da gjelder det å komme dette folket til hjelp. Så får man da ta ett problem av gangen, ikke la være å løse et akutt problem av hensyn til en masse andre problemer. Det oppfatter jeg som en unnskyldning for ikke å gjøre noe, en kjærkommen unnskyldning, hvor man under henvisning til presedens, og en rekke spådommer om Kashmir osv., ikke kan gjøre noe i hjertet av Europa. – «Hvad du evner, kast af i de nærmeste Krav»!

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Einar Steensnæs (KrF): Utenriksministerens redegjørelse har fått fortjent ros. At noen karakteriserer den som et diplomatisk mesterstykke, skal utenriksministeren bare ta som en bekreftelse på hans utmerkede egenskaper som yrkesdiplomat «i det sivile liv». Men først og fremst er denne redegjørelsen en grundig og utfyllende dokumentasjon og bekreftelse på Regjeringens allsidige og aktive Europa-politikk, som ikke bare dreier seg om EU, men hvor også OSSE, NATO, EFTA, Europarådet, VEU, Barentsrådet og Østersjørådet inngår som viktige elementer. Dermed burde forsøkene fra Arbeiderpartiet og Høyre på å skape et inntrykk av at Regjeringen nærmest må utstyres med instruks – eller handlelapp, som Jan Petersen ynder å kalle det – for å sikre en aktiv oppfølging med initiativ, samtaler og forhandlinger i Europa-politikken, være greit og grundig tilbakevist. Men jeg føler meg ikke sikker på at disse påstandene ikke vil bli gjentatt. Like fullt er dette feil, og jeg er etter hvert blitt grundig lei denne retorikken. Kritikken er i enhver forstand uetterrettelig. For det første svarer ikke kritikken til det som faktisk skjer. Den er også uetterrettelig i den forstand at det ikke er mulig å beskytte seg mot en kritikk som går ut på at det alltid er mulig å gjøre noe mer – uten at det blir nærmere spesifisert hva dette «mer» består i.

Ingen som følger med i mediene når det gjelder Regjeringens omfattende kontakt med EUs ulike organer, kan være i tvil om at Regjeringen legger betydelig vekt på og setter betydelige ressurser inn på å følge opp de muligheter og fordeler som ligger i bl.a. EØS-avtalen. I tillegg til statsministerens og statsrådenes egne møter reiser en jevn strøm av eksperter og byråkrater til Brussel og til andre europeiske hovedsteder for å følge opp EØS-avtalen og andre samarbeidsavtaler. Dette er meget viktig. Uansett syn på EØS-avtalen som sådan er det selvfølgelig bare én felles oppfatning når det gjelder å dra maksimale fordeler av de avtaler og ordninger som Norge har inngått. Det skulle ellers bare mangle.

Jeg minner også om Kristelig Folkepartis sentrale rolle da EØS-avtalen ble loset igjennom her i Stortinget. Vi har slik sett i vårt parti en sterk egeninteresse av å vise at EØS-avtalen fremdeles er en betydningsfull og bærekraft-

(Steensnæs)

tig avtale for norske interesser – ikke det motsatte. Jeg mener utviklingen har vist at Kristelig Folkepartis standpunkt – nei til medlemskap, ja til EØS – har vært og er et fornuftig standpunkt, som har vist seg slitesterkt.

Det foreligger for øvrig en rekke nye initiativ for å forsterke og utbygge samarbeidet innen EU. Det er selvfølgelig viktig at Norge følger nøye med i denne utviklingen og kontinuerlig vurderer hvordan norske interesser kan ivaretas innen rammen av folkeavstemningen i 1994. La meg bare nevne to av disse nye samarbeidsområdene i EU der Regjeringen av opposisjonspartiene er blitt bedt om å ta det de kaller nye initiativ. Det gjelder i forholdet til spørsmålet om en nærmere tilknytning mellom kronen og euroen, og en eventuell samarbeidsavtale med Europol.

Når det gjelder tilknytningen mellom euroen og kronen, har det hele tiden vært svært uklart hva som er den egentlige tanke bak en slik tilknytning. Ønsker Arbeiderpartiet å forlate det gjeldende valutaregimet? Ønsker Jagland seg tilbake til den gamle fastkurspolitikken fra før 1992? Når han ber om at Regjeringen skal sondere muligheten for en utvidet låneavtale med den europeiske sentralbanken, er det jo i grunnen dette han ber om, for det er jo bare gjennom en fastkurspolitikk vi kan nyttiggjøre oss en slik kredittavtale. Og hva er vitsen med å utvide en avtale som vi faktisk ikke kan utnytte i dag fordi avtalen har fastkurs som en grunnleggende forutsetning? Her kan jeg ikke skjønne annet enn at Arbeiderpartiet også er på kollisjonskurs både med fagbevegelsen og med den altoverveiende brede ekspertise av økonomer.

I går kom den gledelige meldingen om at Norges Bank har satt ned renten med 0,5 prosentpoeng, og straks kom det positive meldinger fra flere banker om reduksjon av lånerenten. Det er dette vi har ventet på, og signaleffekten i dette er meget viktig. En slik rentereduksjon er fullt mulig innenfor det gjeldende valutaregimet, slik Regjeringen fører det. Men denne rentereduksjonen kunne ikke blitt gjennomført med Arbeiderpartiets forslag om en nærmere tilknytning mellom euroen og kronen basert på forutsetningen om en utvidet kredittavtale med den europeiske sentralbanken, fordi dette har som forutsetning en fastkurspolitikk, som ville kreve at kronen måtte bringes helt tilbake til utgangsleiet før en rentereduksjon kunne bli aktuell.

Når det gjelder Europol-samarbeidet, har statsministeren allerede svart utfyllende på dette i Stortinget i går. Statsministeren redegjorde der for at Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om bekjempelse av internasjonal kriminalitet og herunder også drøfte vårt forhold til Interpol og Europol. Europol er forbeholdt EU-medlemmer, men det er selvfølgelig interessant å undersøke nærmere hvilke samarbeidsformer som kan være aktuelle mellom Norge og Europol. Dette vil bli gjort, og jeg viser for øvrig til de initiativ som allerede er tatt i denne forbindelse, slik statsministeren gjorde rede for i går.

Innenfor rammen av folkeavstemningsresultatet i 1994 driver Regjeringen en aktiv Europa-politikk, hvor den har vist at den også er i stand til å oppnå resultater.

Som med alle avtaler vil det være både fordeler og ulemper knyttet også til EØS-avtalen. Poenget med å inngå slike avtaler er selvfølgelig at fordelene oppsummert viser seg å være større enn ulempene. Når en hører på deler av opposisjonen, kan en nesten få inntrykk av at det forholder seg motsatt.

Etter min mening er det ikke vanskelig å identifisere fordelene med Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen. At vi f.eks. har et større politisk handlingsrom i fordelingspolitikken, finanspolitikken og distriktspolitikken, har stor betydning for å sikre bosetting og sysselsetting i ulike deler av landet vårt. Her vil selvfølgelig rammevilkårene for jordbruk og fiske stå helt sentralt. Det er selvfølgelig heller ikke vanskelig å se noen ulemper. Viktigst er det at regnestykket går opp. Og det gjør det klart – til Norges fordel i dette tilfellet.

I tiden før folkeavstemningen ble det argumentert sterkt fra ja-partiene med at et nei til EU ville bety økt arbeidsledighet. NHO dristet seg sågar til å tallfeste et nei med 100 000 flere arbeidsledige i Norge. Og sosialdemokratene – ikke bare her i landet, men i hele Norden – kjørte sterkt på at EU skulle bli et viktig virkemiddel til å få ned ledigheten. Slik har det altså ikke gått. Norge har siden folkeavstemningen redusert arbeidsledigheten til et sted mellom 3 og 4 pst. EU strever fortsatt med en gjennomsnittlig ledighet på om lag 10 pst.

Europa er mer enn EU. Norge deltar aktivt i et europeisk samarbeid både innenfor og utenfor EU. Det viser bl.a. vår sentrale rolle i OSSE. Som et lite land i verden har erfaringen vist at vi likevel kan spille en viktig rolle i det internasjonale samfunnet som fredsmekler og brobygger. Vi har innflytelse, og vi blir lyttet til. I kjølvannet av det britisk-franske initiativet når det gjelder sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid i Europa, er det viktig at Norge fastholder det transatlantiske samarbeidet og sikrer at nordområdene får den nødvendige oppmerksomhet og prioritering i NATO-sammenheng.

Vi trenger europeisk samhandling, vi trenger et sterkt europeisk samarbeid. Det går Regjeringen inn for, det går sentrumpartiene inn for. Vi trenger også en sterk og formålstjenlig tilknytning til Europa – ja, vi er der faktisk allerede nå, som et land i dette alleuropeiske fellesskap.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A): Det er ingen grunn til å tvile på at parlamentarisk leder for Kristelig Folkeparti, som på mange måter kan sies å ha medvirket sterkt til EØS-avtalen i sin tid, ønsker et aktivt samarbeid med Europa. Uansett om vi var ja- eller nei-folk i 1994, og uansett hvilke integrasjonsambisjoner vi måtte ha eller – jeg hadde nær sagt – ikke ha i framtida, er det viktig at vi ikke bare har det som Steensnæs kaller et aktivt og nært samarbeid med Europa, men at vi faktisk bidrar til å forme en dagsorden og er i forkant i forhold til den utviklingsprosessen som pågår. Det blir ikke nok at vi løper etter og hele tiden stilles overfor fullbyrdede kjensgjerninger, som komiteens leder uttrykte det før i dag. Det blir også min innvending mot utenriksministerens redegjørelse: en

helt grei, men minimalistisk gjennomgang av vårt forhold til EU og de nødvendige tiltak og justeringer som Regjeringen mener at Norge må gjøre i forhold til den utviklingsprosessen som skjer i EU.

Men er det ikke slik at det ikke er likegyldig hvordan utviklingen i EU er i forhold til norsk virkelighet? Er det ikke slik at det også er ganske relevant hva slags utvikling som skjer i de nye søkerlandene? Og hvordan mener Kristelig Folkeparti at vi skal forholde oss – hvor aktive skal vi være for å sette dagsordenen i forkant? Hvordan skal vi f.eks. bidra til å sikre substans i EUs nordlige dimensjon, slik at vi får de prosjektene i Nordvest-Russland som vi er tjent med, som norske utenrikspolitiske interesser er tjent med?

Einar Steensnæs (KrF): Først vil jeg si at jeg tolker denne replikken fra Marit Nybakk som en bekreftelse på at Arbeiderpartiet nå taler atskillig mer nyansert om den Europa-politikken som Regjeringen fører. Det er slutt med de unyanserte angrepene og de mer eller mindre dulgte hentydningene om at Regjeringen forsømmer viktige muligheter for Norges interesser i forhold til Europa-politikken, enten det gjelder EU – kanskje det i særdeleshet – eller andre forhold.

Jeg lyttet åpent til Marit Nybakks innlegg i et håp om å finne ut hva de konkrete utfordringene var, og hva hun forventet at jeg skulle svare på – og jeg må vel innrømme at jeg hadde litt problemer med å finne inn til kjernen av det. Men når det gjelder det konkrete hun nevnte til slutt, om nordområdene, vil jeg bare svare at det er et meget viktig spørsmål. Utviklingen både i NATO og i EU er slik at en ikke uten videre kan forvente at nordområdene står så sterkt i en strategisk sammenheng og i forhold til økonomisk utvikling som andre deler av Europa, ikke minst i forhold til Østersjøen, hvor det på en eller annen måte er oppstått et konkurranseforhold når det gjelder oppmerksomhet. Derfor er det viktig for Norge å ha felles interesser både innenfor NATO og innenfor EU, for å sørge for å beholde oppmerksomhet og tyngdepunkt i det området som for Norge betyr veldig mye. Og her har Regjeringen allerede tatt et initiativ. Det er allerede innledet et samarbeid mellom EU-kommisjonen og Regjeringen i form av et felles dokument som skal sørge for å legge opp en strategi i forhold til hvordan nordområdene kan sikres den nødvendige oppmerksomhet også innenfor EU. Jeg minner i den sammenheng om det viktige initiativ fra den finske statsminister, Lipponen, om den nordlige dimensjon, som jeg synes er meget positivt, og som Norge må legge betydelig vekt på og stille seg bak.

Anders C. Sjaastad (H): Det åpenbart mest oppsiktsvekkende i utenriksministerens redegjørelse er at alle forestillinger om Norge som utenforland er effektivt begravet – fullstendig begravet. Er man velvillig, kan man faktisk si at den var mye mer preget av et fromt ønske om Norge som innenforlandet.

Nå er jeg selvfølgelig klar over at begrepet «utenforlandet» ikke er Kristelig Folkepartis spesielle form for vokabular, men jeg er jo også klar over at man har pleiet

og pleier et intimt politisk samliv med dem som har gjort dette til sitt livsmotto.

Nå er det også banalt i denne sal å påpeke at en utenriksminister i ett og alt taler på hele Regjeringens vegne, men jeg har lyst til å stille følgende spørsmål til hr. Steensnæs: Bortsett fra EU-medlemskapet, med dertil hørende reell sjølråderett, er det noen grenser for Norges samarbeid med EU? Er det overhodet noen grenser slik hr. Steensnæs ser det? For øvrig er dette spørsmålet ment som salve i forhold til hr. Steensnæs' såre følelser overfor kritikk av Regjeringen.

Einar Steensnæs (KrF): Denne debatten utvikler seg stadig mer positivt. Nå tilbys vi også salve fra ja-bevegelsen, og det er vi selvfølgelig takknemlig for. Og igjen er det bekreftelse på at når vi møtes i en slik debatt, kommer nyansene frem, og en får korrigeret det bildet som jeg i mitt innlegg sa jeg synes har vært meget unyansert, og hvor jeg kanskje føler at Høyre fremdeles har behov for å justere seg inn. Det vil jo vise seg i løpet av debatten om så skjer.

Så spør Anders C. Sjaastad om det fins noen grense for hva Regjeringen på Norges vegne kan inngå av samarbeidsforhold i forhold til EU. Ja, den grensen skal vi gå helt ut. Den grensen ligger rett og slett i resultatet av folkeavstemningen i november 1994, som setter den grensen at alle de avtaler og samarbeidsforhold som Norge skal inngå i i forhold til EU, skal være innenfor den mellomstatlige folkerettslige rammen. Det er altså ikke snakk om mer suverenitetsavståelse, det er ikke snakk om mer overnasjonalitet, men det er snakk om avtaler som har det mellomstatlige som ramme og forutsetning. Og det har vist seg at på område etter område er det mulig å få til gode avtaler, og vi blir lyttet til. Det er ikke slik at Norge er blitt uinteressant i en europeisk sammenheng. Se på utenriksministerens mange reiser og initiativ, lytt til hva statsministeren har berettet om sine samtaler med Jacques Santer og Gerhard Schröder, formannen i EU-rådet. Da vil en se at Norge har en viktig rolle å spille i europeisk politikk. Og det er viktig at alle disse mulighetene nyttes helt ut til den grense jeg nettopp har beskrevet.

Presidenten: Jeg vet ikke hvordan lyden utenfor skal tolkes, men vi får ta det i beste mening inntil det muligens blir roligere.

Neste replikant er Kristin Halvorsen.

(«Lyden» skyldtes at Natur og Ungdom demonstrerte med «skyting» utenfor).

Kristin Halvorsen (SV): Jeg vet ikke om det er mulig å snakke med alle de lydene.

Presidenten: Du får bare dra til.

Kristin Halvorsen (SV): Presidenten sier at jeg bare skal dra til, og jeg regner med at de som nå står med ryggen til fordi noen har prøvd å påkalle oppmerksomheten

med noen trommesoloer og sånn sett har lyktes, lar seg vekke.

Jeg har lyst til å utfordre Steensnæs og Regjeringen på hva neste EU-kamp kommer til å dreie seg om. Nå har vi altså en nei-regjering som i veldig stor grad kommer til å avgjøre om det fins noen argumenter igjen om fem år eller ti år når noen av de revansjelystne på ja-siden ikke bare har sluttet med den første sutringen, men også har tenkt å gå i gang med å ta opp ja- og nei-debatten på nytt. Da er det spørsmål om man med en nei-regjering har klart å benytte den handlefriheten vi har utenfor EU på noen vesentlige områder.

Utenriksministeren har et høyt ambisjonsnivå når det gjelder utenrikspolitikken. Det setter SV stor pris på, det er bra. Men jeg er ikke sikker på om det holder for at det norske folk skal syns at det er fornuftig å stå utenfor EU neste gang. Jeg tror det er to vesentlige områder av politisk karakter, nemlig miljøpolitikken og fordelingspolitikken i den generelle finanspolitikken, som kommer til å være avgjørende. Og der hadde vi på nei-siden to kjempeargumenter. Det ene var at utenfor EU kunne vi drive en mer radikal miljøpolitikk enn det man kunne innenfor EU. Det Regjeringen har bevist i klimaforhandlinger osv., er at Regjeringen er mindre ambisjonsrik når det gjelder miljøpolitikken, mer konservativ og dårligere på miljøpolitikken enn EU er. Når det gjelder den økonomiske politikken, var et av våre argumenter at vi ikke skulle melde oss inn i en union som ville vedtektsfeste at vi skulle føre høyrepolitikk. Nå har Regjeringen for tredje gang inngått et budsjettforlik med Høyre og Fremskrittspartiet og kastet Voksenåserklæringen i dunken. Det fører til at det private forbruket øker mye mer enn det offentlige forbruket. (Presidenten klubber.) Og vi kommer til å stå ganske ribbet tilbake hvis ikke kursen legges om. (Presidenten klubber.) Hva vil Steensnæs gjøre for å bevise at handlefriheten utenfor brukes på de områdene som er viktig for folk flest?

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at vi har forsøkt å treffe tiltak for å få dempet støyen utenfor huset.

Kristin Halvorsen (SV): Og jeg gjør så godt jeg kan for å opprettholde den innenfra.

Einar Steensnæs (KrF): Spørsmålet lød: Hva vil Regjeringen og sentrumpartiene gjøre for å møte en ny EU-kamp, og hva vil den nye EU-kampen i så fall dreie seg om?

Noe av det jeg har størst problemer med i EU-debatten, er den form for parolepreget, litt enkle slagordpregete debatt som jeg faktisk syns at Kristin Halvorsen nå skled inn i, for Europa-spørsmålene er mye mer nyansert og mye mer komplekse og krever større refleksjon og vurdering enn det jeg syns EU-debatten ofte gir rom for. Jeg må innrømme at en rekke av disse spørsmålene om EU dreier seg om fordeler og ulemper, og jeg ser stadig eksempler på at det gjennom EØS-avtalen legges begrensninger i forhold til det som kunne være den optima-

le situasjonen for Norge. Samtidig får jeg heldigvis bekräftet at fordelene ved å stå utenfor, slik jeg gjorde rede for i mitt innlegg, er såpass mye større, slik at oppsummert gir dette oss viktige fordeler som vi bør holde fast på.

Jeg skulle ønske at SV som nei-parti kunne stå sammen med oss og forsvare den skansen som vi stadig angripes for, nemlig at et fremtidig samarbeid med EU – uansett tema, som jeg ikke er sikker på hva vil bli – skal dreie seg om mellomstatlige, folkerettslige avtaler, ikke overnasjonalitet. Skulle jeg forsiktigvis antyde ett viktig og vanskelig område hvor jeg tror vi får en utfordring i en fremtidig EU-debatt, vil det kanskje kunne dreie seg om det forsvarspolitiske samarbeidet. Foreløpig er det britisk-franske initiativet på papiret og uten særlig innhold, men vi må være forberedt på at dette kan forsterke seg og vil kunne utfordre oss som nei-parti.

Presidenten: Replikkordskifte er omme.

Jan Petersen (H): Denne gangen får vi altså en Europa-debatt som dreier seg om EU – og takk for det, for hver gang vi har drøftet Europa gjennom de siste fire-fem årene, har det vært alle andre problemstillinger enn akkurat denne.

Jeg skal holde meg til temaet, men jeg har likevel lyst til å si at jeg synes at den ene viktige dimensjonen i norsk Europa-politikk i dag, nemlig OSSE-formannskapet, skjøttes av utenriksministeren på en aldeles forbillig måte. Det hadde jeg lyst til å si før jeg går løs på dagens virkelige tema, som er spørsmålet om EU.

Nå ble redegjørelsen holdt på vegne av en såkalt nei-regjering. Det er bemerkelsesverdig å registrere den nøkterne tonen som holdes til selve den idéen som har båret manges oppfatning om at Norge skulle være noe annet enn Europa for øvrig, med andre verdier og en annen samfunnsutvikling. Denne forestillingen synes nå å bli svakere og svakere, fordi interessefellesskapet med det øvrige Europa trer tydelig frem, ikke minst i utenrikspolitiske spørsmål. Det trer også frem et verdifellesskap med det øvrige Europa. Det vitner den ganske harmoniske utviklingen av EØS-regelverket om. Den viser hvordan de aller fleste spørsmål finner sin praktiske løsning basert på det enkle faktum at vi innretter oss rimelig likt med resten av Europa. Selvsagt er det meningsbrytninger og forslag om forskjellige løsninger. Slik er det i alle åpne demokratier. Men forestillingen om annerledeslandet finnes nå først og fremst mellom permene i gulnede bøker i små opplag, og kanskje også i drømmene til noen som så sår trenger partibyggende tiltak.

Debatten nå dreier seg altså ikke om medlemskaps-spørsmål – heller ikke den forrige eller en eventuell kommende debatt – men rett og slett om å ta innover seg nye, reelle problemer som bør ha sin løsning. Da går ikke skillet mellom en ja-side og en nei-side, men mellom det vi kan kalle EU-fundamentalister og folk som er villig til å gå inn i avtaler med EU basert på vår nåværende tilknytningsform; vi kan vel kanskje kalle oss for EØS-ere. Så er spørsmålet: Hva består disse reelle utfordringene som

bør løses, i? Det ene er selvfølgelig å videreutvikle EØS-avtalen. Og jeg er enig i komitelederens innfallsvinkel, nemlig at det ikke er det vi først og fremst skal bruke tid på å debattere her, det tar vi sak for sak der det hører hjemme. Jeg har likevel lyst til å si at det hele tiden må være en målsetting for Norge å få bedre vilkår for norsk fiskerinæring.

Det er allikevel et par ting som er knyttet til EØS-avtalen, som kanskje bør nevnes. Jeg ser at utenriksministeren også denne gang har behov for å luften vetoretten. Jeg kan i og for seg godt forstå hans behov på det området – kanskje ikke først og fremst hans behov, men deler av Regjeringens behov for å luften dette. Men det mest fornuftige sier han med det følgende:

«Bruk av denne retten er en problemstilling som egner seg dårlig for en teoretisk diskusjon.»

Det er helt riktig. Man må allikevel ha i bunnen at dette er en rett som vi bør benytte oss av bare i de ytterste og vanskeligste tilfeller, simpelthen fordi at rettslikheten er selve målsettingen med EØS-avtalen, og den bør vi fortsatt styre etter. Hvis vi skulle nå de stadier hvor det i det hele tatt kan bli snakk om å bruke vetoretten, tror jeg man gjør klokt i å vurdere på nytt de saker som har vært vanskelige, simpelthen for å etterprøve en del av de skjønne som allerede har ligget til grunn i saken. Jeg synes at en del av de foreliggende saker nettopp kaller på det, fordi det kan hende at det ved de skjønnene som er utøvet, ofte av faglig art, er lagt inn marginer som er greie å ha, inntil man kommer til de vanskelige avgjørelsene. Jeg må nok også si at jeg er veldig tvilende til den retningen som man nå åpenbart har når det gjelder energiområdet, og jeg har en følelse av at Regjeringen åtte måneder etter at EU fattet sitt vedtak, som i næringen fikk en bred og allmenn aksept – hva den har gjort i mellomtiden, er jeg ikke helt sikker på – tydeligvis ennå ikke har greid å bestemme seg helt for hva den egentlig vil. Her skal man være forsiktig så man ikke sender gale signaler, og bevisbyrden ligger på Regjeringen. Jeg har, som indikert i et replikkordskifte tidligere, en følelse av at Regjeringen på energiområdet, ikke helt tar innover seg at man nå ser et stadig mer liberalisert marked som krever helt nye løsninger, ikke minst når det gjelder oppstrøms- og nedstrømsaktiviteter, og også trekke konsekvenser for eierskapsforholdene.

Flere offentlige debatter i januar måned har vist at dette er problemstillinger hvor Regjeringen ikke er helt på hugget, for å si det litt forsiktig. Jeg ser ikke bort fra at Regjeringen her er i ferd med å utkjempe gamle kamper og ikke tar innover seg nye utfordringer, og det er jo ikke noe godt utgangspunkt. Det interessante spørsmålet til Regjeringen – og jeg skal formulere meg litt forsiktig, siden Steensnæs har så såre følelser på dette området – blir dermed: Er en regjering som både har fundamentalister og EØS-ere i seg, i stand til og orker den å ta fullt innover seg nye utfordringer som måtte komme?

Jeg skal uten videre gi Regjeringen ros for at de oppdragene som den har følt den burde gjennomføre, f.eks. forhandlingene om EØS og Schengen, har den gjort veldig skikkelig. Men er Regjeringen allikevel med sine

holdninger – hvis den er en såkalt nei-regjering, da, hva man nå måtte legge i det – i stand til å tenke strategisk? Og hvis den ikke er det, er problemet: Er Stortinget i stand til å fylle den rollen fullt ut? Det er jo Regjeringen som leder hele vårt utenriksapparat, har kontaktene og derfor er det initiativtakende organet. Og jeg tror vi må si at det bare er gjennom en intim kjennskap til den europeisk debatt og til beslutningstakerne at man evner å se i tide de nødvendige grep som må tas, og at man har det apparatet som gjør at man kan ta de nødvendige grepene.

Men uansett hvordan dette stiller seg, tror jeg det er viktig å understreke den rollen også Stortinget har som initiativtaker på dette området. Det får meg til å understreke betydningen av det internasjonale partisamarbeidet. Jeg tror dette både er viktige lytteposter og viktige kontaktpunkter overfor europeiske beslutningstakere. Problemet er selvfølgelig at det stiller Arbeiderpartiet og Høyre i en annen situasjon enn de fleste andre partier, men jeg tror det er viktig at alle søker denne type kontakter, og det var bakgrunnen for at Høyre talte til fordel for at Kristelig Folkeparti skulle få en tilknytning til vår europeiske organisasjon EPP. Jeg var veldig opptatt av den problemstillingen, jeg har forsøkt å påvirke i øst og vest rundt denne problemstillingen, og jeg må si jeg er glad for at utenriksministeren tok den så offensivt opp som han gjorde i den redegjørelsen han gav.

Når det så gjelder de områdene som det nå er viktig å ta vare på, vil talere fra Høyre komme tilbake til disse. Jeg vil bare for fullstendighetens skyld nevne problemstillingen knyttet til euro, som vi òg har vært gjennom tidligere i Stortinget. Jeg vil også for fullstendighetens skyld i forbifarten nevne politisamarbeidet og samtidig understreke at det tror jeg er et av de viktige områdene hvor det er viktig ikke bare å definere at man gjerne vil undersøke hva EU gjør, men også uttrykke en politisk vilje til å koble seg så nær på som mulig. Her synes jeg nok statsministeren etterlot et og annet ønske i spontan-spørretimen i går. Dette tror jeg er et viktig område hvor Norge må uttrykke vilje, fordi internasjonal kriminalitet er en av de helt store utfordringene.

Så har vi sikkerhets- og utenrikspolitikken, hvor jeg nok kan dele den oppfatningen at det ikke er godt å si om alt det Tony Blair gjør, har den substansen som mange tror den har. Men at det her er en utvikling som har pågått lenge, et ønske om at europeerne skal ta mer ansvar, og at dette også deles av amerikanerne, det er helt på det rene. Og da vil jeg minne om poenget med at Norge knyttet seg nærmere opp mot Vestunionen, etter politisk press fra Høyre, simpelthen var at vi ikke skulle koble oss av denne type prosesser. Derfor er det viktig å være på hugget på dette området. Her ser jeg at endog forsvarsministeren har latt seg skremme betydelig av dette forslaget. Det er et godt tegn. Det er viktig å være nær denne problemstillingen.

Men så tilbake til energisamarbeidet. På det området ble det praktisk talt ikke sagt noe fra utenriksministerens side, og det ble varslet veldig lite i forhold til den energimelding som kommer til våren. Jeg håper Regjeringen i den energimeldingen tar denne problemstillingen full-

stendig innover seg, for hittil har den ikke vist seg å være i nærheten av å ha vilje til å gjøre det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grete Knudsen (A): Jeg er helt enig med Jan Petersen, og også Haakon Blankenborg var inne på det, at når målsettingene fra EU blir realiteter, endres selvfølgelig også den praktiske politikken, noe vi ser fra dagens regjering. Petersen var også inne på at EØS-avtalen, som er vår formelle kontakt inn til EU, er viktig å ivareta, og at det også hele tiden går grenser for hvor langt man kan strekke denne fellen, og at det også er grenser for hvor mange direktiver man kan antyde å rasle med sablene i retning av veto på. Men på ett område sa Petersen at han var enig i en styrking, nemlig når det gjelder Protokoll 9 om fisk, og jeg regner med at statsministeren vil konkretisere de positive signalene han fikk akkurat om dette.

Det var ett område statsministeren ikke tok opp med Santer, og det var Europol. Europol er nå i en fase der de blir ferdige til å etablere selve ordningen den 1. april. Statsministeren sier han skal undersøke, og utenriksministeren nevnte det så vidt i sin redegjørelse. USA ber nå om å få til en ordning. Dette dreier seg ikke om at vi skal bli medlem, men det dreier seg om å få et mellomstatlig forhold, altså en konkret ordning. Jeg ber derfor om at Høyre presiserer at man mener det samme som Arbeiderpartiet når det gjelder Europol.

Jan Petersen (H): Jeg synes nesten det er litt leit overfor Steensnæs å gi denne bekreftelsen, for han var jo så opptatt av at Regjeringen var i førersetet i alle sammenhenger i denne saken, men jeg må nok innrømme at jeg faktisk tror Grete Knudsen har et poeng akkurat på dette området. Jeg synes at Europol-samarbeidet må være en av de viktige tingene som Regjeringen går løs på, og da med mer politisk vilje enn det som lå i utenriksministerens redegjørelse, det som fremkom etter møtene i Brussel, og etter det statsministeren sa i går. Hvis vi nå skal skrive litt på den handlelappen vi skal sende med Regjeringen ut i Europa, tror jeg jeg kan bekrefte at både Grete Knudsen og jeg har skrevet på den, så da står vel det også på den listen.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jan Petersen har tidligere i dag karakterisert Arbeiderpartiets såkalte strateginotat som en «huskeliste» som statsministeren og finansministeren skulle ha med seg til Brussel og Bonn. Jeg må da minne om at både besøket og programmet for dette besøket var fastsatt lang tid i forveien, og ikke minst det faktum at statsministeren hadde invitert opposisjonen til å komme med innspill i forbindelse med disse møtene.

Når det gjelder huskelapper og handlelapper, er det viktig at de også er leselige, og ikke minst at de som skriver slike lapper, vet hva de ønsker. Under budsjettarbeidet i fjor høst fikk vi et forslag som ble vedtatt i Stortinget, som Arbeiderpartiet og Høyre stod bak, hvor en etterlyste en strategisk dialog hvor det bl.a. het at en kan – jeg understreker *kan* – i den forbindelse også undersøke

mulighetene for en nærmere tilknytning av den norske kronen til euroen. Under budsjettarbeidet og budsjettdebatten i fjor høst var det umulig å få klarhet i hva som lå i dette «grensesprengende» forslaget som ble fremmet og vedtatt i Stortinget. Det var helt umulig.

Nå har Arbeiderpartiet kommet på banen og fortalt hva som lå i dette grensesprengende begrepet om å knytte kronen nærmere til euroen. Jo, dette kokte ned til spørsmålet om å forlenge en allerede eksisterende kredittavtale! Men Høyre har ikke konkretisert hva som lå i Høyres engasjement i denne saken, og det engasjementet var sterkt, det vil jeg påstå.

Nå vil jeg gi Jan Petersen anledning til å fortelle oss: Er det slik at Høyre mener det samme som Arbeiderpartiet, at dette koker ned til et spørsmål om å forlenge en allerede eksisterende kredittavtale, eller er det slik at Høyre fortsatt fantaserer om en støttekjøpsavtale som innebærer tilbakevending til den fastkurspolitikk som Norge for lengst har forlatt?

U r s u l a E v j e hadde her overtatt presidentplassen.

Jan Petersen (H): Dette synes jeg var en litt pussig replikk. Det er jo et faktum at Stortinget har fattet det vedtaket det har gjort. Statsministeren har akseptert oppdraget som lå i det. Vi har hatt samtaler, men der var ikke Jakobsen til stede, og det kommer av at han ikke er statsminister!

Nå har altså Bondevik vært i Brussel, og vi har bare gjennom avisene sett hva han har endt opp med. Hva det måtte være, går jeg ut fra han vil redegjøre nærmere for i løpet av dette møtet. Det som var noe av poenget, hvis man husker selve oppdraget, var nemlig at nå gjaldt det å kartlegge de opsjonene som foreligger, og det gjaldt å få vite hvilke muligheter som foreligger for Norge. Det er de mulighetene som er første punktet i det arbeidet som skal gjøres, og det er det statsministeren skal melde tilbake om.

Når det gjelder de tankene vi har hatt om det, går de omtrent i samme retning som Arbeiderpartiets. Men jeg vil gjerne si at det er i den policy-fasen man nå skal inn i, ikke minst Regjeringen skal formulere hva den vil. EU har sagt at de er åpne for å snakke om det, men hva er den norske regjeringens vilje?

Mitt spørsmål er nå rett og slett når vi nå har definert et problemområde: Hva er Regjeringens vilje på dette området? Jeg legger ikke skjul på at det må være slik i dette og i andre Europa-spørsmål, at Regjeringen stiller opp med forslag om hvordan den skal gjøre det, definere sin egen politikk. Som sagt, vi har gitt statsministeren råd om hvilke veier han kan gå, men vi er åpne for at det også vil være andre muligheter. Det vil vi lytte til når statsministeren gir sin redegjørelse.

Øystein Djupedal (SV): Et Høyre-slagord om det viktigste først, mener jeg å huske fra en valgkamp. Når man hører på Jan Petersens innlegg, er det meste viktig. Det var ikke et eneste spørsmål knyttet til vårt forhold til

Europa som ikke var viktig å ta fatt på, alt var viktig. Det kan kanskje være riktig, men hvis man skal prioritere, kunne det vært interessant å få vite hva Jan Petersen faktisk mener er det viktigste.

Hvis en hører på Jan Petersens innlegg, tar han bølgen for EU, uansett hva EU måtte gjøre. Det hadde vært interessant å høre om det finnes et eneste punkt i EUs politikk som ikke Jan Petersen ønsker servilitet til, der han faktisk ønsker å ha en posisjon og prøve å få endret EU til det som er positivt. Her er altså det meste viktig, her skal vi dra ned til EU og ta bølgen og legge oss servilt under det EU i sin visdom måtte slutte seg til. Det kunne vært interessant om hr. Petersen kunne utdype hva som faktisk er det viktigste her.

Så et spørsmål der det er en betydelig forskjell på norsk politikk og EUs, som det også kunne vært interessant å høre hr. Petersens syn på. I Norge har vi en sentralbank som ikke er uavhengig av de politiske myndigheter. Det er forskjellig fra systemet man har i EU. I EU har man en sentralbank som ikke skal ta politisk diktat, og man har også en annen type valutamål, nemlig et inflasjonsmål, som vi ikke har i Norge.

Hvis vi skal inn i EU, vil det nødvendigvis medføre en endring av norsk pengepolitikk. Men Høyre har ikke ved de ulike anledninger her i Stortinget når man har diskutert valutapolitikk, ønsket eller tatt til orde for en fristilt sentralbank eller for den saks skyld et inflasjonsmål. Betyr det at Jan Petersen egentlig mener at vi skal legge om til den europeiske sentralbankens valutapolitiske målsettinger, der lav inflasjon er det eneste målet, der det ikke finnes andre viktige hensyn å ta, f.eks. lav arbeidsledighet – arbeidsledigheten er jo vesentlig lavere i Norge enn i EU. Etter mitt skjønn må det være det aller viktigste. Hvis man ønsker å inngå i et samarbeid, legger man seg servilt under en sentralbank. Men hvis man ønsker alt som er viktig, og som man kan markere uenighet om, ville det kanskje være et tips til Petersen at den sentralbankmodellen vi har valgt i Norge, er viktig og bedre enn EUs.

Jan Petersen (H): Jeg noterte meg et viktig premiss for hele spørsmålet – som jeg på mange måter følte også lå under Kristin Halvorsens replikk til Steensnæs etter hans innlegg – og det var formuleringen «hvis man skal inn i EU». Det er en interessant debatt, det er sikkert, og alle vet hva jeg ønsket meg, og det ønsker jeg fortsatt, men poenget er at i dagens debatt er det ikke det som er på dagsordenen.

Jeg tror vi må holde tungen rett i munnen. Det er ikke nå spørsmål om hverken å gjenopplive 1994-debatten eller å se på en fremtidig, kommende medlemskapsdebatt. Det som er utfordringen i denne debatten, er å si: Ålreit, hva er nå Norges utfordringer og uløste problemer i forhold til EU, og hvordan håndterer vi den type spørsmål?

Jeg er klar over at det er en del som av rene partibyggende årsaker nå ønsker å få til en slags medlemskapsdebatt før neste valg, i håp om å få folk til å tro at det er det dreier seg om. Men det er ikke det. Det er de mer – bl.a. for Djupedals parti – vanskelige problemstillinger.

Hva gjør vi med disse konkrete utfordringene, basert på dagens tilknytningsform?

Og så spør han: Hva vil jeg prioritere høyest av de tingene jeg nevnte? Jeg må si at den dagsorden jeg trakk, bestod av fem områder som jeg synes er viktige alle sammen, og jeg ser ingen grunn til å prioritere disse fem områdene i forhold til hverandre. Videreutvikling av EU-samarbeidet ligger der som en særdeles viktig oppgave, forsvars- og utenrikspolitikken, Europol-spørsmålet, spørsmålet om å undersøke nærmere tilknytningsmuligheter til euroen og så ikke minst: Hvilke utfordringer fører dette til for Energi-Norge? Hvilke grep tar vi fatt i i Europa, og hvilke grep tar vi ikke minst hjemme i norsk energipolitikk? Det er dagens dagsorden, og det forsøket på partibyggende virksomhet som jeg skjønner Djupedal har behov for, ja det får han ta i andre sammenhenger. Det er ikke det det dreier seg om her.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Johan J. Jakobsen (Sp): Selv om det er Norges forhold til EU som er dagens hovedtema, er det vanskelig å drøfte Regjeringens Europa-politikk uten innledningsvis å nevne de dagsaktuelle og dramatiske utfordringer Norge møter som leder av OSSE.

I redegjørelsen om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa den 19. november i fjor understreket utenriksministeren OSSEs rolle som bro til andre institusjoner, som FN, NATO og EU. Den viktigste oppgaven når Norge skulle overta formannskapet i OSSE, ville ifølge utenriksministeren være å utøve lederskap. I den knappe måned som har gått siden Norge overtok formannskapet i OSSE, har Norge og utenriksledelsen møtt utfordringer som virkelig har krevd lederskap.

Situasjonen i Kosovo er kritisk, og faren for at konflikten kan utvikle seg til en regulær krigstilstand i det tidligere Jugoslavia er overhengende. Både gjennom den aktuelle krisehåndtering og initiativet til forhandlinger mellom de stridende parter har utenriksministeren utvist et lederskap som anviser den eneste farbare veg ut av den håpløse og tilsynelatende fastlåste situasjonen i Kosovo, nemlig en forhandlingsløsning. Jeg synes det er viktig at dette blir sagt, slik at det ikke bare er Fremskrittspartiets vurdering av denne konflikten som skal bli husket fra denne debatten.

Utenriksministerens redegjørelse om Norges forhold til EU klargjør sentrumsregjeringens holdning til de mest omdiskuterte og brennbare politiske spørsmål på 1990-tallet. Redegjørelsen slår bl.a. fast følgende:

- Resultatet av folkeavstemningen i 1994 forplikter og skal respekteres.
- Folkets nei til EU-medlemskap har ikke ført Norge inn i en internasjonal isolasjon.
- Regjeringen vil utnytte den politiske og økonomiske handlefriheten folkets nei gir Norge.
- Vetoretten i EØS er framforhandlet for å kunne brukes, og Regjeringen er innstilt på – om nødvendig – å bruke

- denne retten, bl.a. på områder som gjelder helse, sikkerhet og miljø.
- Den norske pengepolitikken ligger fast, og en eventuell støttekjøpsavtale med EU vil være i strid med denne.
 - Norges rettigheter som alliert og som assosiert medlem i VEU, Den vesteuropeiske union, må videreføres i eventuelle framtidige løsninger som endrer samarbeidsforholdet mellom EU, VEU og NATO.
 - Regjeringen har innledet en gjennomgang av EØS-avtalen og vil i år 2000 legge fram en melding for Stortinget om norsk Europa-politikk.

Regjeringen fastslår med andre ord at sentrumsregjeringen vil videreføre en aktiv Europa-politikk på grunnlag av et mellomstatlig samarbeid som innebærer at Norge kan utnytte sin politiske og økonomiske handlefrihet.

Norge er altså ikke isolert i det internasjonale samfunn – tvert om. Norge har handlefrihet på det utenrikspolitiske området. Ja, Norge har i enkelte sammenhenger større politisk spillerom enn EU-landene, som ofte trenger lang tid til samordning. Da Terje Rød-Larsen hevdet det samme i 1997, fikk han påpakning av Europa-bevegelsens leder. Rød-Larsen har, bl.a. i Tidens Tegn, gitt uttrykk for at det ville ha vært vanskelig for Norge å spille en nøkkelrolle i Midt-Østen dersom Norge var medlem av EU. «Norge står i en gunstig posisjon mellom EU og USA», uttalte Terje Rød-Larsen. Dette gir naturlig nok et utenrikspolitisk handlingsrom det er viktig å utnytte.

De prosesser som er i gang i EU når det gjelder forsvars- og sikkerhetspolitikken, stiller Norge overfor nye og krevende utfordringer. I arbeidet for å utvikle en klarere europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet har det bl.a. kommet på bordet et britisk-fransk initiativ som varsler en endret britisk holdning til Vestunionen. Dersom VEU skulle bli lagt inn under EU for å styrke EUs rolle på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området, vil det skape en helt ny situasjon for Norge når det gjelder vår sikkerhet generelt og vår medvirkning til krisehåndtering.

Fortsatt er det knyttet usikkerhet til hva som blir resultatet av den forsvars- og sikkerhetspolitiske prosess som pågår. Disse spørsmålene må stå sentralt i den løpende dialog mellom Norge og EU. Vi må forvente at EU erkjenner Norges interesser på dette området, og at EU er innstilt på å drøfte disse spørsmålene med Norge. Dersom samarbeidsforholdet mellom EU, Vestunionen og NATO skulle bli endret, må Regjeringen legge til grunn at Norges rettigheter som alliert og som assosiert VEU-medlem skal videreføres.

Den norske Europa-debatten har det siste året i sterk grad vært knyttet til EU-landenes lansering av euro, et meget vidtrekkende og dristig økonomisk og politisk prosjekt som i sterk grad vil påvirke norsk økonomi, og som Norge derfor selvsagt må forholde seg til på en aktiv måte. Det er kravet om en mer aktiv Europa-politikk på det pengepolitiske området som har vært gjennomgangsmelodien i opposisjonens kritikk av Regjeringen. Etter statsministerens og finansministerens besøk i Brus-

sel og Bonn kan det virke som om denne saken er tonet ned, og at det i dag synes å være relativt bred politisk enighet om at en støttekjøpsavtale med EU er uaktuell, og at vår pengepolitikk skal ligge fast. Gårsdagens rentenedgang styrker etter min oppfatning en slik strategi.

Norge skal selvsagt ha en løpende dialog med EU også når det gjelder pengepolitikken. Men vi gjør klokt i å innse at en tett tilknytning til euro ville innebære at vi valgte bort noe av vår økonomiske handlefrihet. Som utenriksministeren presiserte i sin redegjørelse, satser EU på en sterkere koordinering både når det gjelder finanspolitikk, beskatning, strukturpolitikk og lønnsdannelse. Etter Senterpartiets oppfatning vil det ikke være i Norges interesse å inngå avtaler med EU som svekker vår handlefrihet på områder som er viktige bl.a. for velferd, sys-selsetting og ressursforvaltning.

En sterk koordinering av den økonomiske politikken innenfor et stort og uensartet geografisk område vil nemlig måtte føre til spenninger mellom enkeltland og EU-systemet, herunder Den europeiske sentralbanken, som skal opptre uavhengig av politiske myndigheter. Derfor er det også for tidlig å si hvilke konsekvenser det vil få for EU-samarbeidet når enkeltland – under varierende konjunkturer – mister muligheten til å bruke renten og valutakursen som virkemidler i den nasjonale politikken. Det er bare framtiden som kan gi svar på hvordan EU vil makte disse utfordringene og påkjenningene over tid.

Arbeiderpartiets «glideflukt» i euro-saken kan for øvrig være et nærmere studium verdt. Under rentedebatten i fjor høst kunne en få inntrykk av at Thorbjørn Jagland nærmest krevde en norsk tilknytning til euro. Etter protester fra sentrale nei-folk i partiet måtte Jagland dempe tonen. Under budsjettarbeidet lanserte Arbeiderpartiet så et forslag som også bar preg av at EU-kritikerne i Arbeiderpartiet fortsatt er opppegående. Det «dristige» grep her var at det i en såkalt strategisk dialog med EU kunne «undersøkes mulighetene for å knytte den norske krone nærmere til euroen.» Da Arbeiderpartiet så ble bedt om å konkretisere hva dette «kraftfulle» grepet innebar, kokte det hele ned til et ønske om en utvidelse av en allerede eksisterende kredittavtale med EU.

Etter at luften har gått ut av euro-ballongen, har Arbeiderpartiet fokusert på Norges forhold til det europeiske politisamarbeidet Europol. Selv om bare EU-medlemmer kan bli part i Europol-konvensjonen, åpnes det for ulike former for kontakt og samarbeid med tredjeland. Selvsagt skal Norge ha god kontakt også med Europol-samarbeidet, som opplyst av statsministeren i går. Denne kontakten er allerede etablert. Men dette er i dag ingen hastesak. For det første gjenstår det flere uavklarte spørsmål når det gjelder utformingen av Europol. For det andre vil EU i første omgang prioritere søkerland når det gjelder inngåelse av samarbeidsavtaler.

Et nei til medlemskap i en overnasjonal europeisk union betyr selvsagt ikke et nei til internasjonalt samarbeid på et mellomstatlig grunnlag. Derfor skal sentrumsregjeringen føre videre det aktive samarbeid Norge har etablert både med EU og andre land. Utenriksministerens redegjørelse viser at Regjeringen er innstilt på å utnytte

både den handlefrihet og de muligheter dagens samarbeidssituasjon innbyr til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Tore Godal (A): Først to ord om Midtøsten. EU har et påfallende behov for å effektivisere sin Midtøsten-politikk. De fører nemlig langt på vei hver sin Midtøsten-politikk – det er noe av problemet. Min erfaring også i interimsperioden fram til folkeavstemningen var at der hadde vi mye å lære bort, og jeg opplevde ikke noe på disse møtene som forsøk på å begrense Norges evne til å manøvrere i Midtøsten. Tvert imot, man mente man hadde mye å lære.

Jeg la med interesse merke til hva Senterpartiets parlamentariske leder sa om det forsvarspolitiske samarbeidet slik det kan utvikle seg i en europeisk ramme. Han brukte omtrent de samme formuleringer som utenriksministeren, nemlig at han legger til grunn at Norges rettigheter som alliert og som assosiert VEU-medlem må videreføres i eventuelle framtidige løsninger som endrer samarbeidsforholdet mellom EU, VEU og NATO. Dette er selvsagt viktig, så mye mer som Norge bl.a. fikk til en ordning i 1997 som i prinsippet sikrer at assosierte medlemmer av Vestunionen skal være fullverdige medlemmer i situasjoner der Vestunionen gjør bruk av NATOs ressurser, med andre ord ha fulle rettigheter. Betyr dette at også Senterpartiets parlamentariske leder er innstilt på å drøfte med EU innføringen av en parallell ordning til det assosierte medlemskap i Vestunionen om denne organisasjonen skulle inngå i EU i sin helhet?

Johan J. Jakobsen (Sp): Når det gjelder Bjørn Tore Godals innledende bemerkninger om Midtøsten, er jeg litt usikker på hvem som var adressat. En sitter igjen med et inntrykk av at dette egentlig var en indirekte kritikk av Terje Rød-Larsen, for det var i den forbindelse jeg nevnte Midtøsten. Hvis det var ment som det, må en iallfall kunne si at det var en kritikk som var ganske godt innpakket.

Når det så gjelder det forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet og den utvikling vi nå ser i EU, har jeg vist til hva som bør være den norske regjeringens holdning til dette, nemlig at Norge skal beholde sine rettigheter, både det som er knyttet til vår rolle som alliert og som assosiert medlem i Vestunionen.

Hva som kommer ut av denne prosessen, vet vi ennå ikke, vi vet ikke hva som blir EUs holdning. Det er først når vi kjenner bedre til det, at vi kan gå inn i en diskusjon om valg av samarbeidsmodeller. Jeg merket meg imidlertid at utenriksministeren i sin redegjørelse ikke bare gav klart uttrykk for at Norge måtte være villig til å finne løsninger hvis en av de tre aktuelle modeller som ble antydnet i redegjørelsen, skulle bli en realitet. Men jeg merket meg også at utenriksministeren mente at i første omgang måtte dette kunne løses innenfor rammen av det allerede eksisterende system vi har når det gjelder utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske konsultasjoner.

Jeg syns ikke tiden er inne i dag til å begynne å peke på bestemte løsninger og bestemte samarbeidsmodeller, herunder assosierte løsninger, før vi vet konkret hva som kommer til å ligge i EUs modell – og eventuelt nye modell – på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området.

Sonja Irene Sjøli (H): Jeg merket meg at representanten Jakobsen i sitt innlegg sa at Regjeringen vil ha en nøye gjennomgang av EØS-avtalen, og med Senterpartiet i Regjeringen kan jo det bli interessant.

EØS-avtalen har vært av avgjørende betydning for den positive utviklingen i norsk fiskeeksport til EU. Da kommisjonen med hjemmel i WTO-regelverket truet med å legge betydelig straffetoll på norsk laks i 1996, førte det til at vi fikk lakseavtalen, som innebærer at man unngår straffetoll. Selv om det ble pålagt en del begrensninger, ville utfallet sannsynligvis blitt langt verre uten EØS-avtalen. Dette er et eksempel på at EØS-avtalen har vært avgjørende for en av våre viktigste næringer.

I tillegg nyter vi godt av deltakelse i EUs ulike samarbeidsprogrammer, bl.a. innen helse, narkotikabekjempelse, media, kultur, informasjonsteknologi og telekommunikasjon. Vi har særlig kunnet trekke fordeler av forsknings- og utviklingssamarbeidet. Vi har også vært en netto mottaker av bidrag fra ulike forsknings- og utviklingsprogrammer i EU.

Mitt spørsmål til Jakobsen er: Synes Senterpartiet at denne deltakelsen er verdifull? Og hvordan stiller Senterpartiet seg egentlig til EØS-avtalen i 1999?

Johan J. Jakobsen (Sp): Det er helt korrekt som Sonja Sjøli innledningsvis påpekte, at Regjeringen har varslet en gjennomgang av EØS-avtalen – et ønske som faktisk Senterpartiet fremmet i forrige stortingsperiode. Det er også grunn til å merke seg at denne gjennomgangen av EØS-avtalen skal skje bl.a. ved bruk av «ekstern ekspertise», for å vise til utenriksministeren redegjørelse.

Når det så gjelder EØS-avtalen, har Senterpartiet aldri lagt skjul på at Senterpartiet har akseptert at sentrumsregjeringen som grunnlag for sitt forhold til EU skal bygge på EØS-avtalen, som et stort flertall i Stortinget står bak. Allerede i 1992 sa Senterpartiets leder klart fra at EØS-avtalen ikke skulle være til hinder for at Senterpartiet kunne ta regjeringsansvar.

Senterpartiet ser klare fordeler ved deler av EØS-avtalen, og Sonja Sjøli nevnte noen av dem. Når Senterpartiet har vært kritisk til EØS-avtalen, har det sammenheng med at vi føler at den politiske prisen har vært for høy. Jeg har også registrert at Høyre i mange sammenhenger har påpekt en svakhet ved EØS-systemet som innebærer at Norge må akseptere EU-direktiver som en har liten innflytelse over. Men Senterpartiet mener faktisk at dette er en for høy politisk pris for de goder som EØS-avtalen også medfører.

Når vi er i posisjon og lite eller intet kan gjøres med den politiske siden av saken, skulle det selvsagt bare mangle om ikke vi skulle utnytte de fordelene som ligger i EØS-avtalen. Det ligger også i redegjørelsen til utenriksministeren et klart signal fra Regjeringen, inkludert

Senterpartiet, om at de muligheter som ligger i EØS-avtalen, selvsagt skal utnyttes til beste for norske interesser.

Kristin Halvorsen (SV): Det har skjedd en dramatisk endring av hele innholdet i EU-debatten etter at vi fikk en nei-regjering istedenfor en ja-regjering. Nå er det sånn at to timer etter at en hvilken som helst EU-debatt måtte brake i vei – la meg ta som eksempel da Den Norske Advokatforening gikk inn i innholdet i Schengen-avtalen, meget vesentlige og viktige spørsmål – dreier ikke debatten seg lenger om dette, men om Senterpartiets indre liv, og en eller annen senterpartistortingsrepresentant hadde ment at nå måtte Senterpartiet se å komme seg ut av Regjeringen. Dermed var det slutt på Schengen og mer fokusering på Senterpartiets for så vidt interessante, men kanskje ikke så overskuende, spennende indre liv.

Etter SVs oppfatning har vi et felles ansvar på nei-siden for å få EU-debatten over i det sporet hvor man ønsker å bruke handlefriheten utenfor EU til å gjøre noe annet enn å dilte i hælene på EU. Det er det SV ønsker seg. SV ønsker seg ikke noen ny ja-nei-debatt. Vi er fornøyd med folkeavstemningsresultatet. Men når vi hører Senterpartiet diskutere virker det som om Senterpartiet ønsker seg en ny ja-nei-debatt og ikke en debatt om hvordan vi skal bruke handlefriheten utenfor EU. Derfor går utfordringen til Jakobsen: Hvorfor kan ikke Regjeringen legge opp til en strategi hvor man systematisk utfordrer det ja-flertallet som fins i Stortinget, f.eks. når det gjelder miljøpolitikken, for å bruke den handlefriheten vi har utenfor EU? Da mener jeg ikke hvordan vi, når slagene er tapt, kan legge ned et veto. Da mener jeg annerledeslandet i ordets beste forstand, eller foregangslandet i ordets beste forstand, hvordan vi faktisk kan gjøre noe annet, f.eks. når det gjelder klimaspørsmål, når det gjelder matpolitikken, for å ligge i front og ikke komme dilende etter. Det samme gjelder fordelingspolitikken og kampen mot arbeidsløsheten. Der er vi bedre stilt enn de fleste andre land. Men på dette området er Norge nå et av de få landene som har et høyre-radikalt parti som sitter med en hånd på rattet i den økonomiske politikken. Hvordan vil Senterpartiet bruke handlefriheten utenfor EU?

Johan J. Jakobsen (Sp): Når det gjelder Schengen-spørsmålet, er det en realitet – og det kan vi beklage, men det er en realitet – at Stortinget allerede i 1997 fattet vedtak om det materielle innholdet i Schengen-avtalen. Regjeringen har tatt på seg jobben med å framforhandle en institusjonell og administrativ ramme rundt denne avtalen, fordi det har skjedd endringer når det gjelder den avtalepart Norge møter i dette samarbeidet.

Så til SV og EU-debatten. Jeg må si at SVs viktigste bidrag til en ny EU-debatt og en ny EU-politikk er å ønske at sentrumsregjeringen skal tre tilbake og at vi skal få en ny Jagland-regjering. Det er nei-partiet SVs mest ambisiøse mål i EU-debatten – å få en langt på vei EU-servil arbeiderpartiregjering istedenfor den sentrumsregjeringen vi har i dag. Jeg vil påstå på bakgrunn av den redegjørelsen som ble gitt, at denne regjeringen har markert

en annen Europa-politikk når det gjelder vårt forhold til EU. Jeg vil påstå at den redegjørelsen som utenriksministeren gav, ikke kunne bli holdt av en annen regjering enn en sentrumsregjering. Jeg brukte ganske mye av min tid og mitt innlegg til å presisere de viktige punkter som denne regjering har markert, både at en skal slå fast hva som er rammen for norsk EU-politikk, nemlig at det skal vises respekt for folkeavstemningsresultatet, at EØS-avtalens vetorett er framforhandlet fordi den skal kunne brukes, og at Regjeringen har gått langt i å skissere en del EU-direktiver som strider mot norske interesser, og hvor Regjeringen derfor mener at norsk lov fortsatt skal gjelde. (Presidenten klubber.) Så jeg må si at jeg egentlig synes den EU-strategi som sentrumsregjeringen fører, bør være langt å foretrekke også for SV framfor den tilbakevendning til Arbeiderpartiet som SV har presentert som sitt viktigste mål denne høsten.

Presidenten: Presidenten vil minne om at en replikk ikke skal være lengre enn to minutter, og man må prøve å holde seg innenfor den tidsrammen.

Replikkordskiftet er dermed over.

Erik Solheim (SV): Jeg har karakterisert utenriksministerens redegjørelse som et diplomatisk mesterstykke. Det oppstod da en viss debatt om det var positivt eller negativt ment, men siden ordet diplomat vanskelig kan tilhøre skjellsordene – iallfall er det ikke forbudt å bruke på Stortingets talerstol – må dette være en positiv karakteristikk.

Dette er en redegjørelse om Europa-politikken og ikke bare om EU, og da er jeg nødt til å starte med Kosovo. Det er ikke bare slik at det pågår en krig i Europa og er fare for ytterligere en krig i Europa, men det er håndteringen av slike kriser som avgjør hva slags framtidig EU, NATO og OSSE vi kommer til å ha.

Jeg er enig i den rosen som er gitt til det norske formannskapet i OSSE så langt, men jeg vil også komme med en advarsel. Vi er nødt til å lære av erfaringene fra Bosnia. Hvis vi tar en enkelt begivenhet i Bosnia, nemlig masse mordet i Srebrenica hvor 7 000 menn, kvinner og barn ble myrdet i løpet av tre dager, kan det i ettertid sett ikke være det minste tvil om at dette kunne vært unngått med en kraftfull opptreden fra det internasjonale samfunns side. Men fordi man likestilte eller i hvert fall var nær ved å likestille partene i Bosnia, fordi man ikke våget å komme med en troverdig trussel om maktbruk og fordi man ikke forstod hva slags krefter man har med å gjøre når det gjaldt Milosevic, Mladic o.l., satt man og så på at den største massakren siden Auschwitz og Treblinka foregikk på europeisk jord. Vi må lære av dette og unngå at noe liknende skjer i Kosovo. Jeg er bekymret når krefter i OSSE åpenbart mente at OSSE kunne begi seg inn på en politikk hvor man lot Milosevic kaste Walker ut av Kosovo, men likevel mente man skulle fortsette å stå i Kosovo etterpå. Bare ved troverdig politisk og militært press mot Milosevic vil krisen i Kosovo kunne løses. Det er selvsagt lett å si, det er lett å være etterpåklok og det er lett å diskutere dette fra en form for sidelinje i

Stortinget, men jeg står fast ved at bare et slikt press i bonn gjør det mulig å løse krisen, og da vil OSSE, NATO og FN kunne spille sammen.

Så vil jeg også legge til siden dette er en Europa-redegjørelse, at vi aldri må glemme at Norges kanskje aller viktigste strategiske hovedinteresse i Europa dreier seg om Russland, og at det å veve Russland inn i alle de europeiske institusjonene er helt avgjørende for Norge. Uten et stabilt Russland blir det ingen stabilitet i Europa totalt sett. Det er selvsagt det store dilemmaet også når det gjelder håndteringen av Kosovo, at vi må beholde et godt forhold til Russland, bringe dem inn, slik det nå skjer i prosessen, samtidig som vi opprettholder en klar trussel overfor Milosevic.

Så er vi nå i den situasjonen at vi kan gå inn i en litt mer analytisk debatt i forhold til EU. Jeg er glad for at både Arbeiderpartiets og Høyres talere i denne debatten har lagt seg på en linje som har vært litt annerledes enn hva vi har sett de siste månedene. De siste månedene har revansjelysten i forhold til 1994 sett ut til å være ekstrem, den så å si popper opp av hele kroppen, og man har ikke klart å tenke på noe annet. I dag har det vært mulig å være litt mer nyansert og føre den balanserte debatten om EU vi nå kan ha. Det må nå være mulig å ha noen år i Norge hvor vi slipper å høre, slik vi hørte i 1994, utsagn som f.eks.: Om jeg så står på hodet, kan jeg ikke se et eneste argument for mine motstanderes syn. Alle forstår at det er argumenter både for og imot EU-medlemskap og at det som er oppgaven nå, er å vurdere kaldt, kynisk og nøkternt hvordan Norge skal håndtere den situasjon at flertallet i folket vårt sa nei til EU-medlemskap. Vi vil i overskuelig framtid stå utenfor EU, men vi skal ha et tett forhold til EU på veldig mange områder, samtidig som vi skal utnytte handlefriheten utenfor.

La meg gi noen eksempler på dette. Henry Kissinger spurte en gang polemisk om når Europa ville få ett telefonnummer. Det som er åpenbart for alle, er at samordningen av politikken på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er noe av det vanskeligste. EU er kommet veldig mye kortere der enn når det gjelder samordningen av økonomi og mange andre områder. Håndteringen av krisen i Irak viser jo til fulle hvor langt man har igjen: Storbritannia som lydige hund for den amerikanske politikken, Italia og Tyskland i en mellomstilling – kritiske, men med forståelse overfor USA – og Frankrike som klar motstander av USAs politikk i Irak. Bedre kan man ikke illustrere hvor langt det er igjen til en felles politikk på det utenrikspolitiske området i EU.

På den annen side er det av avgjørende betydning at EU samordner sin politikk på viktige områder. EUs sprikende holdning i forhold til Balkan i den første fasen av Balkan-krigen tidlig på 1990-tallet bidrog til at det ble mer krig og ikke mindre. Dersom det skulle skje at EU utviklet tettere utenrikspolitisk samarbeid, kan det ikke være den minste tvil om at Norge må være i en tett allianse med dette i form av assosiasjon eller på en eller annen måte. Ingen kan si nøyaktig hvilken form, ikke kan vi si nøyaktig hva vi vil ønske, og ikke kan vi si hva som er mulig fra EUs side. Men at Norge må inn i et tett samar-

beid med EU dersom EU utvikler tettere utenrikspolitisk samarbeid, kan ingen være uenig i. Dette dreier seg ikke først og fremst om Vestunionen. Vestunionen har ikke vesentlig betydning. Det avgjørende er om EU utvikler et tett utenrikspolitisk samarbeid.

Så burde det etter min mening være like opplagt at Norge har interesse av å bruke handlefriheten som vi har ved å være utenfor EU, på en offensiv måte. Norge kan være en humanitær stormakt. Vi har en helt særegen mulighet til å spille rollen som mekler i mange internasjonale konflikter, fordi vi ikke har økonomiske og strategiske interesser der, fordi vi står utenfor EU, fordi vi har et tett forhold til USA. Det burde være mulig for EU-tilhengerne i denne salen å innrømme at dette faktisk er en av fordelene ved å stå utenfor EU, akkurat som Regjeringen nå på en rekke punkter har sett fordeler ved en tett tilknytning til EU. Det er f.eks. ikke fnugg av tvil om at det ville vært vanskelig for Norge å drive vårt Midtøsten-diplomati som EU-medlem, og at sågar grunnen til at vi har rollen som formann i giverlandsgruppen for de palestinske områdene simpelthen er at vi ikke er i EU. Det er denne typen nyansert debatt vi burde kunne ha om de fleste områder når det gjelder EU framover.

Det samme gjelder euro. Det er åpenbart at dersom vi får en felles valuta i Europa, vil det ha stor psykologisk betydning. Det kan det ikke være noen tvil om. Hvis nordmenn møter samme valuta fra danskebåten til Kanariøyene, vil det være en ny psykologisk situasjon. Det kan heller ikke være tvil om at dersom euro blir vellykket, vil det være veldig positivt for Europa, og at vi fra norsk side ikke har den minste interesse av at dette gigantiske eksperimentet blir mislykket. Skulle det bli mislykket, vil det bety en økonomisk katastrofe for Europa, som selvsagt vil dra Norge med seg, og som vil være vanskelig for oss. Men derfra til den ufattelige skråriskerheten på at dette faktisk kommer til å lykkes som vi har sett den siste måneden, er jo et langt sprang.

Det vi har sett har vært vellykket, har vært den tekniske gjennomføringen av første fase av en felles valuta. Når det gjelder dataproblemene knyttet til det, har det vært vellykket. Men vi må ha noen tid på oss til å vurdere hvorvidt euroen bidrar til å redusere arbeidsløsheten i Europa eller det motsatte. Det er disse tingene som kommer til å avgjøre menneskene i Europas framtidige holdning til euro. Der er det mange store vanskeligheter som gjenstår. Det er ikke noe felles arbeidsmarked i Europa. Hvordan skal man da håndtere en strukturell krise i ett område i Europa? Dernest er det klart at en felles valuta for hele Vest-Europa, etter hvert kanskje for hele Europa, i stor grad også vil kreve en felles finanspolitikk og en felles økonomisk politikk fra EUs side. Man er et godt stykke fra det, og dessuten har det selvsagt mange vanskeligheter ved seg. Med andre ord: I forhold til euroen har vi noen akutte problemer å løse med hensyn til den norske kronen, men først og fremst har vi muligheten til å vente og se litt på hvor vellykket euro-prosjektet blir før vi feller skråriske dommer.

Litt av det samme gjør seg gjeldende når det gjelder utvidelsen av EU. Også den er i norsk interesse. Det har

et samlet storting sagt. Regjeringen sier det. Sågar Senterpartiet har gjort det klart etter hvert. Men heller ikke det er noe som så å si går på skinner og er en enkel prosess. Utvidelsen av EU vil ta lengre tid enn de fleste tror. De demonstrasjonene vi nå ser blant polske bønder, illustrerer vel til fulle de vanskelighetene man der vil møte. Men også der har vi muligheten til nå kaldt og rolig å vurdere den prosessen og være med og bidra til den, slik vi f.eks. er ved at Eivinn Berg er rådgiver for Slovenia, eller vi kan bidra økonomisk til å få dette til.

Til slutt: Kristin Halvorsen har flere ganger utfordret Regjeringen til å bruke den handlefriheten vi har utenfor EU. Det er vår sterkeste anklage mot den nåværende regjering. Hvorfor bruker vi ikke handlefriheten når det gjelder miljøpolitikken, slik Regjeringen forsøker å gjøre når det gjelder utenrikspolitikken? Hvorfor er vi ikke en pådriver i Kyoto-prosessen? Hvorfor er vi ikke offensive overfor EU når det gjelder de mange negative miljødirektivene i EU? Hvorfor sitter vi på sidelinjen på disse områdene framfor å utnytte den handlefriheten nei-siden så inderlig ønsket seg i 1994?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grete Knudsen (A): Det er alltid berikende å lytte til Erik Solheim, både fordi han er analytisk og visjonær, og evner å gå inn i vanskelige problemstillinger og fordi han også er villig til å flytte grenser på en konstruktiv måte. Han roste både Høyre og Arbeiderpartiet her i dag for å være nyanserte i sine innlegg.

Selv opplever jeg det slik at den som i debatten så langt i replikkene har prøvd å ta opp igjen noen av kampsakene og polariseringen fra 1994, faktisk er SVs Kristin Halvorsen. Men samtidig må jo analysen følges opp med hvordan man konkret vil takle situasjoner. Og det er en realitet, selv om det går tregt, at det med alt det vi ser foran oss, vil bli et tettere utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid innad i EU, og det vil, når vi leser de kortene, også påvirke oss.

Samtidig ser vi nå at forbundskansler Schröder vil legge opp til en mer offensiv, samlet politikk vis-à-vis Russland, der også Russland ser positivt på det samarbeidet som nå skjer innad i EU. Da blir spørsmålet: Hvordan vil Erik Solheim og SV være med i det samarbeidet som vi nå ser utvikle seg, og som vil påvirke Norge, Russland, nordområdene og alt dette, utover det å analysere situasjonen?

Erik Solheim (SV): Det jeg oppfatter at Kristin Halvorsen har sendt som en utfordring til Regjeringen, og som jeg slutter meg til hundre prosent, er at de tre sentrumpartiene og SV i 1994 stod sammen om å argumentere for at den handlefriheten vi har utenfor EU, er veldig, veldig viktig og mye verdt for Norge, og den skal brukes til noe. Så får vi altså en regjering som overhodet ikke bruker den til noe når det gjelder miljøet. Jeg sier ikke at den ikke brukes til noe i utenrikspolitikken, men når det gjelder miljøet, brukes den ikke i det hele tatt. Vår utfordring til Regjeringen er: Bruk den handlefrihe-

ten til å være pressgruppe overfor EU når det gjelder de mange negative miljødirektivene i EU. Bruk den handlefriheten i Kyoto-prosessen. Nå er jo Norge bak EU i Kyoto-prosessen, ikke foran.

Derneft – og her er jeg helt sikker på at Grete Knudsen er enig – er det et tankekors at vi sa nei til EU i 1994 for å få mindre høyrepolitikk, og så har vi altså endt opp med at Norge nå er det eneste land i hele Vest-Europa hvor ytre høyre har avgjørende innflytelse på politikken. Og vi er vel omtrent det eneste land i hele Vest-Europa, bortsett fra i Spania, hvor det tradisjonelle Høyre har vesentlig innflytelse på politikken. Altså: Alle sentrumpartiene, SV og Arbeiderpartiets EU-motstandere sa nei til EU for å få mindre høyrepolitikk i Norge, og så har Norge endt opp som det landet i Europa hvor det er minst sosialdemokrati og mest høyrepolitikk. Det må jo være et tankekors.

Så til spørsmålet om EUs utenrikssamarbeid: SV går for fullt inn i de tingene Grete Knudsen snakker om, f.eks. Barentssamarbeidet, som er en praktisk måte å håndtere forholdet mellom Russland, EU og Norge på. Dette er vi ivrige tilhengere av. Jeg var for to dager siden på en konferanse i Washington som Bellona arrangerte, hvor russiske og amerikanske eksperter sammen med noen få norske politikere og andre satt sammen for å prøve å bidra til å løse miljøproblemene i nordområdene. Det er den type praktisk samarbeid som vi bør ha, og som vi bør ha mer av, og som ingen EU-motstander burde ha det minste imot å gå inn i.

Fridtjof Frank Gundersen (Frp): Jeg hadde inntrykk av at representanten Solheim er helt enig i OSSEs formål, nemlig å få i stand en politisk avtale i Kosovo som innebærer at Kosovo ikke får sin selvstendighet. Det jeg vil spørre ham om, er: Går det i det hele tatt noen grenser for hvor stor skade den serbiske hær kan gjøre i dette landet? Hvor omfattende vil et folkemord kunne være før representanten Solheim sier at det virkelig er urimelig og umoralsk at 90 pst. og over det av den albanske befolkning blir befridd for dem som skader dem de påberoper seg som landsmenn?

Mitt andre spørsmål er: Hvilken mellomløsning kunne representanten Solheim tenke seg? Skulle det være at Kosovo blir underlagt den jugoslaviske hær, skulle det være at Kosovo blir underlagt den jugoslaviske beskatningsmyndighet og utenrikspolitik? Og tror han egentlig at en slik konstruksjon vil være levedyktig på bakgrunn av den stemning som nå er skapt mellom disse befolkningsgrupper? Han har jo nettopp vært der nede og burde vel ha en selvopplevet følelse av dette.

Erik Solheim (SV): Jeg nøler alltid litt med å gå inn i en utenrikspolitisk debatt med Fremskrittspartiet. Det er fordi jeg ikke oppfatter partiet som sådant som seriøst når det gjelder utenrikspolitik. Jeg gjør et unntak for Fridtjof Frank Gundersen som person, men når det gjelder Fremskrittspartiet som parti, er det utelukkende ute etter å skåre innenrikspolitiske poeng i Norge når man diskuterer utenrikspolitik. Man er aldri egentlig interes-

sert i utenrikspolitikken, men man skuer til om det fins noen stemmer sør eller nord for Sinsenkrysset å vinne på dette, og det er et forhold til utenrikspolitik som jeg forakter så intenst og inderlig at jeg har vanskeligheter med å gå inn i en debatt med Fremskrittspartiet. Men jeg betviler ikke det minste Fridtjof Frank Gundersens personlige engasjement når det gjelder Kosovo. Derfor skal jeg prøve å svare så godt jeg kan på det spørsmålet.

Jeg tror at et fritt og selvstendig Kosovo kan komme som resultat av krig. Det kan komme som resultat av den logikken som er i situasjonen, nemlig at Milosevic fratok kosovoalbanerne selvstyret, man holdt på i flere år med ikke-voldskamp, befolkningen blir selvstendig radikaliseret, og man ender opp med at det overveldende flertall av kosovoalbanere ikke vil akseptere noe annet enn en helt egen stat. Men det er faktisk noe litt annet enn om verdenssamfunnet skulle diktere denne løsningen. For hvis vi i dag skal få til en løsning som resultat av noe annet enn krig i Kosovo, vil det etter all sannsynlighet være etter en Dayton-lignende modell hvor verdenssamfunnet dikterer en løsning. Og den eneste mulige løsning verdenssamfunnet kan diktere, er en løsning som har preg av et kompromiss. Det vil være en løsning som går i retning av at Kosovo får en meget utstrakt grad av selvstyre innenfor en jugoslavisk føderasjon, antakelig i retning av hva Montenegro har i dag, kanskje enda mer utstrakt. Hvorvidt tiden er passert og dette ikke lenger er mulig fordi hver eneste albaner ønsker en selvstendig stat, er det vanskelig å avgjøre. Kanskje er det kommet så langt. Men iallfall er dette den eneste mulige løsning som verdenssamfunnet kan sette makt bak og diktere og gjennomføre i Kosovo.

Bjørn Hernæs (H): Erik Solheim henviste til at dette også er en Europa-debatt og tok i den sammenheng opp situasjonen i Kosovo. Jeg oppfattet det som et hjertesukk at han ikke kunne delta på andre måter enn på sidelinjen fra Stortinget. Han henviste riktignok til de muligheter vi har innenfor OSSE, FN og NATO, men han klarte helt å unngå å nevne navnet på den organisasjonen som vel mer enn noen annen har ansvaret for situasjonen i Europa, nemlig EU. Kunne jeg oppfatte det slik at Erik Solheim gjerne hadde sett at vi ikke bare hadde stått på sidelinjen også i den sammenheng?

Videre roste Erik Solheim – som også Grete Knudsen sa – Høyre og Arbeiderpartiet for at vi hadde gått inn i en analytisk debatt. Jeg er også enig med Grete Knudsen i at Erik Solheim er flink til å gå inn i vanskelige problemstillinger. Jeg har litt vanskeligere for å se at han er særlig flink til å komme ut av de problemstillingene han har gått inn i, men det kan jo sann sett være en annen sak. Han henviser til at hittil har det vært revansjelysten som har rådd på ja-siden, og det er jo en fullstendig feilaktig fremstilling. Det var ja-siden som sa at de ville respektere resultatet av folkeavstemningen uansett hvordan det ble, og det står vi på. Det var en allianse han selv tilhører som hadde den oppfatning at et ja skulle bety nei og et nei skulle også bety nei. Derfor vil jeg henvise til det Erik Solheim sa allerede i 1994, om at han ville vurdere

situasjonen annerledes hvis det ble en stor utvidelse østover. Jeg har lyst til å spørre konkret: Er Erik Solheim enig når det gjelder ønskeligheten av at EU utvides med østeuropeiske stater, og kunne han kanskje antyde noe om når han synes Norge også kunne få gleden av å tre inn i en slik prosess?

Erik Solheim (SV): Når jeg kom med det hjertesukket at vi vel alle står litt på sidelinjen i forhold til Kosovo, hadde det overhodet ingenting med det å gjøre at vi ikke er medlem av EU. Så vidt jeg kan registrere, spiller EU overhodet ikke noen vesentlig rolle når det gjelder Kosovo. Det er tre institusjoner som spiller den avgjørende rollen: Det er OSSE, det er NATO, og det er FNs sikkerhetsråd. Dernest blir vesentlige beslutninger tatt i det amerikanske State Department, og det blir tatt i Beograd av Milosevic og av UCKs og andre ledere i Kosovo. I tillegg er det en erkjennelse av at vi er i en situasjon nå hvor Stortinget også i mer begrenset grad enn vanlig kan diktere hva vår utenriksminister skal mene, fordi han er nødt til å ta hensyn til at han er OSSE-formann først og fremst, og dernest i annen runde er norsk utenriksminister. Det begrenser også handlefriheten vår til så å si som storting å diktere eller spille en avgjørende rolle i denne sammenheng. På den annen side er det kortere kommunikasjonskanaler til folk som spiller en faktisk rolle.

Når det så gjelder EU, handlet mesteparten av mitt innlegg om EU. Jeg mener vi er interessert i et tett utenrikspolitisk samarbeid med EU – det framgikk også av innlegget. Det framgikk også av innlegget det representanten Hernæs spurte om, nemlig at det er ønskelig at øst- og sentraleuropeiske land blir medlem i EU. Det har bl.a. også russerne gått inn for som en bedre måte å håndtere sikkerhetsproblemer i Europa på enn at de blir medlem av NATO.

Det som forbauser meg litt på høyrehold, er at man så å si ikke går inn i det som er den reelle og langsiktige utenrikspolitiske debatten. Høyre ønsker jo både å være 100 pst. servile overfor USA og å gå inn i et tettere samarbeid i EU, og det lar seg overhodet ikke forene. Man må selvstendig velge det ene eller andre, som alle andre europeiske land gjør. Men så lenge Høyre skriver under på alt som kommer fra Washington uansett hva det måtte være, og samtidig snakker om et utvidet utenrikspolitisk samarbeid i Europa, skjønner ikke jeg hva man snakker om. For det langsiktige er selvstendig at EU og Kina er de to eneste makter eller blokker i verden som på lengre sikt kan utfordre USA på den internasjonale arenaen.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Harald Hove (V): Venstres Europa-politikk bygger på norsk deltakelse i en rekke organisasjoner. Den bygger på EØS-avtalen, NATO, Europarådet, OSSE, Østersjøsam arbeidet og Barentssamarbeidet, for å nevne en del viktige organisasjoner og samarbeidsformer.

Når det gjelder forholdet til EU, bygger Venstre på EØS-avtalen og folkeavstemningsresultatet fra 1994. I begge sammenhenger var Venstres standpunkt i samsvar

med de vedtakene som ble truffet. Venstre gikk i 1992 inn for EØS-avtalen, og Venstre var imot norsk medlemskap i EU.

Regjeringens grunnlag for sin Europa-politikk er her det samme som Venstres. Jeg er i og for seg enig med representanten Blankenborg i at EØS-avtalen kanskje ikke er det mest sentrale i dagens debatt. Jeg vil likevel si noen ord også om den.

EØS-avtalen har i seg selv et klart dynamisk element. Den tar opp i seg utviklingen av regelverk som innføres etter hvert. Dette innebærer at EØS-avtalen i seg selv inneholder klare utviklingselementer i Norges forhold til EU. Men dermed blir også EØS-sakene en del av norsk innenrikspolitikk. Det er derfor viktig å følge opp arbeidet med større åpenhet i EØS-sakene. Det er på dette området, med hensyn til større åpenhet, tatt prisverdige initiativ fra Regjeringens side, og spørsmålet var også sentralt i utenriksministerens redegjørelse.

Når det gjelder spørsmålet om større åpenhet, er dette dels et spørsmål om mer aktiv informasjon, å gi kunnskap om hvilke saker som er til behandling, og dernest er det viktig med kunnskap og diskusjon om de sakene som behandles. Mange av EØS-sakene er i det større politiske bildet relativt trivielle. Men sakene kan likevel være viktige for mange enkeltpersoner og enkeltgrupper som vil bli berørt mer direkte. Det er derfor viktig at disse får mulighet til å påvirke norske holdninger og vurderinger inn mot behandlingen av de enkelte sakene i EU og EØS-systemet. Det kan vel også være at vi bør stille spørsmål om det bør bli større åpenhet om Stortingets behandling av disse sakene.

I forhold til EØS-sakene er det ett spørsmål som av og til blir sentralt, og det er spørsmålet om Norge skal legge ned veto mot eventuelle vedtak. På det punktet er det to innfallsvinkler som er fornuftige. Den ene er at når man har fremforhandlet en vetorett, så er den der for at den skal kunne brukes, og den skal brukes hvis det er nødvendig. På den annen side vil man ikke kunne føre EØS-politikk på en stadig bruk av veto. Et sted i krysningspunktet mellom disse to hensynene må den direkte bruken av vetoordningen legges, og jeg er enig i det som utenriksministeren sa, at dette er lite egnet for teoretisk diskusjon og overlegninger, det må vurderes i de tilfeller hvor det måtte bli aktuelt.

Venstre mener at det er det beste for Norge at man har en regjering som selv hadde det samme grunnlag for sin EU-politikk som det som er folkeflertallets standpunkt fra 1994, altså nei til medlemskap og ja til EØS. Regjeringen har en aktiv holdning overfor samarbeid med EU og andre europeiske organisasjoner, men samtidig en sunn skepsis.

Det er vel ikke tvil om at dagens debatt er blitt langt mer nøktern og rolig enn det man kunne vente på bakgrunn av tilløp man hadde i forhold til EU-debatten i høst. Det hørtes da ut som om Arbeiderpartiet og Høyre mente Regjeringen ikke hadde noen Europa-politikk, samtidig som disse partiene syntes å mene at alt som hadde tilknytning til EU, var udelt positivt. Det kunne også virke som om Arbeiderpartiets leder, Thorbjørn

Jagland, til tider glemte at det i Arbeiderpartiet er større grupper som har en annen holdning til EU-spørsmålet enn lederen selv. Ja, Jagland gikk i svensk TV så langt som å si at Arbeiderpartiet var det mest EU-vennlige partiet i Europa. Det var også vanskelig, synes jeg, til tider å få med seg at ikke deler av utspillene i høst var starten på en ny debatt om medlemskap. På denne bakgrunn var det befriende å høre innleggene fra representantene Blankenborg og Petersen i dag. Det var der ingen utsagn om manglende EU-politikk fra Regjeringens side. Rett nok var begge opptatt av å stresser et poeng med en huskelapp som det skulle være nødvendig å utstyre Regjeringen med når den drog til Europa. Det får da være en motpåkstand å hevde at en slik huskelapp overhodet ikke har vært nødvendig. Men når jeg hører omtalen av utenriksministerens redegjørelse her i Stortinget, kan det virke som om opposisjonen skulle ønske at den hadde vært med på å skrive den, og det har den definitivt ikke. Når det er sagt, er det vel heller ikke uønskelig å ha en regjering som inviterer opposisjonen til å komme med innspill og som også er villig til å lytte til de innspillene som kommer. Det kan i denne sammenheng være grunn til å minne om at utenrikspolitikk tross alt er et område hvor det er et større poeng å etterleve en konsensus mellom de politiske partiene i Norge enn på de andre politikkområdene. Det denne debatten i dag heldigvis har vist, er at man har trukket ut Europa-debatten fra et innenrikspolitisk spill, der det viktigste i høst syntes å være å ramme Regjeringen.

Norsk Europa-politikk står overfor viktige utfordringer framover. Disse utfordringene gjelder dels innenfor EØS-avtalen og dels områder utenfor. Når det gjelder EØS-avtalen, har jeg allerede sagt en del om den.

Når det f.eks. gjelder telepolitikk, gjør Norge et aktivt arbeid overfor EU, og det er et område hvor Norge på mange måter er i forkant og er med på å etablere spillereglene også i EUs telepolitikk. Det er videre viktig for Norge å følge opp det som er knyttet til EUs utvidelse, som også vil innebære en utvidelse av EØS. Spørsmålet om nye medlemsland i EU er derfor også for Norge i forhold til EØS-avtalen.

Når det gjelder politisamarbeid, er det et område hvor det på den ene siden er viktig å følge opp det arbeidet som skjer i EU, men hvor det på den annen side nok også kan være grunn til en viss sunn skepsis, fordi det er spørsmål om hva dette samarbeidet vil utvikle seg til. Hvis det blir et mer rent samarbeid mellom politiet i de enkelte land, kan det være god grunn til å knytte seg tett opp til det. Men dersom det er spørsmål om å utvikle en mer felles politistyrke, er det all grunn til skepsis.

Når det gjelder spørsmålet om euroen, viser jeg til det som representantene Steensnæs og Jakobsen har sagt om det forholdet.

Det er også tegn innenfor EU som kan tyde på at man vil få et tettere utenrikspolitisk og sikkerhetspolitisk samarbeid i EU. I så fall vil Norge være nødt til å forholde seg til det, og det er for så vidt ikke uten videre grunn til direkte å beklage en slik utvikling. Men det er da et område hvor det aktuelle vil være samarbeid og samord-

ning mellom Norge og EU. En felles utenriks- og sikkerhetspolitikk kan i og for seg også være et godt argument for at man nettopp ikke skulle ønske EU-medlemskap.

EU er også en viktig nabo for Norge, og det gjør at en rekke spørsmål, som f.eks. fiskeripolitikk og spørsmål knyttet til Russland, bl.a. miljøspørsmål, er viktige. Det er derfor all grunn for Norge til å støtte oppunder de initiativ som er gjort, særlig fra Finland, for å styrke EUs nordlige dimensjon.

Men Europa-spørsmål er også langt mer enn spørsmål bare om EU. OSSE er en viktig organisasjon, og det er grunn til å understreke at den har viktige oppgaver knyttet til fredsskapende og demokratifremmende tiltak i Europa. Og ikke minst Norges situasjon nå viser nettopp at man der har en viktig oppgave og kan spille en aktiv rolle.

Når det konkret gjelder Europarådet, har også det en viktig oppgave, f.eks. i forhold til spørsmål om utvikling av menneskerettigheter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A): La meg først få lov til å si at representanten Hove ofte har reflekterte innlegg fra denne talerstolen – så også i dag.

Når det gjelder Europol, var han imidlertid svært rask. Det virket som om han hadde et par obligatoriske vendinger, og så skyndte han seg videre til neste tema.

Hove har sammen med den øvrige utenrikskomiteen vært bl.a. i Sentral-Asia i løpet av de siste månedene. I Usbekistan fikk vi vite hvordan smuglerrutene går fra Afghanistan, gjennom Usbekistan og videre nordover og inn i Europa. Vi har også i andre sammenhenger fått vite hvordan hundrevis av mennesker hver uke prøver å komme seg inn i Italia over Adriaterhavet.

Det å bekjempe og forhindre terrorisme, ulovlig narkotikahandel, menneskesmugling, ukontrollert handel med nukleært materiale ikke minst, hvitvasking av penger, alt dette hører til de aller største politiske utfordringer for Europa og for Norge i tiden framover, og det betinger samarbeid.

EU satser altså på Europol som en helt sentral del av arbeidet for å bekjempe den grove og internasjonale kriminaliteten. Da er det etter Arbeiderpartiets oppfatning behov for mer politisk vilje til å ta et initiativ her enn det både utenriksministeren, representanten Steensnæs og i går statsministeren har gitt uttrykk for.

Mener juristen og stortingsrepresentanten Harald Hove at vi har behov for en mer aktiv strategi overfor Europol-samarbeidet enn det representanter for Regjeringen og regjeringspartiene hittil har sagt? Er det ikke behov for en mer aktiv politikk enn det å få en stortingsmelding i løpet av 1999?

Harald Hove (V): Jeg må innledningsvis først få lov til å takke for komplimenten fra Marit Nybakk. Det var jo hyggelig og for så vidt også litt betegnende for noe av den tonen som har vært i denne debatten i dag, i forhold

til slik jeg for min del opplevde det for noen måneder siden.

Det er åpenbart at det er viktig å bekjempe internasjonal kriminalitet i form av narkotikakriminalitet, narkotikasmugling, økonomisk kriminalitet, miljøkriminalitet, for å nevne noen viktige former. Det er viktig å ha en åpen holdning til i hvilken grad ulike former for internasjonalt samarbeid vil kunne være med på å styrke innsatsen i bekjempelsen av dette. Det er også klart at det samarbeidet, som man kan se konturene av, som EU er i ferd med å etablere knyttet til Europol, i den sammenheng er av stor interesse. Og det er i alle fall min oppfatning – muligens litt i motsetning til representanten Nybakk – at Regjeringen på dette området har ført en aktiv politikk overfor EU i den forstand at man har tatt kontakt med EU, man har etablert kommunikasjon med EU for å finne ut av hva dette samarbeidet er tenkt å skulle bli, og hva det skal utvikles til å bli. Men når man hører på representanter fra Arbeiderpartiet og deres omtale av Europol, virker det ofte som om de oppfatter det slik at Europol har kommet lenger i sin planlegging og gjennomføring enn de faktisk har. Vi vet vel egentlig forholdsvis lite om hva Europol skal utvikles til å bli, og man får vente med å ta standpunkt til den nærmere tilknytningsformen til man vet mer.

Ingvald Godal (H): Det er ein del som likar å trekkje fram vetoretten i samband med debatten om Europa. Representanten Hove skriv i Dagbladet i dag at «en regjering som tør å bruke vetoretten, sikrer norske interesser i EØS-samarbeidet». Han var litt meir nyansert i innlegget sitt i stad. Eg synest dette tyder på mangel på sans for den konsensuskulturen som har utvikla seg i dei store strukturane i Europa, det vera seg i NATO, EU eller EØS. Alle som har sett dette samarbeidet på nært hald, blir fantastisk imponerte over den evna til å sameine sterkt motstridande interesser hjå sjølvstendige statar som har utvikla seg her. Me ser det i dag i samband med Kosovo i NATO osv.

Vetoretten er sjølvstendige ein rein tryggleiksventil som kan måtte brukast, men som ein reiskap til å forme samarbeidet vårt med Europa er han heilt ubrukbar. Brukar me han for mykje, vil me rasere forholdet vårt til den marknaden som tek 70 pst. av eksporten vår. Så eg vil seia at den einaste måten ei regjering kan sikre innverknaden vår og interessene våre på i denne samanhengen, er ved å vise evne til å påverke ein konsensusprosess i ein situasjon der me sit på utsida av sidelinja.

Harald Hove (V): Jeg vil innledningsvis si at jeg vedkjenner meg både det jeg har skrevet i Dagbladet i dag, og det jeg sa fra talerstolen. Jeg sa vel litt mer om spørsmålet her fra talerstolen enn det det var plass til i innlegget i Dagbladet, og dermed blir det naturlig nok også mer nyansert.

Når det gjelder vetoretten, tror jeg ikke det er fornøftig å gjøre den til noe stort debatttema i forhold til norsk Europa-politikk og EØS-politikk. Der kan jeg faktisk være enig med representanten Godal. Men vetoretten er

fremforhandlet og er en del av den avtalen vi har, og det å gi erklæringer på forhånd om at den aldri vil bli brukt, vil være lite formålstjenlig og kanskje være med på å redusere mulighetene til å få til den konsensus som nettopp representanten Godal var opptatt av. Når man er opptatt av konsensus i en rekke slike organisasjonssammenhenger som dem vi her snakker om, er det jo nettopp fordi man ofte trenger enstemmighet for å få til resultater. Det er klart at i det at man har et behov for enstemmighet, ligger det også i realiteten at hvert land har en veto-adgang, slik at nettopp disse forhold har vært med på å skape den kulturen som representanten Godal nettopp fremhevet på en riktig måte, og som jeg selvfølgelig har stor sans for.

Så på den ene siden er det viktig å være klar på at man er villig til å kunne bruke vetoretten dersom det er tjenlig – og der tror jeg nok Regjeringen vil kunne ha en noe mer aktiv holdning enn i hvert fall deler av opposisjonen vil ha. Men på den andre siden: Ikke å bruke vetoretten og tro at det er gjennom den man skal styre EØS-avtalen, oppfatter jeg også som svært sentralt og viktig. Derfor vil jeg avslutningsvis si at jeg slutter meg til det utenriksministeren sa om at vetoretten ikke egner seg for «en teoretisk diskusjon», men vil måtte tas der og da, når situasjonen eventuelt oppstår.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg vil først få gratulere utenriksministeren med den dyktige ledelse han fra første dag har vist som formann for OSSE. Det er en viktig jobb Norge har tatt på seg her, og utenriksministeren skal vite at han har vår fulle støtte i det arbeidet.

Jeg synes også utenriksministerens redegjørelse om Europa-politikken representerer et betydelig skritt mot en bredere enighet om Norges forhold til EU. Her var det ikke noe tilløp til å spre frykt om EU, som var så utbredt i 1994. I redegjørelsen finner vi heller ingen anslag i retning av at Norge skal være et såkalt annerledesland. Redegjørelsen var i stedet spekket med erkjennelse av vår avhengighet av Europa. Utenriksministeren sa at det «går en endringsbølge over kontinentet vårt». Jeg vil legge til at det tydeligvis også går en endringsbølge gjennom nei-partiene fra 1994. Det har vært snakket om hva som har skjedd. Jeg må vel få lov til å si at det har vært en ganske lang vei fra Regjeringen i fjor høst ble splittet på veterinæravtalen til man i denne redegjørelsen i virkeligheten åpner for samarbeid på nær sagt alle områder, og det må vel ha vært i erkjennelse av at stortingsflertallet vil det slik. Det er positivt. Derfor skjer det også en betydelig tilnærming i EU-spørsmålet. Og jeg tror også at sentrumpartiene i regjering har erfart hvor avhengige vi er av Europa, og hvor vanskelig og farlig det ville være å gå på tvers.

Norge vil tjene på denne nye realismen. Vi vil tjene på at Norge legger vekk ambisjonene om å være utenfor og annerledes, og i stedet tar utfordringen med å være innenfor og medansvarlig. Vi må bygge vår medansvar-

lighet på folkeavstemningen fra 1994 og mellomstatlige avtaler med EU.

EØS-avtalen er vår viktigste inngangsport til Europa. Den er det viktig å sikre når EU utvides, men EØS-avtalen er først og fremst en avtale om markedsadgang og er ikke tilstrekkelig til å få nødvendig tilknytning til andre områder av EU-samarbeidet. Her må vi ha egne avtaler. Det er derfor Arbeiderpartiet har tatt til orde for en strategisk dialog med EU og EU-landene. Den må sikte mot å skaffe Norge et så nært avtalemessig forhold som mulig til politi- og justissamarbeidet, til det forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet og til euroen.

Her må jeg si at Arbeiderpartiet ikke er fornøyd med Regjeringen. Den er altfor defensiv når det gjelder det operative. Følge utviklingen og ha dialog er utenriksministerens nøkkelord. På den måten kan man nok utsette vanskelige avgjørelser, men ved å vente og se hva det blir til, vil Norge hele tiden bli stilt overfor fullbyrdede kjensgjerninger som vi må svare på. Det er derfor nødvendig å ta konkrete initiativ og få til avtaler på viktige områder. Det er f.eks. ikke tilfredsstillende for Norge å ha en dialog med EU om forsvars- og sikkerhetspolitikken. Ja, det skal vi ha, men når vi ser at politikken er i endring, må vi vite hva vi vil og sikter mot, og flagge det allerede nå. Bare dialog blir for svakt for Norge. Hvis det er slik at forsvarsorganisasjonen Vestunionen blir en del av EU, og EU utvikler et forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid, slik at dette i virkeligheten blir NATOs europeiske forsvars- og sikkerhetspolitiske identitet, må Norge få en avtale med EU om deltakelse – ellers vil vår stilling i NATO bli betydelig svekket. Jeg syns ikke det er noen god strategi å vente og se hva det blir til. Vi ser hva signalene er, og vi bør fremme våre ønsker så fort som mulig. Jeg vil si at hvis Regjeringen ikke har noen annen ambisjon på dette feltet enn dialog, må Arbeiderpartiet forbeholde seg retten til å fremme forslag i Stortinget som pålegger Regjeringen en mer aktiv strategi.

Det samme vil gjelde EUs nyopprettede politiorganisasjon, Europol. Her er det ikke nok å følge utviklingen og komme tilbake til saken i en stortingsmelding i løpet av året, slik statsministeren sa onsdag. Det må *nå* tas initiativ for å få til en avtale med Europol. Dette vil være en naturlig forlengelse av Schengen-avtalen. Det er rett og slett nødvendig å være med i bekjempelsen av internasjonal kriminalitet, narkotikasmugling, hvitvasking av penger, menneskesmugling, biltyverier og barneporno. Kriminaliteten har internasjonalisert seg. Det har politikken som skal bekjempe den, gjort i svært liten grad, men nå skjer det. Europol vil være et viktig instrument og en informasjonsbank med opplysninger som Norge trenger. Vi kan ikke oppnå full deltakelse her. Det kan bare EU-medlemmer. Men i Europol-konvensjonen er det en bestemmelse om avtaler med tredjeland. Flere land, deriblant USA, sier ikke, som man sier her i Norge, at det er så mye uavklart at man ikke kan ta kontakt og oppnå avtaler. De ber om kontakt og avtaler allerede nå. Norge har lite å hente på å oppkonstruere problemer og skyve saken foran seg. Vi har alt å tjene på å være offensive allerede nå.

Dette er også Arbeiderpartiets utgangspunkt når det gjelder euroen. I begynnelsen var Regjeringens svar at det ikke var mulig å få til noe. Deretter var statssekretær Haga i Brussel, og hun kom tilbake med signaler om at det var mulig å få til noe. Så reiste statsministeren og finansministeren til Brussel. Resultatet er blitt at det skal være en dialog. Det er meget positivt, og jeg tror det kan vise seg veldig nyttig for Norge å ha startet en slik dialog i den turbulente verdenen vi lever i. Etter hvert kan dette føre over i konkrete forslag til ordninger som underbygger den stabilitetspolitikken Norge ønsker å føre, og som det er bred enighet om i stortings salen.

Det går en endringsbølge over Europa, som utenriksministeren sa. Men det går også en endringsbølge over hele verden. Endringene har mange fasetter. Et av de viktige og synlige trekkene i utviklingen er regionaliseringen i verden. Jeg mener faktisk at det mest synlige trekk man nå ser på den globale arena, er at landene slår seg sammen i regioner, bl.a. for å beskytte seg mot de globale markedskreftene og for å utnytte de muligheter som de globale markedskreftene også gir. Dette gir landene økt trygghet og derfor større handlefrihet. De går sammen om å bekjempe problemer som er blitt grenseoverskridende, som miljøproblemer, kriminalitet og valutaproblemer.

Jeg vil påstå at denne regionaliseringen også bidrar til å skape en sterkere global orden. Det kan f.eks. ikke være noen tvil om at etableringen av euroen vil være en beskyttelse mot de globale markedskreftene for de landene som blir med. Den stabilitet dette gir i et av verdens største handelsområder, kan gi en større stabilitet på hele kloden. Jeg tror det vil være usedvanlig uklokt av Norge å stille seg utenfor den regionaliseringen som skjer på vår klode.

Vi ser nå, når vi tross alt befinner oss i 1999, klarere hva vårt århundre har vært – mye å være skamfull over, noe å være stolt av. Det har vist seg at ingen trylleformular, ingen blind tro eller passiv tilbaketrekning har løst problemene. Det trengs institusjoner og nettverk som kan sikre de resultater som nås. Europa har bygd slike institusjoner. Jeg er glad for at det er slutt på å se disse som en trussel mot velferd og demokrati. Utenriksministerens redegjørelse viser det. Dermed er Europa-debatten brakt inn i et nytt og positivt farvann.

Jeg har til slutt lyst å si at med det vi nå ser ute i verden, vil det være utrolig kortsiktig å tro at problemene er over. Det har vært henvist til renten her i Norge, som jo vil gå ned bl.a. som følge av at man har fått den økonomiske politikken over i mer ansvarlige retninger. Men hvis man ser hva som skjer ute, med fare for devaluering i Latin-Amerika og kanskje i Kina og hva det kan føre til av turbulens, vil det være utrolig kortsiktig å si at himmelen igjen er skyfri. Vi bør være tjent med å knytte oss sterkt til den regionen vi tross alt tilhører. Det vil gi resultater og en trygghet som jeg tror vil bli viktig for Norge. Det vil til og med gi større handlefrihet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Danielsen (Frp): Jeg syns den positive og relativt forsonende tone i Jaglands innlegg lover godt for en fremtidig EU-debatt. Jeg vil gjerne gi ham ros for den.

Denne regjeringen har på internasjonalt hold blitt rost for sin raske implementering av EØS-direktivene. Er Jagland villig til å gå så langt at han vil gi Regjeringen ros for den politikken den har ført i forhold til EØS og Europa, ut fra resultatet av folkeavstemningen i 1994 som ligger til grunn? Det er det ene spørsmålet jeg gjerne vil ha representanten Jaglands syn på.

Så er det punkt nr. 2. Jagland snakket om den bølgen som går gjennom Europa. Det jeg vil spørre ham om, som han ikke var inne på i sitt innlegg, gjelder den begynnende brannen vi nå ser i Europa, i Kosovo, som representanten Jagland altså overhodet ikke berørte, hvor de ledende politiske og militære eksperter som behandler denne konflikten, og som er i området, gir uttrykk for at det er stor fare for at i løpet av fem til sju uker vil det være full krig der nede. Og med bakgrunn i den militære ubalanse som er i området, vil dette kunne føre til en brutal nedslakting av uskyldige menneskeliv, og vi vil kunne oppleve at flere hundre tusen mennesker er på flukt.

Mitt spørsmål til representanten Jagland er da følgende: Hvordan vil Arbeiderpartiet og representanten Jagland arbeide for å påvirke norske myndigheter i retning av at man skal gjøre noe i dette området før det er for sent?

Thorbjørn Jagland (A): Når det gjelder første del av spørsmålet, har jeg lyst til å si at vi jo begynte å lure litt i høst da regjeringsmedlemmer begynte å ta dissenser. Vi lurte på om man i det hele tatt skulle foreta seg noe i forhold til EU. Vi var nødt til å sette saken på dagsordenen. Vi har fått presset fram en dialog med EU om euroen, man har beveget seg betydelig når det gjelder Europol-spørsmålet, og når det gjelder det forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet, er avstanden enorm fra advarselen om at EU kunne bli en supermakt, som det ble sagt i 1994, til at det fleste nå sier at vi bør ha en tilknytning til dette. Spørsmålet er hva man operativt skal gjøre, og hvor raskt man bør gå fram, og det kan selvfølgelig være litt uenighet der. Arbeiderpartiet vil gjøre hva det kan for å få fram løsninger i tide, slik at Norge ikke bare blir sittende og reagere på det EU gjør. Vi har tross alt en mulighet til å påvirke ved å ta initiativ og være tidlig ute, slik at vi ikke bare blir et land som sitter og reagerer på det som kommer.

Når det gjelder Kosovo, har jeg lyst til å si følgende: Siden spørsmålet var hva Arbeiderpartiet vil gjøre for å påvirke norske myndigheter, vil jeg svare at Arbeiderpartiet vil gjøre hva vi kan for å støtte norske myndigheter. Vi arbeider her i et fellesskap i Europa, i OSSE, i NATO spesielt, og jeg syns det er viktig for Norge å stå sammen med de andre allierte om hva som skal gjøres i Kosovo, og ikke prøve seg på alenegang i dette. Og når Norge til og med har formannskapet i OSSE, syns jeg det bør være vår oppgave å stå bak det som gjøres. Det vil være mye viktigere enn å prøve å markere særstandpunkter på norsk hjemmebane.

Einar Steensnæs (KrF): Arbeiderpartiet har så absolutt et forklaringsbehov for den markerte endringen i retorikk og den klare nedtoningen av den påståtte passivitet i Regjeringens Europa-politikk. Jagland viste til redegjørelsen og mente at Regjeringen har lagt seg på en annen strategi og endret sitt syn på viktige deler av Europa-politikken. Jeg vil påstå at Arbeiderpartiets kritikk alltid har manglet substans, og at Arbeiderpartiet nå tar konsekvensen av dette.

Nå fastholder riktignok Jagland sin kritikk på to områder. Europol går jeg ikke inn på, ettersom statsministeren og også undertegnede i sitt innlegg i dag, har gjort utførlig rede for det forholdet. Men spørsmålet om en fastere tilknytning mellom kronen og euroen tar Jagland opp igjen på ny.

Etter min mening er det fremdeles stadig like uklart hva Arbeiderpartiet mener med en slik fastere tilknytning. Jagland har forsøkt å konkretisere dette ved å uttrykke et behov for en utvidet kredittavtale med Den europeiske sentralbank. Det er allerede avklart at dette ikke kan skje uten at Norge endrer sin pengepolitikk og tilbakefører den til en fastkurspolitikk, slik vi hadde det i dette landet før 10. desember 1992. I så fall kan vi, som jeg sa i mitt innlegg, skyte en hvit pinn etter en slik rentenedsettelse som det vi fikk i går, da Norges Bank endret sin signalrente.

Nå synes jeg det er viktig at vi får en avklaring fra Arbeiderpartiet: Holder Arbeiderpartiet fast på den pengepolitikken, den fleksible fastkurspolitikken som Regjeringen fører i dag, eller innebærer dette ønsket fra Arbeiderpartiet om en fastere tilknytning mellom den norske kronen og euroen at Arbeiderpartiet ønsker å endre gjeldende valutapolitikk?

Thorbjørn Jagland (A): Det kan nesten se ut som om representanter fra regjeringspartiene har behov for å skape større skillelinjer enn det er. Vi prøver å få til minst mulig skillelinjer. Men når det gjelder det som har skjedd her, er det vel et faktum at det ble sagt at man ikke hadde til hensikt å prøve seg på noe i forhold til euroen. Så prøvde man seg på det, og kom tilbake og sa at man hadde opprettet en dialog med EU. Det er positivt. Vi har derfor på det nåværende tidspunkt ikke behov for å utdype de skillelinjene videre. Vi har behov for å holde fast i den dialogen. Hvis nå Steensnæs signaliserer at man egentlig ikke vil ha den dialogen, er det i og for seg noe nytt, og forskjellig fra hva både statsminister og finansminister har sagt.

Når det gjelder Europol, har det skjedd en glideflukt fra statsministeren kom hjem fra Brussel til i dag, da han overhodet ikke så noen hensikt med å gjøre noe her. Nå skal de være aktive på flere plan. Det er også positivt. Det er veldig positivt at man følger opp de signalene som gis fra Stortinget.

Når det gjelder euroen, har jeg bare lyst til å vise til hva formannen i Bankforeningen, Arne Skauge, har sagt om dette:

«For ytterligere å understøtte finanspolitikkenes forpliktelse til å sikre den indre stabilitet har vi fra Bank-

foreningens side tatt til orde for at man bør undersøke mulighetene for å knytte kronen til euro. Betydningen av dette ligger ikke så mye i avtalens økonomiske innhold, dvs. i den støtte som kan oppnås dersom kronen skulle komme under press – vi har selv svært rikelige valutareserver – men i den politiske forpliktelse den legger på oss selv gjennom i en internasjonal avtale å erklære valutamessig stabilitet som et mål.»

Det er det som er viktig, og man skal ikke utelukke at det har hatt en betydning, også nå, at man faktisk har uttrykt fra stortingsflertallets side og Regjeringens side at man vil ha en dialog med EU som underbygger den politikken de fører. Og det kan også en utvidelse av slike avtaler gjøre.

Kristin Halvorsen (SV): Etter de hovedpunktene som Arbeiderpartiets sentralstyre har vedtatt, og som ensidig går på å få Regjeringen til å oppføre seg som et ja-parti, forventet jeg et råkjør da jeg forberedte meg til denne debatten. Men jeg synes Jaglands tone er annerledes, og jeg synes regjeringspartiene skulle merke seg at tonen er dempet, og at utfordringene er mer nyanserte enn som så. Nå vet ikke jeg om det betyr at i det øyeblikket Arbeiderpartiet synes at det går for trått eller at det er noe å kritisere Regjeringen for, finner de sammen med Høyre og truer dem litt igjen. Men jeg synes at Regjeringens utgangspunkt skulle være at det er nye toner også på ja-siden, slik jeg oppfatter det.

Jeg har ofte gjort et tankeeksperiment. La oss si det hadde blitt ja ved folkeavstemningen i 1994 om EU. Ved mange korsveier – hvis det var slik at vi hadde en arbeiderpartiregjering som skulle forvalte Norges interesser som EU-medlem – tror jeg Arbeiderpartiet hadde opptrådt i den offentlige debatten som et mye mer kritisk EU-parti enn det gjør som et ja-parti i en situasjon hvor Norge ikke er EU-medlem. Og det er da min utfordring også til Jagland. Hvis det er slik at Arbeiderpartiet nå er fornøyd med at det er en dialog mellom den norske regjering og EU når det gjelder valutapolitikken – ja så er det jo fint og flott, det er det jo ingen som er imot. Det er derimot store problemer med, er jo en endring av den norske pengepolitikken i retning av en mye sterkere, både politisk og økonomisk, tilknytning til EU, for det er mange klare økonomiske trekk ved Norge som gjør at vi ikke er tjent med det. Hvis det er slik at Arbeiderpartiet har interesse av å ha en tettere dialog med Regjeringen, også for hvordan man kan bruke den handlefriheten vi faktisk har utenfor EU, og at ikke alt bare dreier seg om hvordan vi kan få tilpasset oss raskest mulig, går det jo an å komme over i et nytt og litt mer interessant spor. Finnes det noe område der Arbeiderpartiet ønsker at Regjeringen og flertallet på Stortinget skal gjøre noe annet enn bare å tilpasse seg EU mest mulig?

Thorbjørn Jagland (A): Det er vel heller slik at Arbeiderpartiet, som et ja-parti, førte en mer selvstendig økonomisk politikk i forhold til EU enn det den nåværende regjering gjør. Maken til tilpassing har vi jo ikke sett, egentlig. Vi førte en aktiv økonomisk politikk som var

vesentlig forskjellig fra det man ofte så i EU-landene, og som jo førte til at vi fikk arbeidsledigheten ned. Hva har den nåværende regjeringen gjort? Jo, den brukte så mye penger at den kjørte landet inn i en håpløs situasjon. Så kom alle de valutamessige problemene i verden. Vi måtte da føre en innstrammingspolitikk – vi ser alle resultatet av det – og man har altså da gått til det skritt å si rett ut at man i virkeligheten skal føre omtrent den samme politikken som EU gjør, ved f.eks. at prisstabilitet skal være et viktig mål. Det er jeg helt enig i, og jeg argumenterte under EU-kampen sterkt for at det måtte ligge i bunnen for enhver økonomisk politikk. Men det ble det jo advart sterkt mot fra nei-siden, målet om prisstabilitet ville komme i konflikt med målet om å bekjempe arbeidsledigheten. Så det har jo skjedd en betydelig tilnærming, og det er faktisk den nåværende regjering som har stått for det. Jeg kan ikke helt se hva som er de helt store forskjellene mellom den økonomiske politikken som nå føres, og den som føres i EU, men jeg kan være enig i at det er viktig for et hvert land å beholde handlefriheten. Men til representanten Kristin Halvorsen: Arbeiderpartiet har, som kjent, en annen økonomisk politikk, som skiller seg fra den nåværende som Regjeringen fører. Så det viser jo at det er mulig å føre en annen politikk, men det har altså ikke den nåværende regjering villet gjøre.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er enig med representanten Kristin Halvorsen i at vi har fått en langt mer rolig og nyansert debatt i dag om EU enn det deler av opposisjonen spilte opp til på forhånd. Det er interessant. Men det er også bra, for jeg synes det er viktig at denne debatten blir mest mulig konkret. Men jeg synes det er litt vanskelig av og til å få tak i hva Arbeiderpartiet vil i og med at dets leder nå nettopp sa at Arbeiderpartiet førte – og åpenbart da også vil føre – en mer selvstendig politikk i forhold til EU, og at det er den nåværende regjering som fører en tilpasningspolitikk som en ikke har sett maken til, mens jo Arbeiderpartiet så i neste øyeblikk igjen snakker om at vi må utvide samarbeidet med og få en tilpasning til EU på stadig flere områder. Dette synes jeg ikke henger særlig i hóp.

Det overordnede perspektiv for Regjeringens Europa-politikk er dette: Hvordan kan vi på europeisk grunn hindre krig og konflikter, trygge fred og stabilitet, vinne respekt for grunnleggende menneskerettigheter og sikre alle en rettmessig andel av den velstand som vi tar for gitt?

Svaret på dette spørsmål ligger i å utvikle alleuropeisk samarbeid, regionale samarbeidsordninger, vår sikkerhetsforankring i NATO og et aktivt forhold til EU – på folkeavstemningens og EØS-avtalens grunn.

For mindre enn en måned siden tok Norge over formannskapet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa. Siden da har vi, og særlig vår utenriksminister,

som aldri før vært involvert i fredsbyggende arbeid. Ingen var i tvil om at formannskapet ville innebære store utfordringer. Det krever maksimal innsats, klokskap og skapende diplomati. Mye ligger ennå foran oss. Men jeg tror vi har vist en ting: at vi er rede til å ta ansvar og at mindre land kan yte viktige bidrag til konfliktløsning og samarbeid.

Denne vilje til engasjement og medansvar er drivkraften bak Regjeringens Europa-politikk. I mars møter Barentsrådet på utenriksministernivå i Bodø. Den 1. juli tar Norge over formannskapet i Østersjørådet. Begge deler er eksempler på den samme vilje.

Medansvar, engasjement, deltakelse og samarbeid er også ledemotiver for Regjeringens forhold til EU. Vi ønsker, og vi fører en aktiv Europa-politikk på folkeavstemningens grunn. Norge deltar ikke i EUs unionsprosjekt med suverenitetsavståelse og overnasjonalitet. I stedet går vi inn for å bygge videre et bredt, mellomstatlig samarbeid basert på EØS-avtalen.

Det er fem år siden EØS-avtalen trådte i kraft. Den har gitt norsk næringsliv adgang til det indre marked, og lagt grunnlaget for dialog og samarbeid med EU på en rekke områder. I dag, som for fem år siden, tjener avtalen norske interesser vel. Det vil den fortsatt kunne gjøre.

De samtaler jeg nylig førte med forbundskansler Schröder og president Santer, bekreftet den vekt EU-formannskapet og kommisjonen legger på EØS-avtalen og samarbeidet med Norge. Jeg avdekket hos begge en klar vilje til intensivt dialog og politisk kontakt, og et like utvetydig ønske om en videreføring og styrking av det nære samarbeidet vi har med EU på en rekke områder.

Det dreier seg ikke om høflighetsfraser. EFTA-landene er EUs nest største handelspartner – etter USA, men før Japan. Norge vil om få år levere 20 pst. av all naturgass til et EU som i stigende grad blir avhengig av energiimport. I disse kjensgjerninger ligger en påminnelse om noe som ofte blir oversett, nemlig at EØS-avtalen og samarbeidet med Norge faktisk spiller en viktig rolle for EU. Vi er en seriøs samarbeidspartner som har mye å bidra med. Dette er det Regjeringens mål å utnytte konstruktivt. Fra vår side legger vi vekt på nær og personlig kontakt med EUs ledere. Det er i så måte andre gang jeg har møtt både den tyske ledelse og EU-kommisjonens president Santer. Dialog på politisk plan er avgjørende for at vi skal kunne skape forståelse for våre interesser, og medvirke til det Europa som nå vokser fram.

Høyres leder har gjentatte ganger prøvd seg med et bilde om at Regjeringen trenger en handlelapp når vi er ute i Europa. Jeg kan forsikre Høyres leder om at Regjeringen har utarbeidet grundige, omfattende opplegg for sine samtaler i Europa. Men jeg har faktisk lagt vekt på – og jeg trodde det ble positivt mottatt – at Regjeringen også søkte kontakt med partiene i opposisjon for å få innspill, uten at det skal omtales på den måten som er gjort.

Jeg må vel også ha lov til å si at de opplegg Regjeringen utarbeidet for mine reiser, nok var grundigere, mer omfattende og hadde et høyere presisjonsnivå enn de handlelappene Jan Petersen mente han skulle utstyre oss med.

Møtene i Brussel og Bonn gav også anledning til å drøfte Den økonomiske og monetære union og virkningene for Norge av innføringen av euro. Finansministeren vil redegjøre nærmere for dette i sitt innlegg. Jeg vil imidlertid slå fast at vi gjorde det klart at det er bred enighet i Stortinget om pengepolitikken. Vi ønsker å holde fast ved vårt nåværende pengepolitiske regime, basert på stabil valutakurs mot europeiske valutaer. Samtidig fremhevet vi at vi med sikte på å kartlegge eventuelle former for samarbeidsordninger ville være interessert i å holde kontakt etter hvert som EU definerer sitt forhold til tredjeland på det området som dekkes av Den økonomiske og monetære union.

Siktemålet med slike kontakter må være å opprettholde den norske kronens stabilitet. Vi registrerer nå med tilfredshet at kronens verdi er styrket og stabilisert på nyåret, og at vi allerede har fått den første rentesenkning. Og tillat meg, som en spøkefull parentes, å si at vi venter på opposisjonens kommentarer, den var alltid raskt på pletten med at Regjeringen hadde skylden når renten gikk opp med en halv eller en kvart prosent. Jeg regner med at det er en ren forglemmelse at ikke Regjeringen er tillagt «skylden» når renten nå går ned.

Jeg må også tillate meg å si at debatten om euroen på et tidlig stadium etter mitt skjønn virket noe urealistisk. Støttekjøpsavtaler forutsetter etter hva en må legge til grunn, en fastkurspolitikk. Den ønsker ikke Regjeringen – og jeg tror heller ikke stortingsflertallet – å gå tilbake til.

Innføringen av euroen er en ny og dynamisk faktor i europeisk integrasjon. Også på andre områder ser vi hvordan integrasjonen skyter fart. Det gjelder i stigende grad sikkerhets- og forsvarspolitikken. Ingen kan i dag si hva resultatet av de prosesser som nå er satt i gang, vil bli. Men en ting må vi slå fast: De vil berøre vitale norske interesser.

Jeg har gjort det klart at et nærmere EU-samarbeid på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området ikke må rokke ved den livline for Europa som de transatlantiske bånd til Nord-Amerika er. Likeledes har jeg understreket vårt ønske som alliert og assosiert medlem av Vestunionen at Norge skal tas med på råd i de videre drøftelser av disse spørsmål, bl.a. opp mot NATOs toppmøte i Washington i april. Dette fikk vi positivt og bekræftende svar på. Og jeg vil også si at hvis Den vesteuropeiske union skulle flyttes inn i EU, er det for meg nokså klart at vi må søke en tilknytning til dette samarbeidet, slik vi i dag har til Vestunionen. Så ambisjonen er, for å si det til Jagland, mer enn dialog.

Når vårt samarbeid med EU er så tett og nært, er det fordi vi deler mange verdier og mål. Også i EU er kriminalitet og vold et økende samfunnsproblemer. Det aktualiserer behovet for økt internasjonal samarbeid. Norge deltar aktivt i Interpol. Den 1. oktober 1998 etablerte EU Europol. Organisasjonen har ingen operativ virksomhet, men tjener som et koordinerings- og informasjonsorgan.

Norske politimyndigheter har hatt uformell kontakt med Europol. Bare EU-land kan være part i konvensjonen, men andre land kan få ulike former for samarbeid.

Et slikt samarbeid krever avklaring av flere viktige spørsmål. Det vil bli behandlet i en egen stortingsmelding om bekjempelse av internasjonal kriminalitet, der vi bl.a. også vil drøfte Europol. Men vi er innstilt på samarbeid på områder der vi har felles utfordringer. Jeg kan opplyse at Norge allerede av Europol er invitert til et ekspertmøte om illegal innvandring som skal holdes i Haag 3. februar. Regjeringen sender to eksperter fra Justisdepartementet til dette møtet.

La meg så bare til slutt si at Regjeringen også har gått inn i et aktivt samarbeid med EU om energipolitikken, som Jan Petersen etterlyste – jeg får ikke tid til å si mer om det, men kan eventuelt komme tilbake til det. Og som en merknad til Grete Knudsen: Vi har fått en åpning for å gjeninnføre dialogen om fiskerisamarbeid, som var uavsluttet i forbindelse med EØS-avtalens inngåelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thorbjørn Jagland (A): Det er ikke sikkert at statsministeren mente det akkurat slik, men jeg må likevel ta fatt i det, siden han sa at det at Arbeiderpartiet ønsker utvidet samarbeid med EU på alle områder, ikke henger i hop med det uttrykte ønske om også å ha handlefrihet. Det er vår oppfatning at det er når vi klarer å få til et tett samarbeid med våre viktigste handelspartnere og allierte, at vi får økt handlefrihet. Norge er jo i en veldig spesiell situasjon økonomisk, bl.a. ved at vår utenrikshandel utgjør omtrent 40 pst. av vårt bruttonasjonalprodukt, og 75 pst. av vår eksport går til EU. Det sier seg selv at jo tettere samarbeid vi kan få med våre handelspartnere, jo større økonomisk handlefrihet får vi. Jeg går ut fra at det er dette resonnementet knyttet til økonomien, men også til en rekke andre områder, som er årsaken til at Regjeringen nå faktisk er på den samme linjen. Det er jo det som ligger i utenriksministerens redegjørelse, at Norge ønsker et samarbeid med EU. Det er vel ikke for å svekke vår handlefrihet, det er vel egentlig for å styrke vår handlefrihet at man ønsker et slikt samarbeid. Det er iallfall et håp om at det er slik Regjeringen ser det. Da har man jo virkelig kommet langt i EU-debatten, hvis man legger det til grunn.

Bondevik sa at Regjeringens egen handlelapp var grundigere enn Arbeiderpartiets, men man tok ikke opp det som er det mest aktuelle innenfor EU-samarbeidet nå, politi- og justissamarbeidet, da statsministeren var i Brussel. Det burde Regjeringen ha gjort. Det vil bli behandlet i en stortingsmelding, sier statsministeren nå. Det blir for seint. Arbeiderpartiet mener at man bør komme raskest mulig til Stortinget med et initiativ om hva man ønsker å få til på dette området.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Det som var utgangspunktet for min innledende merknad til Jagland, var at han sa at Arbeiderpartiet førte en mer selvstendig økonomisk politikk i forhold til EU enn den nåværende regjering – som han sa: maken til tilpasningspolitikk som den nåværende regjering fører. Dette synes jeg ikke det er grunnlag for, jeg får det ikke til å henge i hop. Maken

tilpassningspolitikk – det er en helt uspesifisert påstand. Tvert om, når denne regjering har sagt at vi vil ha en selvstendig og kritisk vurdering av f.eks. EU-direktiver, har vi fått kritiske merknader fra Arbeiderpartiet, som åpenbart mener at vi skal være mer tilpassningsdyktige. Og hva i den økonomiske politikken som skulle være mer selvstendig fra Arbeiderpartiets side enn den denne regjeringen har ført i forhold til EU, det har jeg vanskelig for å se. En veldig tett tilknytning til euro, hvis det er det Arbeiderpartiet er ute etter, vil jo bety en kraftig tilpassning til EUs økonomiske politikk, mens Jagland altså skrøt av at de har ført en så veldig selvstendig politikk i forhold til EU. Dette er det vanskelig å få tak i.

Men la oss legge den mer teoretiske diskusjonen bort, jeg synes det er mye mer interessant konkret å diskutere hva vi nå vil fremover. Når det gjelder Europol, er vi interessert i et samarbeid på mellomstatlig ikke overnasjonal grunn for å bekjempe kriminalitet. Jeg nevnte et konkret eksempel på det, samarbeidet for å bekjempe illegal innvandring, hvor Regjeringen allerede har et samarbeid med Europol og gjerne utvikler det. Dette må vi ta konkret område for område. En debatt blir mer interessant når den blir konkret enn når den blir generell.

Det samme gjelder euroen. Generelt å snakke om en nærmere tilknytning til euroen blir ikke så veldig interessant før en kommer ned på det konkrete nivået. Er det støttekjøpsavtale, og tilbake til fastkurspolitikken en vil? Det har vel Arbeiderpartiet avkrefte. Utvidede låneordninger, er det siste Arbeiderpartiet har sagt. Det er for så vidt greit, men låneordningen kan heller ikke tre i funksjon uten fastkurspolitikk, og det vil jo ikke Arbeiderpartiet ha.

Dag Danielsen (Frp): I motsetning til representanten Jagland vil Fremskrittspartiet i stor grad og i hovedtrekk si seg fornøyd med den politikken som denne regjeringen har ført i forhold til EØS og Europa, særlig med bakgrunn i den folkeavstemningen vi hadde i 1994. Jeg synes også at statsministeren gav en klar og konsis redegjørelse for den politikken Regjeringen fører.

Men for øvrig: En del av denne debatten – jeg sikter da ikke spesielt til statsministeren – har etter mitt skjønn vært preget av nærmest en opprømsing av en del kommentarartikler i internasjonale media som f.eks. Time, Newsweek og Der Spiegel, og hvor det også kan synes som om prosessen er viktigere enn selve det politiske resultatet. Det jeg gjerne vil spørre statsministeren om, er situasjonen i Kosovo, som han ikke berørte. Som jeg sa i mitt forrige innlegg, står de der i en situasjon hvor det er fare for at det skal bli fullstendig brann. Jeg vet at statsministeren har vært veldig opptatt av dette med menneskerettigheter, noe som også Regjeringen har profilert veldig høyt, så det jeg kunne tenke meg å få en nærmere redegjørelse for, er Regjeringens standpunkt, hva man vil gjøre fra regjeringshold, slik at man ikke opplever en ny – og større – humanitær katastrofe i dette området enn den man allerede har opplevd.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er enig med representanten Danielsen i at vi allerede har opplevd

en humanitær katastrofe i eks-Jugoslavia, og deriblant også Kosovo-regionen, og at det er fare for at den kan bli enda større. Det er bakgrunnen for Regjeringens aktive engasjement, hvor en nå først og fremst bruker Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa som et redskap for det organisasjonen er etablert for: fredsbyggende arbeid og forsoningsarbeid. Jeg vil også tillate meg i en parentes å si at jeg har merket meg at OSSE – eller KSSE, som det het før – som var kraftig nedvurdert av mange i denne salen, nå i den senere tid av de samme partiene har blitt oppvurdert. Og det er jo hyggelig å registrere for en som i nesten ti år har talt denne organisasjonens sak.

Men vi er fullstendig klar over at OSSE vil være hjelpeløs i Kosovo hvis den ikke klarer å holde partene borte fra krigs- og stridshandlinger. Derfor er OSSEs tilstedeværelse og dens humanitære og fredsbyggende arbeid, kombinert med NATOs trussel om aksjoner, viktig.

En videre utvikling av dette vil nå som kjent bli drøftet i de kommende dager. Erfaringen viser at president Milosevic tydeligvis bare forstår ett språk, og det er maktens språk. Han bryter avtaler. Og alvoret ved å gjøre det må på nytt foreholdes ham. Så får vi håpe at dette kan medføre at en unngår krig og konflikt, og at en kan trappe opp den humanitære innsatsen, som jo er avhengig av det.

Jan Petersen (H): Jeg skjønnte at statsministeren forferdelig gjerne ville høre noen fra opposisjonen si litt om forholdet mellom Regjeringen og renten, og det skal jeg meget gjerne gjøre. Nå er det jo slik at vi ikke skal overdrive det som skjedde i går. Realiteten er at renten gikk ned slik at differansen i forhold til EU-nivå ikke skulle øke. Det var poenget. Men når det var mulig å gjøre det, er det ikke minst fordi Regjeringen ble utstyrt med et statsbudsjett som var vesentlig bedre tilpasset den økonomiske utfordringen enn det budsjettet Regjeringen selv fremla – et budsjett med bl.a. vesentlig færre prisimpulser. Det var det ene.

Det andre gjelder OSSE. Jeg er enig i den rollen OSSE spiller, men la meg peke på at det er fordi OSSE gjør det den bør gjøre, og ikke det mange drømte om at den skulle gjøre for ti år siden. Nå gjør organisasjonen det den skal gjøre.

Men la nå ikke dette overskygge at jeg synes en av statsministerens formuleringer i dag var meget interessant og meget nyttig. Det han sa, var at når vi har et så tett og nært forhold til EU som vi har, er det fordi vi deler mange verdier og mål, vi har mange felles verdier og mål. Det er en uhyre viktig setning, fordi den går rett inn i de forestillingene mange har om Norge som et helt annet land med andre verdier enn resten av landene i Europa. Dette var på en måte noe av dødsstøtet for selve forestillingen om «annerledeslandet», og hvis dette er uttrykk for Regjeringens politikk, ja da er det ikke rart at Europa-debatten er roligere i dag enn den ellers ville være.

Så til mitt konkrete spørsmål: Jeg har i dag vært opptatt av energi og var ute etter å lytte til hva også regjeringssjefen ville si om det. Jeg skjønner godt det med at

han hadde et kort innlegg – han fant altså ikke særlig plass til det, og da er mitt spørsmål følgende: Når ikke utenriksministeren sa noe særlig om dette temaet, og når ikke statsministeren sa noe særlig om det, betyr det simpelthen at Regjeringen mener at det ikke er noe særlig å si om det?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Regjeringen og renten – ja, ja. Jeg skjønner at konklusjonen på Jan Petersens merknad på det punktet er at når renten går opp, er det Regjeringens ansvar, og når renten nå går ned, er det opposisjonens ansvar. Det var jo ikke noen særlig erkjennelse. Men vi får se videre – etter hva jeg har skjønt, har kronen fortsatt å styrke seg utover dagen i dag, så det kan jo komme flere muligheter for opposisjonen til å trå til like raskt som de flittig gjorde i fjor høst, hver gang renten gikk opp. Da var det Regjeringens ansvar. Jeg tror kanskje det blir litt vanskelig å forklare for folk at nå, når renten går ned, er det plutselig blitt opposisjonens ansvar.

Så var det EU og Norge og verdier og mål. At Norge og andre vesteuropeiske land har mange felles verdier og mål, tror jeg ingen EU-motstander vil være uenig i: demokratiet, vår kristne kulturarv, miljø, sikkerhet osv. – de områdene hvor vi konkret samarbeider med EU. Spørsmålet er om måten å realisere disse verdiene på er best gjennom unionsbygging og overnasjonalitet. Det er jo det diskusjonen om medlemskap går på, ikke om en har en del felles verdier og mål.

Så var det energi. Jeg hadde faktisk planlagt å si en god del om det i mitt innlegg, men denne handlelappen til Jan Petersen avsporet meg så pass at jeg ikke rakk dit. Men nå skal jeg si litt av det jeg hadde tenkt å si, nemlig at sammenhengen mellom energi og miljø faktisk stod sentralt i mine møter med Schröder og Santer. Det pågår bl.a. en intens debatt i Tyskland om innføring av miljøavgifter på fossilt brensel. Og da vil utnyttelsen av norsk energi også kunne gi vesentlige miljøgevinster for Tyskland og andre EU-land. Ritt Bjerregaard, ansvarlig i EU-kommisjonen for miljøvern, og forbundskansleren i Tyskland var opptatt av et nærmere samarbeid med Norge om disse spørsmål, med særlig vekt på klimapolitikken og oppfølgingen av Kyoto-avtalen. Der mente de faktisk at Norge hadde mye å bidra med. Det er vi enig i, og det akter vi å bidra med.

Erik Solheim (SV): Den innerste kjerne i striden om EU-medlemskap i 1994 var en avveining mellom på den ene side den medinnflytelse Norge kan ha i EU som medlem, og på den annen side den handlefriheten vi har utenfor EU som ikke-medlem. Jeg tror nesten alle mennesker forstår at her er det fordeler og ulemper med begge deler, og at det det gjelder for Norge i den nåværende situasjon hvor folket har sagt nei, er både å øke vår medinnflytelse på viktige beslutninger for Norge i EU og å bruke den handlefriheten det å stå utenfor EU gir oss på en del områder.

Når det gjelder medinnflytelse, ville den selvsagt vært størst som EU-medlem. Men selv om vi ikke er EU-

medlem, kan vi på avgjørende måter ha medinnflytelse på viktige beslutninger. Det følger Regjeringen nå opp, og det er også positivt at det ser ut som at et samlet storting mener at vi bør ha en tett tilknytning til EUs utenrikspolitiske samarbeid, f.eks. gjennom en assosieringsavtale.

Det som derimot ikke er like positivt, er at Regjeringen ikke bruker den handlefriheten det gir oss å stå utenfor EU, på en meningsfylt måte. Når Bondevik nå ble skamrost av Jan Petersen fordi han fører Høyres økonomiske politikk etter budsjettforliket i fjor høst, er jo en slik politikk det stikk motsatte av hva hele nei-siden ønsket i 1994. Vi sa nei til EU for å få mindre høyrepolitikk i Norge. Vi har fått mer høyrepolitikk i Norge enn i nesten noe annet europeisk land, iallfall når det gjelder høyrepartienes direkte innflytelse på budsjettprosessen. Men mer viktig er det å spørre seg: Hvorfor ikke bruke handlefriheten utenfor EU til å føre en annerledes miljøpolitikk? Det var jo det vi satt og diskuterte i 1994, sentrumpartiene og SV sammen. Vi ønsket at Norge skulle være en pådriver når det gjaldt Kyoto og verdens klima. Vi ønsket at Norge skulle kunne aktivt motsette seg enkelte av EUs miljødirektiver og forsøke å påvirke dem i en positiv retning. Hvorfor går ikke Regjeringen nå offensivt ut og bruker vår handlefrihet til å påvirke EU i en mer miljøvennlig, grønnere retning?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er helt enig i Erik Solheims innledning, at spørsmålet om en er tilhenger av medlemskap i EU eller ikke, egentlig er en avveining av den merinnflytelse på EUs vedtak som en selvsagt har som medlem, mot større frihet ved ikke å være medlem. Jeg tror både Erik Solheim og jeg tilhører de medlemskapsmotstandere som også i debatten i 1994 prøvde å være såpass nyanserte og ærlige på det området. Det er en avveining av disse ting.

Vi som har gått mot medlemskap, forvalter jo faktisk også folkeflertallets syn, og i det kan vi være frimodige, derfor har jeg sagt at vi skal føre en frimodig EU-politikk, det er jo det som er folkeflertallets standpunkt. Jeg er tilhenger av at vi på det grunnlaget bygger ut samarbeid med EU som sådan og med EUs medlemsland. Jeg har ingen frykt for det, tvert om, men det skal altså skje på denne basisen. Det er også Regjeringens politikk. Det gjelder også på miljøpolitikken område. Det er ikke riktig som Erik Solheim forsøker å skape et inntrykk av, at Norge er en sinke og ikke gjør noe på dette området. Nå må en også være konkret, for jeg blir litt lei av disse generelle påstandene uten at en konkretiserer dem.

Så til klimapolitikken. EU har sett Norges posisjon og også vår ledelse av den såkalte paraplygruppen som oppfølging av Kyoto-avtalen som så viktig og så interessant at de vil ha oss inn i et direkte samarbeid om dette. Norge fører en energipolitikk som på mange områder er mer miljøvennlig enn nedover i Europa, ved at vi på grunn av vår vannkraft har kunnet unngå kullkraft, og vi har unngått atomkraft. Regjeringen ønsker ikke forurensende gasskraftverk, men ser muligheten i at vi nå kanskje kan få en teknologi som gjør at vi får bortimot for-

urensningsfrie gasskraftverk. Gjennom dette kan vi gi et bidrag til det øvrige Europa. Det ønsker denne regjeringen. Og dette er ikke å være en sinke, dette er å være en pådriver.

Ellers tror jeg ikke Jan Petersen er enig i at budsjettet vedtatt i fjor høst var Høyres økonomiske politikk. Både han, og enda mer Carl I. Hagen, har jo til de grader understreket at dette var deres subsidiære standpunkt. Senest i går kveld sa Hagen det.

Hill-Marta Solberg (A): Først en kort kommentar til renten. Ja, dette er slik som det alltid har vært. Da renten gikk opp i høst, ville slett ikke Regjeringen ha ansvaret for det. Da var det valutakursen, da var det oljeprisen som var årsaken til at vi hadde et renteproblem i Norge. Så dette er som det alltid har vært.

Statsministeren har lagt vekt på i dag at det er lite interessant å diskutere på det generelle planet, og han er i grunnen litt lei, sier han, av dette unyanserte maset om tilknytning til EU osv. Da må jeg få lov å si at det har vært vanskelig de siste dagene liksom å få tak i det konkrete i hva det er f.eks. statsministeren tenker seg når det gjelder nærmere tilknytning til Europol, hvilket han etter hvert er kommet til er interessant.

Så litt om valutapolitikk, som egentlig er mitt anliggende når jeg nå stiller spørsmål til statsministeren. Statsministeren har uttrykt tilfredshet med at det er etablert en dialog med EU om pengepolitikk. Det syns Arbeiderpartiet er bra, og vi ønsker at den dialogen skal fortsette. Samtidig forsøker representanter for regjeringspartiene i dag og også statsministeren nærmest å bagatellisere Arbeiderpartiets initiativ med å si at låneavtaler, kredittavtaler, er uaktuelt med vår nåværende pengepolitikk. Ja, men det er da virkelig slik at Norge like fullt har tegnet en slik ny avtale med Den europeiske sentralbank. Og hvorfor? Jo, jeg antar at det må være fordi Norge har interesse av nettopp den kontaktflaten, den kanalen et slikt avtaleforhold faktisk gir oss til sentralbanken og til EU i valutaspørsmål. Og kan statsministeren nå bekrefte at en slik avtale som den vi allerede har, faktisk har en egen verdi, selv i en situasjon der statsministeren og andre må erklære den for sovende? Hvis ikke, hadde det ikke vært interessant for Norge å opprette en slik ny avtale, vil jeg anta.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: En slik låneavtale kan ha sin egenverdi, for den kan være et signal til markedet om stabilitet. Men en må altså i sannhetens navn gjøre oppmerksom på at den ikke kan gjøres virksom uten overgang til fastkurspolitikk. Jeg har oppfattet det slik at Arbeiderpartiet ikke ønsker overgang til fastkurspolitikk. Det er veldig risikabelt for en oljenasjon som Norge. Derfor må jeg si at når Arbeiderpartiets opprinnelige utspill endte opp med at man ønsket en utvidelse av en allerede eksisterende ordning, som ikke kan utløses uten en annen pengepolitikk, var det liksom en litt annen og mer beskjeden dimensjon på det enn slik jeg oppfattet det opprinnelige utspillet. Men når det er sagt,

kan vi legge den debatten bak oss og gå videre på et realistisk grunnlag.

Regjeringen ser det slik, og det vil finansministeren utdype i sitt innlegg, at bare det at vi har en dialog gående med EU – på finansministernivå, på sentralbanksjefnivå, på embets- og ekspertnivå – kan ha en egenverdi som et signal til omverdenen om at vi ønsker stabilitet både i forhold til EU og til hele det internasjonale marked, og fordi en ved denne dialogen selvsagt også muligens kan utvikle ytterligere samarbeidsordninger som vi i dag ikke klart kan se konturene av. I så måte tror jeg at Regjeringen og Arbeiderpartiet deler syn, og det legger vi til grunn.

Så skal jeg vel ikke terpe så mye mer på dette med renten, opposisjonen og Regjeringen. Men jeg tror sannheten er den, at da vi hadde renteøkningene i fjor høst, så sa Regjeringen, som sant var, at grunnen til den var en kombinasjon av internasjonale og nasjonale forhold. De nasjonale har selvsagt Regjeringen sitt ansvar for. Så får vi se etter hva opposisjonen sa. Men hver gang det var en renteøkning, var de raskt på pletten med å si: Ja, sånn blir det under denne regjering. Så vi venter fortrøstningsfullt på kommentarer når renten etter hvert sikkert går gradvis enda mer ned.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme, og presidenten kan legge vekk handlelappen sin.

Dag Danielsen (Frp): Senest i går kveld opplevde vi i en debatt i Oslo bystyre at Rød Valgallianses representant stemte mot å kalle en liten plass i Oslo for Europarådets plass – ikke fordi, som representanten sa, man ikke visste at Europarådet var noe annet enn EU, euro eller Europol for den saks skyld, men folk kunne lett misforstå og tro at det hadde noe med dette å gjøre. Derfor foreslo altså denne RV-representanten et annet navn.

Grunnen til at jeg dveler ved dette, og grunnen til at jeg synes det er politisk interessant, er at det etter min mening er et utslag av det jeg vil kalle for eurofobi, og at denne holdningen gjenspeiles hos mange av landets velgere.

Etter mitt skjønn er det i denne redegjørelsen og i de innleggene som har vært presentert fra regjeringsrepresentantenes hold i denne debatten, at Regjeringens fremste politiske og historiske betydning i Europa-spørsmålet vises. Denne regjeringen, som i EFTA- og EØS-komiteen har blitt rost for den raske implementeringen av EU-direktivene, spiller en viktig rolle, fordi den ut fra de politiske forutsetninger som er lagt gjennom vårt nei til EU ved folkeavstemningen i 1994, i hovedtrekk, som tidligere sagt, fører en fornuftig og god politikk overfor EU. Også pedagogisk sett har dette stor betydning, fordi man avdemoniserer EU, samtidig som det gir en god illustrasjon på hvilke politiske innflytelsesmuligheter den norske regjeringen har innenfor EØS-avtalen. Dette er – for å bruke veterinærpolitiske begreper – en god vaksine mot den form for eurofobi man fremdeles opplever i folkelige og politiske miljøer i Norge. Som denne debatten er et eksempel på, kan dette ha stor betydning for Europa-de-

batten i Norge i tiden fremover. For å bruke et begrep som sikkert noen av Regjeringens medlemmer er begeistret for, bidrar det til en form for edrueliggjøring av debatten, men det er samtidig også en klar pedagogisk demonstrasjon av de begrensede innflytelsesmuligheter Norge har i internasjonal politikk i dagens situasjon.

Det kan også, hvis man skal se på de lange linjer og på en politisk utvikling over litt sikt, være et symbol på den begrensede innflytelse en sentrumsregjering, som verken vil binde seg til høyre eller venstre i norsk politikk, har så lenge den ikke har et parlamentarisk flertall bak seg i Stortinget.

Norge er et lite land i verden, har tidligere statsminister Korvald sagt. Selv om vi for tiden har formannskapet i OSSE, har vi ved en rekke tidligere anledninger spilt og spiller også nå en sentral rolle i meglerfunksjonen i flere internasjonale spørsmål. Men mitt syn er allikevel at Norges innflytelse i verden i størst mulig grad kan gjøres gjeldende i forpliktende internasjonale samarbeidsorganisasjoner, basert på mellomstatlige avtaler og selvstendighet. Dette bør også gjelde vårt forhold til Europa. Dersom vi på lang sikt skal være med og ha innflytelse på den retningen Europa tar, og være med på å legge premissene for Europa-debatten i årene fremover, er det mitt personlige standpunkt – selv om folkeavstemningsresultatet fra 1994 ligger fast, og Fremskrittspartiets klare standpunkt er at dette skal respekteres og at vi eventuelt må ha en ny folkeavstemning før vi endrer denne Europapolitikken – at Norge på lang sikt er best tjent med medlemskap i EU.

Mitt politiske engasjement beror på at det er lettere å påvirke en prosess fra innsiden enn fra utsiden. Å arbeide i EU er nettopp en politisk prosess hvor det er spørsmål om å ta og gi, i en dialog hvor kvaliteten og fremføringen av argumentene er av stor betydning for den innflytelsen man har på utfallet av prosessen.

Marit Nybakk (A): La meg først si til representanten Danielsen at det var hyggelig at i hvert fall en av de to representantene fra Fremskrittspartiet i denne debatten snakket om det som var temaet, nemlig vårt forhold til Europa.

I løpet av relativt kort tid skjer det en liten endring som få er klar over. Da flyttes hovedstaden i Tyskland fra Bonn til Berlin. Denne flyttingen forskyver det politiske tyngdepunktet ytterligere fra aksene Bonn-Paris-Benelux-landene og nordøstover. Polen, Tsjekia, Østersjølandene og Norden blir i økende grad samarbeidspartnere for Tyskland, og nordøst blir tyngdepunktet i det nye EU etter utvidelsen om noen år. Ja, Østersjøen blir faktisk et EU-innhav.

Allerede er tysk handel med Polen større enn med Kina og Japan. Polen er et land i vekst.

De største pessimistene har vel ment at utvidelsesprosessen østover kan komme til å ta lang tid, og man trekker fram redselen for å bli invadert av polske arbeidere, ikke minst i Tyskland og Østerrike. Det kan hende at disse pessimistene kan komme til å måtte erkjenne at de tok feil. For i Polen øker sysselsettingen og veksten.

Når Polen blir medlem i EU, vil det få store konsekvenser også for Norge, ja faktisk for vanlige folk og for folk flest i Norge, for handelen med Polen er stor, og vi vil da måtte regulere den gjennom EØS-avtalen.

Vår Europa-politikk må, som flere tidligere har sagt, fremdeles bygge på resultatet av folkeavstemningen. Vi er utenfor EU, men forandringsprosessen og de strukturelle endringene i unionen får veldig store konsekvenser for Norge. Vi må være med og sette dagsordenen, vi kan ikke hele tiden risikere å bli stilt overfor fullbyrdede kjensgjerninger, for deretter å si at nå må vi tilpasse oss strukturförändringene i EU. Uavhengig av om vi sa ja eller nei i 1994 og hvilke ambisjoner vi har, eller jeg hadde nær sagt ikke har, i forhold til framtidig integrering, må vi føre en aktiv Europa-politikk, både bilateralt overfor det enkelte EU-land og i forhold til EUs institusjoner. Det er ikke likegyldig for oss hvordan Europa utvikler seg.

Det er heller ikke likegyldig hvordan de landene som nå forhandler om EU-medlemskap, utvikler seg – Polen, Tsjekia, Ungarn, Slovenia, de baltiske stater. Det er i vår interesse å kvalifisere disse landene for EU-medlemskap og ikke bare sørge for en god økonomi og stramme budsjetter, men sikre økologi, likestilling, demokrati, oppbygging av det sivile samfunn, et velfungerende statsapparat, velferd og menneskerettigheter.

Jeg har nettopp tilbrakt en helg på et demokratiseminar for tsjekkiske politikere. Der ble barnehagene radert bort, likestilling mellom kvinner og menn ble oppfattet som kommunisme etter Murens fall i Tyskland – det gjelder i alle de østeuropeiske landene – og skatteinnkreving mangler det et skikkelig system for, bare for å nevne noen eksempler.

Det er ikke likegyldig for oss hvordan disse nye EU-medlemslandene utvikler seg. Et sterkere europeisk samarbeid østover vil generelt sett være positivt for Norge og være en stabiliserende faktor sammen med NATO-utvidelsen til Polen, Ungarn og Tsjekia.

Vi ser jo allerede hvordan Finlands og Sveriges inntrøden i EU har bidratt til å knytte EU nærmere Norden og nordområdene. EU-utvidelsen og den nordlige dimensjon vil bidra til å knytte Russland nærmere til Europa og Norden. «Uten et stabilt Russland blir det ingen stabilitet i Europa,» sa Erik Solheim, og jeg kan slutte meg til det.

Jeg vil for øvrig ta opp igjen noe som jeg tok opp i spontanspørretimen i går, nemlig at midlene til både Øst-Europa og Russland nå tilsynelatende er brukt opp. I går understreket utenriksministeren at dette ville han komme tilbake til Stortinget med. Vi har i dag mottatt et brev fra LO om at 36 planlagte prosjekter mellom LO og våre partnere i Øst-Europa må legges på is, fordi man har fått beskjed om at det er ikke mer penger på 1999-budsjettet til prosjekter i Øst-Europa og Russland. (Presidenten klubber.) Dette er i beste fall lite offensivt når det gjelder å være aktiv pådriver for å få til prosjekter i Russland og for å kvalifisere våre nærområder for EU-medlemskap.

Presidenten: Presidenten må be om at ein følgjer den oppsette taletida.

Per-Kristian Foss (H): Jeg tror få ville trodd meg om jeg for noen år siden, f.eks. i 1994 eller 1995, hadde sagt at Norge ville sette rekord i opinionsoppslutning om EU-medlemskap under en nei-ledet regjering. Aldri har så mange vært begeistret for noe annet, altså EU-medlemskap, enn under administreringen av utenforskapet. Ved sin blotte eksistens har på mange måter de nåværende partiers demonstrasjon av utenfor- og annerledeslands-politikken skapt en oppslutning om EU i opinionen som er interessant. Det er foreløpig ikke på den politiske dagsordenen, men det hender jo at folkeopinionen etter hvert også påvirker politikere.

De store skremslene fra EU-debatten fra nei-siden, bl.a. Den økonomiske og monetære union, er nå et samarbeidsgrunnlag for Norge. Og en finansminister fra Senterpartiet ønsker euroen lykke til, og ønsker at euroen blir en suksess, for som han helt korrekt sier, det er avgjørende for norsk politikk, og det er avgjørende for at Norge kan føre en stabil økonomisk politikk.

Vi opplevde en finansminister fra Senterpartiet som i nasjonalbudsjettet gav uttrykk for en politikk som ikke jeg på noen vesentlige områder kan se avviker fra vekst- og stabilitetspakten i EU. Og vekst- og stabilitetspakten er grunnlaget for Den økonomiske og monetære union. Det er interessant. Det er ikke sikkert man noterer seg dette i Europa, for det betyr lite for Europa, men det betyr interessant nok en del for Norge.

Det smålåtne i dette blir på mange måter, men det er en demonstrasjon av den samme form for defaultisme, at målet for denne regjering på dens innflytelse på viktige avgjørelser i Europa som vedrører Norge, er hvor mange audienser man innvilges blant EUs politikere og antallet Brussel-reiser man tilbakelegger!

Mange har vært opptatt av om debatten så langt har dempet kritikken mot Regjeringen. Det er mulig at det ut fra enkelte formuleringer kan synes slik, men det grunnleggende ligger fast. Regjeringen har demonstrert at den ikke har noen samlet og offensiv EU-strategi. Jeg forventer ingen strategi for medlemskap, for det er ikke denne regjeringens jobb, men jeg forventer faktisk at en regjering som har gjort det til sin dyd at det er viktigst å stå utenfor – jeg får nesten unnta utenriksministeren fra denne dydsbeskrivelsen – og som har sagt at utenforskapet gir mest innflytelse, skulle være i stand til å beskrive denne innflytelsen.

Jeg minner om at utenriksministerens redegjørelse var innannonsert ikke som en diplomatisk balansekunst – det hørte jeg aldri i Johan J. Jakobsens formuleringer – men som en virkelig redegjørelse for utenforskapets innflytelse og hvilke muligheter det gir oss som vi ellers ikke ville fått. – Det har jeg ikke hørt et ord om verken i redegjørelsen eller i denne debatten.

Det interessante er at Regjeringen, når den reiser til Brussel, først spør hva opposisjonen vil den skal gjøre, og når den så kommer tilbake, spør hva opposisjonen ville den skulle ha gjort! Nå har jeg hørt fra statsministeren at samtalen med EU hadde et høyere presisjonsnivå enn Arbeiderpartiets handleliste. Det er jo interessant. Det borger for at det er nye hemmeligheter på gang! (Munter-

het i salen) Så langt i debatten har ikke disse hemmelighetene blitt avdekket, men det er mulig at presisjonsnivået gjennom tolkning i EU blir høyere enn det blir på eget språk hjemme. Eller det er mulig at man har ting i ermet. Det siste legger jeg i grunnen avgjørende vekt på, og håper at dialogen vil avdekke hva dette presisjonsnivået har bestått i.

Utenriksministeren fant det også nødvendig – kanskje ikke selv, men på vegne av Regjeringen – å luften vetoretten. Da har jeg lyst til å minne om hva hans sikkert gode kollega Kjartan Johannsson har uttalt om vetoretten – han har erfaring fra mange sider og fra et enda mindre land:

«Å nedlegge veto innebærer egentlig at man annullerer deler av EØS-avtalen.»

Det tror jeg utenriksministeren skal legge seg på sinne. Jeg vil i alle fall advare mot å bruke vetoretten som ledd i et partibyggingarbeid, eller, sagt på en annen måte, for å trøste landsstyret i Senterpartiet – det tror jeg ikke vetoretten er egnet til. Det står vesentlige nasjonale interesser på spill, og jeg regner med at Regjeringen legger det til grunn.

Flere har kommet inn på eurosiden. La meg bare til slutt si at vi har i samtaler klargjort at vi mener at det kan være flere veier å gå i den dialogen. Vi kan få utvikling av EØS-avtalen, og vi kan få utvikling av ERM-lignende avtaler. Men Regjeringen har jo selv sagt at det er etablert en dialog, og at presisjonsnivået har vært meget høyt. Vi er avventende til å få høre mer om hva presisjonsnivået gir oss av utdypningsmuligheter.

Statsråd Gudmund Restad: Etableringen av Den økonomiske og monetære union, ØMU, fra 1. januar i år vil kunne bety mye for den økonomiske utviklingen i deltakerlandene. For at ØMU skal fungere godt, kreves større samordning av den økonomiske politikken i deltakerlandene enn i dag og stor omstillingsevne i arbeidsmarkedet. Det er bare fremtiden som kan gi svar på hvordan det nye valutasamarbeidet vil makte disse utfordringene og påkjenningene over tid.

Det er også i Norges interesse at ØMU bidrar til at den økonomiske utviklingen i disse landene blir stabil og god. Iverksettelse av ØMU vil trolig ha begrensede direkte økonomiske virkninger for Norge. En av de sterkeste direkte virkningene vil komme i form av sterkere konkurranse for norske bedrifter. Norsk økonomi vil imidlertid bli påvirket av den økonomiske utviklingen i ØMU-landene ved at ØMU-landene er blant Norges viktigste handelspartnere.

Konsekvensene for Norge av etableringen av ØMU ble drøftet grundig i revidert nasjonalbudsjett 1998. Utviklingen etter revidert nasjonalbudsjett gir ikke grunnlag for vesentlige endringer i vurderingene av konsekvensene av ØMU for norsk økonomi.

Det har siden i fjor sommer vært betydelig uro i de internasjonale finansmarkedene, som også har berørt Norge. Urolighetene ble utløst av krisen i flere asiatiske økonomier, og ble senere forsterket av krisen i Russlands økonomi. For Norge og andre råvareproduserende land

er det også grunn til å tro at fallet i råvareprisene har vært en meget viktig årsak til valutauroen.

Det er i alle lands interesse å ha stabile forhold i de internasjonale finansmarkedene. Det enkelte land må bidra til dette ved å føre en økonomisk politikk som bidrar til en balansert utvikling i realøkonomien. Regjeringens økonomiske opplegg for 1999 er derfor et viktig norsk bidrag til stabilitet i finansmarkedet. Styrkingen av kronkursen den senere tid, til tross for en lav oljepris, og Norges Banks rentenedsettelse på ½ prosentpoeng i går, er i så måte positive utviklingstrekk. I dag har kronkursen styrket seg ytterligere, og pengemarkedsrenten har falt med om lag ½ prosentpoeng.

I tillegg til en balansert makroøkonomisk politikk i det enkelte land er det også viktig med internasjonalt samarbeid for å bidra til finansiell stabilitet, f.eks. gjennom Det internasjonale valutafondet. Regjeringen støtter internasjonalt arbeid for å oppnå økt stabilitet i finansmarkedene.

Stortinget vedtok i fjor høst at muligheten for å knytte den norske kronen nærmere til euro kan undersøkes nærmere som et ledd i en strategisk dialog med EU.

Norsk penge- og valutapolitikk har i hele etterkrigstiden vært forankret i fast eller stabil valutakurs. Erfaringene fra mange europeiske land gjennom 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet, også for Norge, var at stabilitet i valutakursen som mål for pengepolitikken var nyttig for å bryte ut av en ond sirkel med høy inflasjon, høye renter og stadige devalueringer.

Det viste seg imidlertid etter hvert at systemet med en definert sentralkurs og snevre svingningsmarginer rundt denne var sårbart for spekulative angrep. Forholdene i valutamarkedet gjorde det nødvendig å forlate dette systemet den 10. desember 1992. Både sentralkursen og svingningsmarginene falt da bort, og kronen ble formelt flytende.

Også etter 10. desember 1992 ble det i gjennomføringen av penge- og valutapolitikken i Norge lagt vekt på at valutakursen skulle være stabil målt mot europeiske valutaer. Den 6. mai 1994 ble det ved kgl. resolusjon fastsatt ny forskrift for kronens kursordning. I henhold til forskriften skal Norges Banks utøvelse av pengepolitikken rettes inn mot stabilitet i kronens verdi målt mot europeiske valutaer.

I forskriften er det ikke angitt noen sentralkurs for kronen med tilhørende svingningsmarginer. Det er begrenset hvor sterke virkemidler i form av rentendringer og kjøp og salg av valuta banken kan benytte for å holde kronkursen stabil. Ved vesentlige endringer i kursen skal virkemidlene innrettes med sikte på at valutakursen etter hvert bringes tilbake til utgangsleiet. Valutakursforskriften tar på denne måten høyde for at valutakursen på kort sikt kan avvike fra utgangsleiet, slik situasjonen har vært den senere tiden.

Utformingen av det nåværende norske systemet basert på stabil kronkurs må ses på bakgrunn av de norske erfaringene fra 1992 og problemene i mange andre land med å opprettholde fastkursregimer over tid. Økte kapitalbevegelser gjør fastkursregimer mindre stabile enn tid-

ligere. Det har derfor vært bred enighet om at det ikke har vært aktuelt å vende tilbake til regimet som vi hadde før 1992.

Etter Regjeringens syn innebærer ØMU ingen vesentlige endringer i rammebetingelsene for norsk penge- og valutapolitikk. Avveiningene i valget mellom stabil eller flytende valutakurs vil ikke være vesentlig annerledes etter etableringen av ØMU.

Regjeringen legger vekt på kontinuitet i pengepolitikken. Regjeringen la derfor i revidert nasjonalbudsjett til grunn at retningslinjene for valutapolitikken om stabilitet i kronens verdi målt mot europeiske valutaer vil bli videreført også etter at ØMU er etablert. Det var bred oppslutning om dette ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett i Stortinget.

Vårt nåværende valutakursregime gir ikke grunnlag for å søke gjensidig intervensjonssamarbeid med andre land. Spesielt kan vi ikke be andre land om kreditt eller samarbeid for å forsvare kursen når det ikke gjelder svingningsmarginer med tilhørende plikt til å intervensere for vår egen sentralbank.

Jeg har ved flere anledninger uttalt at det ikke finnes tilstrekkelig grunnlag i dag for å tro at Norge kan ha utsikter til å oppnå et sterkt og forpliktende valutakurssamarbeid med EU som kunne gjøre et nytt fastkursregime, dvs. et system med en erklært sentralkurs og tilhørende svingningsmarginer, stabilt og motstandskraftig. Møtet statsministeren og jeg hadde med presidenten for EU-kommisjonen, Santer, og møtet jeg hadde med kommisjonsmedlemmet med ansvar for økonomiske og monetære spørsmål, de Silguy, i forrige uke, gir ikke grunnlag for å endre denne vurderingen.

Gjeldende fra 1. januar i år er det inngått en kredittavtale mellom Norges Bank og Den europeiske sentralbank, ESB, til erstatning for Norges Banks bilaterale avtaler med ØMU-landenes sentralbanker. Jeg vil understreke at dette ikke er avtaler om gjensidige støttekjøp, men avtaler som gir Norges Bank rett til – under visse betingelser – å låne valuta i andre lands sentralbanker til markedsvilkår, som Norges Bank så kan bruke til støttekjøp av kroner.

I avtalene er det spesifisert at Norges Bank ikke kan trekke på avtalen så lenge Norge har det nåværende kursregimet og ikke et fastkursregime, slik vi hadde det fram til 10. desember 1992. Selv om en ny avtale ikke vil være operativ under det nåværende valutakursregimet, har avtalen med bl.a. ESB en viss betydning ved at den gir en kontinuitet i Norges Banks formaliserte kontakt med de pengepolitiske myndighetene i EU.

Det er i Norges interesse å ha en stabil monetær sone i Europa. En sunn og ansvarlig økonomisk politikk står sentralt for å oppnå dette målet. Det er nyttig for oss å diskutere med ulike EU-organer hvordan både Norge og EU, bl.a. i utformingen av den økonomiske politikken, kan bidra til en slik monetær stabilitet. Det er allerede i dag etablert kanaler for dialog mellom Norge og EU på dette området. Regjeringen legger stor vekt på å videreføre og videreutvikle denne kontakten, både på politisk nivå og på embetsmannsnivå. Dialogen vil imidlertid ha

som klart utgangspunkt at den norske pengepolitikken ligger fast.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hill-Marta Solberg (A): Vår finansminister er kjent for å være en nøktern mann, og han har ved flere anledninger sist høst ikke unnlatt å gi uttrykk for at han slett ikke har vært, som han selv sa det i Stortinget, akkurat overoptimistisk når man vurderte hva som det kunne være mulig å få til på det valutapolitiske området gjennom kontakt med EU. Det er vel kanskje et uttrykk for finansministerens nøkternhet og forhåpentligvis ikke et uttrykk for at han slett ikke ønsket å uteske mulighetene.

Da statsministeren hadde gjennomført sin euroreise, konstaterte han, slik han også gjør det i sitt innlegg til Stortinget i dag, at støttekjøpsavtaler ikke kunne oppnås med vårt någjeldende valutapolitiske regime, hvilket er et faktum. Fra enkelte hold i dag – spesielt fra regjeringspartiernes fremste våpendragere her i salen, representantene Steensnæs og Jakobsen – har det imidlertid vært fremstilt som om Arbeiderpartiet var beredt til å endre vår valutapolitikk. Jeg vil derfor gjerne spørre finansministeren om han kan bekrefte at han aldri har vært i tvil, hvilket det vil forundre meg om han har, om at Arbeiderpartiet ikke har vært i ferd med å endre syn når det gjelder vår valutapolitikk.

Så sa statsministeren i et tidligere ordskifte at også han så verdien av de sovende beredskapsavtalene som Norges Bank har inngått med Sentralbanken. Finansministeren var litt mer forsiktig og sa at han ikke så bort fra at de hadde en viss betydning. Mitt spørsmål blir: Ser finansministeren, slik statsministeren gjorde, muligheten for at denne kontaktflaten kan lede til andre avtaleformer som kan være til gagn for norsk valutapolitikk?

Statsråd Gudmund Restad: Da jeg før statsministerens og min reise til Brussel gav uttrykk for at jeg ikke var overoptimistisk med hensyn til hva man kunne oppnå, var det med tanke på det jeg oppfattet var Arbeiderpartiets og Høyres mål med å undersøke muligheten for en nærmere tilknytning til euroen, altså en støttekjøpsavtale. Det måtte tolkes slik at det var det Arbeiderpartiet og Høyre ønsket. Selv om det med respekt å melde ikke var særlig klart uttrykt, lå det nærmest i kortene at det måtte være det man snakket om. For meg stod det ganske klart allerede før denne turen at å oppnå en slik avtale uten å gå bort fra vårt nåværende valutaregime og over på et fastkursregime, ville være umulig. At det er umulig, fikk vi til de grader understreket ved våre samtaler der nede.

Så stiller Hill-Marta Solberg spørsmålet om jeg noen gang har vært i tvil om hvorvidt Arbeiderpartiet ønsker å holde fast på det nåværende valutaregimet og ikke gå tilbake til et fastkursregime. Jeg har vært litt i tvil, for hvis man var helt sikker på at Arbeiderpartiet ville holde fast på nåværende regime, var det litt merkelig at man oppfordret Regjeringen til å undersøke nærmere tilknytning til euro, altså mulighetene for å oppnå en støttekjøps-

avtale. Men jeg er veldig glad for å konstatere at Arbeiderpartiet ikke ønsker å forlate dette regimet, og at man ikke ønsker å gå tilbake til et fastkursregime. Da viser det seg at Arbeiderpartiet og Regjeringen er enig på det punktet iallfall.

Så er jeg enig i at den videre dialogen med EU er nyttig hvorvidt den kan føre til andre former for avtaler, er for tidlig å si, som også statsministeren var inne på. Det er i hvert fall nyttig at man viderefører og videreutvikler den dialogen som allerede er opprettet mellom Norge og EU.

Per-Kristian Foss (H): En forutsetning for å oppnå noe i forhold til EU på områder som primært er av norsk interesse, er at man vet hva man vil. Dess mer jeg lytter til denne debatten, særdeles til finansministeren, dess mer tviler jeg på om Regjeringen i det hele tatt vil noe. Det mest brukte ord i dialogen med EU på dette området er at det er «umulig». Jeg er ikke sikker på om det er den beste måten å oppnå kontakt med EU på.

Jeg er uenig i det grunnleggende premiss at det er umulig. Jeg mener det er i norsk interesse å finne avtaler som gjør det mulig. Jeg mener det er mulig å oppnå ERM-liknende avtaler, hvor vi definerer svingningsmarginer og eventuelt utløsningsmekanismene. Vi behøver ikke kopiere avtaler som foreligger. Dette må skreddersys. Vi kan gjøre det med en utvidelse av EØS-avtalen, som jo er et avtaleverk som foreligger. Vi kan inngå kreditt- og støttekjøpsavtaler, og/eller vi kan definere utløsningsmekanismene. Vi kan også strekke oss til økonomisk-politiske konsultasjonsordninger basert på vekst- og stabilitetspakten som i vesentlig grad harmonerer med norsk offisiell politikk til denne og foregående regjeringer. Jeg er såpass konkret nå, fordi Regjeringen ikke vil være konkret. Det er meg etter hvert en gåte hva den videre dialogen med EU skal bestå i. Hvis man ikke har noe å bidra med i en dialog, tror jeg ikke EU er interessert i en slik dialog, annet enn av ren høflighet, og selv det har vel sine kontinentale begrensninger.

Jeg har lyst til å vise til det representanten Jagland sa med henvisning til lederen i Bankforeningen, at betydningen av avtaleverk, også på det monetære og økonomiske området, ligger i de politiske forpliktelsene det legger på oss. Jeg har lyst til å legge til: Det ligger også i dette en betydelig symbolsk betydning ved at man får markert at vi står nær EU og ikke ønsker å ha en spekulasjonsvaluta. Hvis Regjeringen fortsetter å fortelle at det er umulig og samtidig fortsetter å skape et inntrykk av uenighet mellom Regjeringen og stortingsflertallet om valutapolitikken, kan Regjeringen bli stående i det lange løp farlig alene.

Statsråd Gudmund Restad: Før statsministeren og jeg la ut på turen til Brussel, hadde vi samtaler med finanspolitiske talsmenn i opposisjonspartiene, spesielt for å få rede på hva Høyre og Arbeiderpartiet egentlig ønsket med disse undersøkelsene om en nærmere tilknytning til euro. Det ble ikke vesentlig klarere etter de samtalene, men jeg forstod i hvert fall såpass mye at det at man sørget for å opprettholde en god dialog, i seg selv hadde en

positiv effekt. Derfor må man ikke undervurdere betydningen, slik jeg synes Per-Kristian Foss nå gjorde, av at en dialog med EU blir videreført og videreutviklet, som jeg sa i mitt innlegg.

Så sier Per-Kristian Foss at Regjeringen ikke vet hva den vil. Jo, vi vet hva vi vil, men vi vet også på hvilke betingelser man kan diskutere om det er mulig å oppnå endringer i dagens system i forhold til støttekjøpsavtaler, eventuelt utvidelse av kredittavtalene, som jeg forstår Arbeiderpartiet har vurdert som en mulig løsning. Begge løsningene, både en utvidet kredittavtale og eventuelle støttekjøpsavtaler – det er ikke til å misforstå, etter de samtaler vi har hatt – krever at man går tilbake til et fastkursregime. Jeg er veldig glad for å høre at i hvert fall Arbeiderpartiet så klart sier fra om at det er uaktuell politikk for Norge. Da vil Regjeringen kunne peke på at det er et flertall i Stortinget som mener at vi ikke skal forlate dagens regime. Det kunne vært interessant å høre fra høyretalere senere om Høyre har et like klart standpunkt med hensyn til at vi skal videreføre dagens regime og ikke gå tilbake til et fastkursregime.

Som et apropos til muligheten til å få til en ERM 2-lik avtale, ble det selvfølgelig luftet i våre samtaler i Brussel, og det ble gitt klar beskjed om at vi ikke kunne oppnå like «gode» avtaler som Danmark og Hellas har fått ved sitt ERM2-medlemskap.

Øystein Djupedal (SV): La meg i forlengelsen av det forrige replikkordskiftet si at hele debatten om en norsk tilknytning til euro, fra start til mål, har vært en tåkedebatt. Det har vært en tåkedebatt i den forstand at Høyre og Arbeiderpartiet, som har pålagt vår statsminister og vår finansminister denne turen, gav et meget uklart mandat. Men det har også vært veldig uklart hva den sittende regjering faktisk ville. Senest i en spontanspørretime for en og en halv uke siden klarte ikke finansministeren engang å si at han hadde en selvstendig oppfatning av hvordan den norske kronen eventuelt skulle knyttes til euroen.

På mange måter har dette også vært en helt meningsløs debatt, for det har fra de to store ja-partiene i denne salen vært en slags sorgreaksjon, hvor man i etterkant ønsker å knytte seg til EU, nærmest uansett økonomisk pris. Og jeg opplever det slik at sentrumsregjeringen i sitt hjerte har vært imot den typen tilknytning, men ikke har tort å si det høyt av frykt for nye irettesettelser fra de samme partiene.

Uansett er det altså ikke i norsk interesse å knytte oss nærmere til euro. Det har i stigende grad blitt dokumentert nå i etterkant, etter at den første euro-entusiasmen har lagt seg, og en del mer nøkterne økonomer har kommet på banen og påpekt de store økonomiske forskjellene som er mellom vår næringsstruktur og vår kronestilknytning og det man har i EU. Det har vært viktig, og det har vært nødvendig.

Men det har altså blitt foretatt én endring som jeg kunne tenke meg at Restad kommenterte, og hvor Regjeringen var meget uklar de første ukene etter nyttår, nemlig den innsnevringen som har skjedd i veiingen av vår valuta. Tidligere har den vært veid mot de ulike valutaer

innenfor det som den gangen het ecu-området. Nå har vi fått en euro, der elleve av EUs medlemsstater er med. Nå veies altså vår valuta mot valutaen til de elleve, noe som medfører at f.eks. England, og også våre nordiske brødre, ikke er med i veiingen av vår valuta.

Mine spørsmål til Restad er: Hvilken økonomisk begrunnelse finnes det for dette når en så betydelig del av vår utenrikshandel foregår med England, Sverige og Danmark? Vil ikke det over tid påføre vår valuta større ustabilitet?

Statsråd Gudmund Restad: Det får stå for Djupedals regning om det har vært tåkeprat eller ei. Jeg kan strekke meg så langt som til å si at det har vært litt uklart hva Høyre og Arbeiderpartiet ønsket å få undersøkt muligheten for.

Så høres det på Djupedal ut som at vi ikke har noen tilknytning til euro i dag. Men det er jo feil. Valutaforskriften fastslår at kronen skal holdes stabil mot europeiske valutaer, og i praksis har det vist seg at Norges Bank har tolket det som målt mot euro. Det er riktig at det ikke vil være nøyaktig det samme som man hadde før årsskiftet, da Sentralbanken definerte nøyaktig samme ordlyden som tilknytning til beregningsenheten ecu. Når det gjelder hvor stor forskjell dette vil utgjøre i praksis, tror jeg ikke at vi her skal overdrive. Om det vil ha noen vesentlig betydning, kan bare tiden vise. Valutaforskriften binder ikke Sentralbanken til å måle kronen kun mot euro. Men det er opp til Sentralbanken å definere begrepet «europeiske valutaer», og de har iallfall hittil definert det som euro.

Hill-Marta Solberg (A): Jeg vil aller først konstatere at det heldigvis er forskjell på økonomisk teori og politiske mål og politisk håndverk. Jeg tror faktisk ikke at det samarbeidet vi i dag har med Europa gjennom ulike avtaler, og slett ikke de avtaleforhold som er på plass mellom EU-landene, overhodet hadde vært mulig eller eksistert hvis man i all sin tenkning hadde lagt økonomisk teori, og det alene, til grunn.

Vi har fra Arbeiderpartiets side påpekt at det å komme videre i et samarbeid med EU, også om valutaspørsmål, faktisk handler om politisk håndverk. Da er det påfallende at finansministeren gang på gang kommer til Stortinget for å uteske hva flertallet i Stortinget ønsker seg. Ser ikke også finansministeren at mulige avtaler mellom Norge og EU på dette området faktisk må forhandles fram i Brussel, og ikke mellom Restad, Høyre og Arbeiderpartiet i stortingssalen? Det poenget kan ikke finansministeren sette til side og si: Dere har ikke svarene, så da finnes det heller ingen løsninger. Løsningen skal man finne fram til gjennom å utføre et politisk håndverk, og det skal man altså gjøre med avtalepartnerne. Opposisjonen har faktisk gitt Regjeringen og Restad rimelig frie hender, og det synes jeg Restad skulle være takknemlig for. Jeg synes han skulle ta imot det romslige utgangspunkt han har når han skal føre denne dialogen videre.

Mitt konkrete spørsmål til slutt blir: Er det slik at stortingsflertallet kan føle seg trygg på at finansministeren

vil jobbe videre med denne dialogen med det formål å forsøke å få til en mulig skreddersydd avtale for Norge?

Statsråd Gudmund Restad: Som jeg sa i mitt innlegg, er det også i Norges interesse å ha størst mulig stabilitet omkring valutamarkedene. I den grad det er mulig å få til avtaler som kan bidra til det, skal Regjeringen bidra til at så kan skje. At slike avtaler må forhandles fram, er jo en selvfølge. Men jeg synes også at det er en selvfølge at man ikke skal skape tvil om den norske pengepolitikken. Det i seg selv vil være skadelig for norsk økonomi. Premissene må være helt klare. Vi gjorde det klart allerede i de samtalene vi hadde i Brussel, at det ikke kan komme på tale å forlate dagens regime til fordel for et fastkursregime. Med det som en klar premiss skal vi selvfølgelig i den videre dialog med EU undersøke om det kan finnes muligheter for andre former for samarbeid som bidrar til større stabilitet i valutamarkedene. Det er ikke noe annet enn det jeg har prøvd å gi uttrykk for. Jeg synes det er unyttig å videreføre en debatt om utvidelse av kredittavtaler eller opprettelse av støttekjøpsavtaler så lenge en forutsetning for dette er at man går tilbake til et fastkursregime. Og når nå også Arbeiderpartiet i dag har erklært at det er de ikke innstilt på at vi skal gjøre, så er det et klart flertall som ønsker å videreføre dagens regime.

Så hadde jeg gjerne håpet – og håpet er fortsatt der, for det er flere fra Høyre som skal ha ordet senere i debatten – at man også kunne få en like klar forsikring fra Høyre, slik at ethvert fnugg av tvil om at norsk pengepolitikk ligger fast, kan fjernes.

Hans J. Røsjorde hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Per-Kristian Foss (H): Jeg trodde ikke det var veldig vanlig å referere fra samtaler fra statsministerens eller finansministerens kontor, men siden finansministeren har åpnet for det, vil jeg gjerne legge til at en av hans konklusjoner fra samtaler der altså Hill-Marta Solberg og jeg var til stede, var at vi – iallfall Høyre og Arbeiderpartiet – hadde en rimelig felles oppfatning på valutakursens grunnlag av hva det er mulig å oppnå i forhold til EU. Det er en konklusjon som det i denne sammenheng kanskje hadde vært vel så viktig å referere hvis man først skulle referere noe.

Jeg mener fortsatt at dialog er viktig. Men jeg har den oppfatning at skal man oppnå noe i en dialog, må man være mer opptatt av det som er mulig, enn av det som er umulig – det forstår jeg at man kan gi opp i forhold til denne regjering i dette spørsmål.

Finansministeren har etterlyst støtte til valutapolitikken. Det har Høyre forsøkt å gi uttrykk for ved flere anledninger, i stortingsdokumenter som i debatter. Men det er ikke lett å være fast i forhold til noe som både er utydelig og flytende. Denne regjeringens fremføring av sin valutapolitikk har verken vært preget av fasthet eller tydelighet, særlig ikke tydelighet. Bare i dagens debatt er det brukt flere begreper. Utenriksministeren brukte i sin re-

degjørelse uttrykket «fastkursregimet» om norsk valuta-politikk. Einar Steensnæs bruker i dagens debatt uttrykket «den fleksible fastkurspolitikken». Det er altså den samme politikken de snakker om. Så bidrar finansministeren i dag ytterligere til klarhet og utydelighet ved å fortelle følgende: Det man skal måle fastheten eller stabiliteten i forhold til, er også flytende, for det kan være både euro, slik Norges Bank har definert, eller et gjennomsnitt av europeiske valutaer der euroen er viktig, men ikke det eneste. Det finansministeren nå ber om, er altså støtte til fleksibilitet i forhold til et bevegelig mål. Da er det ikke lett å være opposisjon. Vi skal gjøre vårt!

Presidenten: Dette nærmet seg forsvarspolitikken.

Da er neste taler Grete Knudsen – nei, det er statsråd Restad som antakelig bør svare på utfordringen.

Statsråd Gudmund Restad: Det er vel best at jeg forsøker å svare.

Jeg tror jeg velger å overse den retorikken som Per-Kristian Foss er vel kjent for, og heller ta tak i det som jeg oppfatter som positivt, nemlig at også Høyre nå erklærer at de støtter dagens pengepolitiske regime i Norge, at det altså ikke er aktuelt heller for Høyre å vende tilbake til fastkursregimet – slik forstod jeg Per-Kristian Foss.

Jeg velger ut fra det å konkludere med at det heller ikke for Høyre er aktuelt å dvele lenger ved mulighetene for å utvide kredittavtaler eller å få opprettet støttekjøpsavtaler, fordi forutsetningen for å oppnå dette er at man forlater dagens regime og går tilbake til fastkursregimet som vi hadde før 10. desember 1992. Da synes jeg vi er kommet veldig langt i denne debatten. Jeg er glad for at disse avklaringene nå er kommet.

Så vil jeg si det samme til Per-Kristian Foss som jeg sa til Hill-Marta Solberg, at i den videre dialog med EU skal vi selvfølgelig undersøke hvilke andre muligheter som eventuelt måtte finnes for å sikre en stabilitet i valutamarkedene.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Grete Knudsen (A): «Norge gjør klokt i å ta det litt med ro og se hvor EU går», skrev en påtroppende nestleder i Dagbladet forleden, mens statsministeren sier det motsatte, nemlig at Regjeringen ikke sitter på gjerdet. Men enten vi liker det eller ei, går integreringen innad i EU og i forholdet til EU/Øst- og Sentral-Europa sin gang. Det samme gjelder EUs forhold til ulike andre regioner. Vi må konstatere at vi selv i denne sammenheng kan bli mer isolert. Dette skyldes nok ikke at EU er imot oss. Det følger ganske enkelt av at vi ikke er en del av deres politiske, daglige nettverk. Derfor må vi bruke krefter på å holde oss informert, samtidig med at vi vil gjøre noe med faktaopplysningene, som igjen gjør at vi kan føre en aktiv politikk. Vi må derfor øke engasjementet, slik at vi raskt kan nyttiggjøre oss opplysninger, ellers kommer vi i bakleksen i saker av stor betydning for oss.

Vi må samtidig erkjenne at EØS-avtalen, hvor viktig den enn er for oss, neppe følges av den samme entusiasme fra EU-siden. Det gjør seg vel også, om vi er ærlige, gjeldende en oppfatning om at Norge har fått en særdeles god avtale uten en helt tilsvarende motytelse. Det er nok ikke bare Spania som mener det. EU-hovedstedene overlater også alt det praktiske i forbindelse med EØS-avtalen til Brussel-byråkratene. Derfor er det vi som må sørge for dynamikken der vi ser en utvikling vi ønsker å medvirke til.

Vi konstaterer at det som innen EU var et mål, nå blir praktisk politikk. Euro og stadig tettere samarbeid om sysselsetting er eksempler på verktøy i dette samarbeidet. På området felles utenriks- og sikkerhetspolitikk går det sent, men det ligger i kortene stadig tettere samarbeidsformer, med de politiske virkninger det vil ha for oss. Jeg er enig med dem som berømmer Norges OSSE-formannskap, men av åpenbare grunner vil også graden av interesse for Norge i OSSE-sammenheng svekkes etter hvert som formannskapet kommer på avstand.

Andre områder hvor vi ser på oss selv som interessante, er vårt forhold til nordområdene, til energi, til skipsfart og fisk. Dette stiller i dag mer enn tidligere særlige krav til en helhetlig aktiv handling ved å utnytte områder der vi er interessante i en bredere utenriks- og handelspolitisk sammenheng.

Dette betinger en langt mer systematisk, dyptpløyende, men også landvis innsats. Vi må kartlegge på hvilket område det enkelte EU-land kan ha interesse av oss. Da kan vi få større oppmerksomhet og på en aktiv måte knytte oss bedre til deres nettverk. Da må innsatsen også settes inn i hovedstedene, ikke minst f.eks. i forbindelse med det som er tatt opp til debatt i dag fra finansministerens side i forhold til euroen. Mye av det arbeidet som nå pågår vis-à-vis tredjelandene, skjer i hovedstedene, ikke minst i Tyskland og Frankrike. Det skjer ikke i Brussel. Hvorvidt det er fornuftig i denne situasjonen å skape usikkerhet om gassdirektiv, om matsminke- barnemat- og patentdirektiv, områder der EU-siden for lengst er ferdig med arbeidet og venter på Norge, må utenriksministeren svare på.

Å bli puffet til å innta en holdning til Europol, som utenriksministeren bare omtalte meget overfladisk i sin redegjørelse, og som statsministeren i det hele tatt ikke tok opp i Brussel, viser klart at Regjeringen stiller seg avventende i en tid da en ny organisasjon, Europol, tar form. Organisasjonen skal være på plass innen 1. april, og den kommer til å påvirke Norge. Vi spør ikke, som statsministeren synes å oppleve det, om ekspertgrupper, vi spør om hvilken tilknytningsform Regjeringen tar sikte på og med hvilket engasjement. Det svaret som ble gitt i dag, om at det kommer en melding i løpet av året, er ikke godt nok.

Arbeiderpartiet støtter en utenriks- og handelspolitikk som ikke bare drives frem av egne interesser, men også av at vi føler ansvar for vårt eget kontinent og vår internasjonale solidaritet. Da vil det ikke bare dreie seg om evne til å iakttå, analysere og forstå hva som skjer, men om evne til å være aktivt med i prosesser og holde alle muligheter åpne for nye strategier og aktiv handling.

Med de endringer som skjer i Europa, må alle ansvarlige partier holde alle muligheter åpne, og etter statsråd Restads innlegg i dag er det tydelig at en også trenger en konkretisert handleliste fra et flertall.

Statsråd Lars Sponheim: Med økt avhengighet mellom land og økende internasjonalisering av økonomisk aktivitet er det stadig større behov for å fylle det internasjonale rom med politisk bestemte spilleregler. Et stabilt og ikke-diskriminerende internasjonalt regelverk for økonomisk aktivitet er ikke minst viktig for små land og mindre bedrifter. Norges samarbeid med EU og EU-land er grunnleggende i et slikt bilde.

EU er det dominerende marked for norsk eksport og etableringer ute. Norsk samhandel med EU ligger i dag på i overkant av 70 pst. av vår totale utenrikshandel. Gjennom EØS-avtalen er Norge og norsk næringsliv integrert i det felles europeiske indre marked. Dette har klart bidratt til den stabile og gode utviklingen i norsk økonomi de senere årene.

EØS-avtalen har vist seg å ivareta norske interesser på en tilfredsstillende måte. Samtidig må EØS-samarbeidet stadig utvikles i takt med endringer i EU for at det skal forbli en god tilknytningsform.

I den sammenheng vil jeg understreke at Norge er blant de EØS-land som er kommet lengst i å implementere regelverket for det indre marked. Sammenliknet med gjennomsnittet i EU ligger Norge i fremste rekke når det gjelder iverksetting av vedtatte direktiver i nasjonal lovgivning. Mot slutten av 1998 var 98,2 pst. av direktivene varslet helt eller delvis inntatt i norske lover og forskrifter. 96 pst. av direktivene var på samme tid innført i Norge.

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å sikre og videreutvikle avtalen gjennom aktivt å delta i utformingen av nytt regelverk og – noe som kanskje nå er viktigst – i arbeidet med å effektivisere gjennomføringen i praksis av det indre marked i EU-landene. En dynamisk utvikling av EØS-avtalen er av avgjørende betydning for å sikre norske bedrifter likeverdige rammebetingelser med sine konkurrenter innenfor det indre marked.

Regjeringen vil arbeide for å styrke informasjon, åpenhet og debatt omkring det løpende EØS-arbeidet. Dette ble understreket av utenriksministeren i hans redegjørelse. Dette er viktig for å sikre folkestyret og et folkelig engasjement om en så viktig avtale for Norge. Det er også viktig for å sikre at avtalen fungerer godt i praksis. Som nærings- og handelsminister vil jeg understreke betydningen av at nærings- og arbeidsliv har brukervennlige kanaler for informasjon, problemløsning og veiledning om EØS-relaterte problemstillinger som berører næringslivet. Euro Info Centres-nettverket – EIC – i Norge er et eksempel på en slik kanal som allerede tar imot og arbeider med henvendelser fra bedrifter som opplever problemer i forbindelse med EØS-avtalen. Andre sentrale virkemidler for Regjeringen i denne forbindelse vil være informasjonstjenesten Narviktelefonene, Bedriftsinformasjon på Internett, BEDIN, og «Møteplass Europa». Dette arbeidet vil bli videreført av Regjeringen, med

særlig vekt på at informasjonen skal være lett tilgjengelig og informasjonskanalene kjent. I tråd med den teknologiske utviklingen må slik informasjon i større grad utformes som internettbaserte løsninger.

Gjennom EØS-avtalen deltar vi i en rekke programmer og prosjekter i regi av EU. Det viktigste av disse områdene er programmer innen forskning. Deltakelse i EUs forskningsprogrammer, som EUs femte rammeprogram, er et sentralt element i den samlede norske forskningsinnsatsen, foruten at den muliggjør viktig nettverksbygging for norsk næringsliv. I denne forbindelse har Regjeringen jobbet aktivt med å presentere norske interesser, slik at orienteringen og innretningen av rammeprogrammet i størst mulig grad er i overensstemmelse med våre næringslivsinteresser. Erfaringer fra tidligere samarbeid viser at norske forskningsmiljøer holder høy kvalitet, og at prosjektsøknader med norsk deltakelse i stor grad får gjennomslag. For å øke suksessgraden er det viktig og nødvendig med samspill mellom EU-programmer og nasjonale programmer.

Endringer i EU og Europa stiller Norge overfor stadig nye utfordringer. Videreutviklingen av det økonomiske samarbeidet i EU vil bety mye for norsk næringsliv. Som nærings- og handelsminister vil jeg påpeke at i den grad Den økonomiske og monetære union, ØMU, medfører forsterket vekst for deltakerlandene, vil det gi positive impulser for norsk næringsliv og norsk økonomi generelt. Importerte varer kan bli billigere, og veksten i vårt viktigste eksportmarked for fastlandsøkonomien vil kunne øke. Allikevel er det verdt å merke seg at selv om norsk næringsliv oppnår gevinster i form av lavere kostnader ved handel, vil ikke gevinstene bli like høye som for næringslivet lokalisert i valutasonen. Det kan skape en konkurransemessig ulempe. På den annen side vil norsk næringsliv kunne få nye markedsmuligheter og effektiviseringsgevinster dersom ØMU bidrar til en utdypning og videreutvikling av det indre marked.

En annen stor utfordring for EU er utvidelsen østover. Utvidelsen innebærer også en geografisk utvidelse av EØS-området. Fra norsk side er det understreket overfor EU-siden at det vil være i alle parters interesse at EØS/EFTA-landene blir fullt ut og regelmessig orientert om utvidelsesprosessen, spesielt om overgangsordninger i tilknytning til det indre marked, etter at forhandlingene er innledet. Spesielt vil det være viktig å opprettholde de fordelene frihandelsavtalen med EFTA og søkerlandene til EU gir oss i dag, først og fremst med hensyn til fisk og fiskeprodukter. Regjeringen vil arbeide for at utvidelsen av EU og EØS ikke medfører begrensninger, men snarere utvidelse av de samarbeidsmuligheter dagens avtaler gir for norsk næringsliv. Her vil konsultasjoner med EU og en styrket dialog med søkerlandene være sentralt.

Utviklingen i Europa stiller både EU og Norge overfor nye utfordringer. EØS-avtalen og vårt samarbeid med EU-landene må stadig utvikles for å sikre norske interesser. Både etableringen av Den økonomiske og monetære union og utvidelsen av EU østover vil uvilkårlig fokusere EUs interesser om andre ting enn den godt fungerende EØS-avtalen. En av våre store utfordringer blir derfor an-

takelig å sikre at våre interesser blir hørt, slik at myndigheter på alle plan i EU-landene, og ikke bare i institusjonene i Brussel, likestiller det indre marked med hele EØS-området. Til dette vil Regjeringen bruke både de formelle og de uformelle kanaler som er tilgjengelige. I den forbindelse, og for å sikre at EØS-avtalen fungerer til det beste for norsk næringsliv, er vi helt avhengig av en tett og løpende dialog med enkeltbedrifter og næringslivsorganisasjoner. Dette vil vi søke å styrke framover, også i forbindelse med Regjeringens arbeid med den varslede stortingsmelding om Europa-politikken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Terje Andersen (A): Det var betryggende å høre næringsministerens innlegg i forhold til den avgjørende vekt han legger på EØS-avtalens betydning for utvikling av næringslivet. Jeg synes det føyer seg godt inn i rekken av andre saker – det gjelder den redegjørelsen som utenriksministeren holdt, og også de løpende EØS-saker som blir behandlet av utenriksministeren og aktuelle fagstatsråder.

Jeg synes det står ganske mye i kontrast til det det tredje regjeringspartiet gir uttrykk for, når f.eks. representanten Jakobsen ved flere anledninger har understreket at det er så innmari stor forskjell på det å ha en nei-regjering til å sitte og behandlet disse EØS-sakene. For det som har skjedd, og som jeg nå gir ros for – ikke minst til utenriksministeren og den løpende behandling som han står for – er at det på punkt etter punkt i forhold til EØS-direktiver går akkurat slik som Arbeiderpartiet sa da vi hadde regjering, og som vi ble kritisert for da. Eksempler på det er matsminke-direktiv, tilsetningsstoffer i barnemat osv., ja, til og med veterinæravtalen stilte Regjeringen seg bak, selv om enkelte av Regjeringens medlemmer stilte seg veldig langt bak den.

Mitt spørsmål til Sponheim blir om han er enig i det utenriksministeren sa i sin redegjørelse, eller om han, i motsatt fall, er enig med Jakobsen, som har den oppfatningen at man nå har en helt annen behandling av EØS-saker enn det man ville hatt med en arbeiderpartiregjering. Kan næringsministeren gi meg noen konkrete eksempler på at man i saker som gjelder forholdet til EU gjennom EØS-avtalen, har endt opp med en annen konklusjon med denne regjeringen enn det man ville gjort med den forrige regjeringen?

Statsråd Lars Sponheim: Jeg kunne vel i og for seg ha svart ganske kort på denne replikken og gitt et svar som mange gir i slike sammenhenger, at hypotetiske spørsmål svarer jeg ikke på. Men la meg likevel gå inn i en dialog med replikanten.

Jeg synes det er viktig å understreke at dette er en nei-regjering, som replikanten sa, i forhold til medlemskaps-spørsmål, men det er en ja-regjering i forhold til EØS-avtalen. Og det er klart nedfelt i det politiske grunnlag for Regjeringen, gjennom Voksenåserklæringen, at Regjeringen står på EØS-avtalens grunn. Det er en dynamisk avtale. Og jeg må si at for meg personlig, som hadde et

veldig positivt engasjement for EØS-avtalen den gang den ble diskutert og behandlet, er det en glede å kunne sitte og delta i en regjering hvor en kan legge folkeavstemningsresultatet til grunn og arbeide aktivt for å videreutvikle EØS-avtalen til beste for den frihandel som styrker norske bedrifter, og som bidrar til å skape arbeidsplasser. Så jeg må si at kritikk som går på at dette skal være vanskelig og at denne regjeringen administrerer andre partiers EU-politikk, er for meg helt uforståelig. Jeg opplever å sitte i en regjering som nettopp har det forhold til EU som jeg ser på som det mest optimale, og som skiller det økonomisk nødvendige fra det politisk betenkelige ved å regjere på grunnlag av en EØS-avtale og stå fast på folkeavstemningsresultatets grunn, og slik jeg opplever det, har alle i denne debatten gitt uttrykk for at de er enige i at det skal en gjøre. Da må det være lov – når man har den tilknytningsform som er den mest optimale og den beste for landet – å være offensiv og kunne være fornøyd med en slik situasjon.

Jeg synes det er bra for norske bedrifter at vi klarer å utvikle EØS-avtalen på de områdene hvor norsk næringsliv, norsk produksjon og norske arbeidsplasser har en glede av det. Da er det vanskelig for meg å kunne ha noen mening om hvilke standpunkter en annen regjering ville hatt og hvordan en annen regjering ville ha håndtert de spørsmål som denne regjering håndterer i denne regjeringens regjeringstid. Det blir for hypotetisk.

Ansgar Gabrielsen (H): I fire-fem uker har småbedrifter i Norge måttet forholde seg til en felles europeisk valuta. Det hevdes at en av konsekvensene er at euroen skaper en større ustabilitet, og at kronekursen vil svinge mer enn tidligere. Store bedrifter og store konsern kan forsikre seg mot dette. For småbedriftene er ikke dette så aktuelt, og en del småbedrifter og for så vidt også mellomstore bedrifter har meldt tilbake om en del problemer knyttet til dette. Småbedrifter har sågar vanskeligheter med å satse internasjonalt i større grad enn hva som var tilfellet tidligere.

En løsning kan selvfølgelig være, som det også har vært hevdet fra flere hold, en nærmere tilknytning til euroen. Men inntil så skjer, går jeg ut fra at Næringsdepartementet og statsråden har en aktiv holdning til dette. Jeg kunne tenke meg å spørre om hvilke strategier næringsministeren har for å møte de problemene som små og mellomstore bedrifter i Norge har meldt tilbake om, og som jeg antar at også statsråden har fått melding om.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg kan iallfall bekrefte overfor replikanten at jeg også oppfatter at veldig mange små bedrifter føler en viss usikkerhet med hensyn til hva det representerer av endrede rammebetingelser. Jeg tror vel ikke det er grunnlag for å kunne si at man har høstet noen erfaringer ennå og kan si at man har fått en noe vanskeligere situasjon. Men det er klart at en så dyptgående forandring representerer en usikkerhet med hensyn til hva konsekvensene vil bli. Det ligger i hvert menneskes natur og hver bedrifts natur å spørre seg hvordan man kan sikre sin framtid og få endrede rammebetingelser.

Jeg tror at etter hvert som man begynner å høste erfaringer, vil man oppleve at ting kanskje viser seg å være lettere, også for norske bedrifter. Så lenge vi ikke er EU-medlemmer – og slik håper jeg det skal kunne forbli lenge, og da har vi kroner i Norge – vil vi oppleve at vi stort sett kan forholde oss til én valuta ute i alle fall, fordi 70 pst. av våre eksportmarkeder bruker euro. For småbedrifter vil kanskje den prosentandelen være enda høyere. Vi vil nå kunne forholde oss til én valuta, i alle fall den dagen det nærmeste nabolandet også skulle bli en del av dette eurosamarbeidet. Det må åpenbart være en lettere situasjon enn å måtte forholde seg til mange valutaer. Det er jo slik at det for oss alle, ikke minst for en småbedriftseier som skal gjøre mange ting, og som har markeder i mange land, er vanskelig å kunne følge med på valutakurssvingninger mellom mange ulike valutaer. Nå vil man kanskje kunne forholde seg til én valuta og slippe – slik vi må i dag – å konvertere verdier over til kroner før man forstår den reelle verdien. Nå vil man bli så vant til å bruke én utenlandsk valuta, nemlig euro, at man kan være i stand til å forstå substansverdier gjennom den ene valutaen, noe som vil gjøre det lettere også for småbedrifter å håndtere dette.

Jeg ser faktisk bare muligheter her, og jeg kan forsikre om at Næringsdepartementet vil følge denne utviklingen veldig nøye og se på hva vi kan bidra med fra norsk side for at dette skal bli bra for norske bedrifter.

Karin Andersen (SV): Statsråden slår fast at vi har en nei-regjering. Likevel har vi en regjering som har tilpasset Norge til EU mer enn jeg tror noen annen regjeringskonstellasjon hadde greid, for da hadde nok den politiske støyen og motstanden blitt betydelig større – muligens også resultatet annerledes og bedre, etter mitt synspunkt.

Nå er det slik at vi som er motstandere av EU-medlemskap, har vært det for å kunne ha en handlefrihet utenfor. Det er da vi etterlyser det politiske innholdet i hva det er denne nei-regjeringen har brukt regjermakten sin til for å få til en annerledes politikk som Norge er tjent med, i og med at man ikke er tilknyttet EU som medlem av unionen. Jeg kunne derfor tenke meg å spørre statsråden om han kunne vise til ett eksempel der denne regjeringen har brukt sin handlefrihet, kanskje spesielt på næringsministerens område.

Jeg oppfatter næringsministeren som den fremste markedsliberalistiske talspersonen innad i Regjeringen. Jeg har, bl.a. da vi behandlet eierskapsmeldinga og andre næringspolitiske saker, oppfattet at den politikken som næringsministeren ønsker å føre, er en skattelettepolitikk som ville være den samme som vi ville oppleve hvis vi tilpasset oss euro.

Jeg kunne også tenke meg å spørre statsråden om han kan forklare forskjellen på statsrådets tilpassingsstrategi, hva det ville bety for skattenivået i Norge, f.eks. for bedriftene, og konsekvensen av en eurotilpassing eller et EU-medlemskap. Fra mitt ståsted klarer jeg ikke å se at statsråden har forklart en slik forskjell. Eller kanskje statsråden kan forklare hva han har tenkt å bruke dette

utenforskapet til, til beste for Norge, for jeg har jo hørt i dag igjen at han faktisk mener at vi har en nei-regjering, og at det skal vi ha, og at det er bra for Norge. Nå må vi snart få et konkret svar på bordet hva dette dreier seg om.

Statsråd Lars Sponheim: Vi har en nei-regjering, men vi har også en regjering som styrer på grunnlag av EØS-avtalen. Det er vel kanskje der det ligger det som måtte skille den oppfatning jeg måtte ha, og de synspunkter som replikanten her gir uttrykk for.

Og så blir Regjeringen igjen kritisert for at vi tilpasser oss EU fortere. Hva er det vi gjør? Jo, vi bruker den EØS-avtalen vi er for. Vi er flinke, ryddige og raske i Norge til å ta EØS-regelverk inn i norsk lovgivning. Hvis det er det kritikken går på, er jo dette i realiteten en debatt for og imot EØS-avtalen. Det hadde i og for seg vært en mulig debatt å ta, men det er det vi i realiteten gjør. Er vi for EØS-avtalen – som denne regjeringen er, og som jeg har vært entusiastisk til hele tiden – må det være jobben vår å være raske og flinke til å implementere dette regelverket i norsk lovgivning, og på den måten skape muligheter for lik konkurranse og likeverdighet for norske bedrifter i forhold til bedrifter de konkurrerer med innenfor EU-området. Dette er en tilpasningsstrategi innenfor EØS-avtalens rammer som jeg gjerne skulle bruke mange replikker for å forsvare. La meg understreke at Norge er et land som til de grader har en velstand som er bygd på at vi er i stand til å selge produktene våre i utlandet, og EU er det viktigste markedet. Det er vel knapt noe land i Europa som er så avhengig av å ha markeder utenfor landets grenser, som Norge. For over 50 pst. av verdiskapingen vår finner vi markeder utenfor Norge. Vi er et lite land, og derfor er vi så avhengige av å ha gode rammer der dette fungerer.

Norsk skattepolitikk ligger ikke innenfor EØS-avtalen. Det betyr at vi kan føre en selvstendig skattepolitikk, men likevel på en måte som ikke svekker norske bedrifters konkurransevne. Det vil være ut fra våre egne beslutninger – beslutninger som fattes i denne sal, og som ikke leveres fra andre beslutningsorganer.

Presidenten: Den reglementsmessige tid for formiddagens møte er nå omme. Presidenten vil foreslå at formiddagens møte fortsetter inntil replikkordskiftet er omme – og anser det som bifalt.

Dag Terje Andersen (A): I sitt forrige svar til meg la næringsministeren vekt på at vi nå har en regjering som

sier nei til medlemskap på grunnlag av folkeavstemningen, men som er sterkt for EØS-avtalen og for å utvikle den og andre mellomstatlige forhold til EU-landene, med tanke på – som han var inne på i sitt siste svar – den betydning det har for bl.a. næringslivet. Gripende vakkert! Vi som satt i den forrige regjeringen, kunne sagt akkurat det samme. Vi sa nei til medlemskap på grunnlag av en folkeavstemning som vi respekterte, men vi ville utvikle vårt forhold til EU-landene så godt som mulig. Ja, den delen av det Sponheim sa, kunne godt vært et sitat fra Arbeiderpartiets program, og det er gripende vakkert!

Det jeg egentlig bad om, var om Sponheim kunne synliggjøre for meg eksempler på forskjell på det den såkalte nei-regjeringen har kommet fram til av konklusjoner, og det den forrige regjeringen ville kommet fram til – for å gjøre det mindre hypotetisk: i de sakene der det lå an til en konklusjon da sentrumspartiene kom inn i regjeringskontorene. Jeg konstaterer at heller ikke Sponheim kan komme med eksempler på det, og da må jeg bare slå fast at når utenriksministeren tidligere påpekte at det går en endringens vind over Europa, er det mer sant i den norske regjeringa enn noe annet sted i Europa.

Statsråd Lars Sponheim: I replikken før denne replikken fra Dag Terje Andersen ble jeg beskyldt av SVs Andersen for å være den mest markedsliberalistiske i Regjeringen, mens Arbeiderpartiets Andersen mener at det jeg sier, kunne stått i Arbeiderpartiets program, i alle fall de sitatene som den andre Andersen sikkert ville ment var de mest markedsliberalistiske synspunkter i Regjeringen. Det får så være!

Jeg vil understreke, siden det gjentas stadig dette med endringens vind når regjeringer endres, at disse synspunkter på EØS-avtalen og troen på betydningen av EØS-avtalen i forhold til et EU-medlemskap som kombinerer det økonomisk nødvendige med det politisk betenkelige, har jeg faktisk hevdet mange ganger fra denne talerstol de siste årene. Det har ikke vært noen endringer i min argumentasjon rundt dette forholdet. Bortsett fra at jeg i dag har gleden av å sitte i regjering og ikke sitte alene og være i en spinkel opposisjon, har jeg faktisk stått for det samme hele tiden. Det er en glede å kunne føre en politikk som faktisk er den optimale tilpasning til EU – noe jeg faktisk ønsker, og som jeg på vegne av mitt parti ønsker.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk, og formiddagens møte er dermed omme.

Møtet hevet kl. 15.05.

Møte torsdag den. 28. januar kl. 18

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n : Sakene på dagens kart (nr. 46)

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 19. januar 1999)

Bjørn Tore Godal (A): Europa-redegjørelsen gir en god oversikt over det mangfold av utfordringer vi nå raskt, løpende og offensivt må gripe fatt i om vi skal klare å ivareta våre grunnleggende nasjonale interesser på en god måte. Vi kan ikke vente på den bebudede Europameldingen før så skjer, og jeg er også sikker på at det heller ikke er utenriksministerens hensikt.

Det britisk-franske initiativ om et forsterket sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid i EU og integrasjon mellom EU og Vestunionen kan komme langt raskere enn det det før var grunn til å regne med, og kan sette Norge på sidelinjen i sikkerhetspolitikken, vel å merke om vi ikke passer på og formulerer våre ønskemål og krav.

Det var løfterikt for Norge, ikke minst i lys av resultatet av folkeavstemningen, at NATOs utenriksministre – et flertall av dem er som kjent også EU-utenriksministre – i 1996 vedtok at utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske identitet skulle skje innenfor rammen av NATO-samarbeidet. Men det sier seg selv at om Vestunionen, der Norge som assosiert medlem nå har en sterkere stilling enn f.eks. Danmark, Sverige og Finland, som er observatører, skulle gå inn i EU, gir det liten mening å snakke om norsk handlefrihet – med mindre man mener at jo mer man samarbeider om i EU og jo flere som samarbeider om det, desto viktigere er det at Norge ikke er med. Den formen for handlefrihet kan lett bli en tvangstrøye. Jeg er derfor glad for at Senterpartiets parlamentariske fører, Johan J. Jacobsen, ikke utelukker noen løsninger som kan sikre det vi som assosierte medlemmer i Vestunionen faktisk er blitt innrømmet, møterrett i ministermøtene og stemmerett der VEU ønsker å trekke på NATOs ressurser. Men slike løsninger må vi be om, det er ikke noe vi får. Så får vi se om nye «huskelapper» eventuelt måtte bli nødvendig.

Så noen ord om norsk handlefrihet i utenrikspolitikken og forholdet mellom den og den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk i EU. Her råder det en god del forvirring. EUs felles utenrikspolitikk omfatter bare det man kan bli enige om, med enstemmighet. Dermed blir man bare enige om det mest opplagte. Handelspolitikken er et unntak, fordi den er underlagt søyle I og kommisjonen. Med andre ord: I utenrikspolitikken er det i EU slik at den som vil minst, bestemmer mest. Der man ikke er enig, fører EU-landene sin egen utenrikspolitiske linje. Det ser vi da også svært mange eksempler på. Gjennom

ulike toppmøteinitiativ, sist under Amsterdam-møtet, søker en å effektivisere dette samarbeidet, uten at en kan si en har nådd særlig langt.

Fra Norges ståsted som ikke-medlem kan dette ses på på minst to måter. Avstanden til EU blir ikke spesielt stor – og det kan vi være glad for – når EUs utenrikspolitiske program ser ut som et gjennomsnittlig norsk partiprogram, med andre ord ikke spesielt kontroversielt. Et nært samarbeid om det minste felles multiplum, EUs utenrikspolitikk, er selvfølgelig også i vår interesse. Det faktum at den norske regjering i fjor sluttet seg til noen og sytti utenrikspolitiske initiativer og uttalelser fra EU, slik EØS-avtalen åpner for, illustrerer dette. Dette er faktisk nær en fordobling i forhold til i 1997, da Arbeiderpartiets regjering eventuelt kunne mistenkes for å ha andre hensikter. Først og fremst illustrerer dette at landene i Europa langt på vei har en felles utenrikspolitisk dagsorden, hvor skillene ikke er spesielt store.

Spørsmålet er selvfølgelig om dette er nok, også sett fra et norsk synspunkt, fra et utenforskap. Situasjonen på Balkan er en dramatisk illustrasjon på at også de europeiske land bør bli i stand til å kunne ta et utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitisk ansvar i egen verdensdel, uten alltid å være avhengig av at USA stiller opp i alle sammenhenger. Her er nasjonal handlefrihet mer et opphav til problemer enn en retningslinje for løsning av problemene. Det må framover også i utenriks- og sikkerhetspolitikken, etter alt å dømme, tas felles løft for å løse de problemene statene ikke kan løse hver for seg. Det bør vi, selv utenfor EU, oppfatte som det motsatte av en trussel. Det er en mulighet for at Europa kan styrke sin rolle i løsningen av Europas problemer. Det vil være et skritt mot et tryggere Europa. Og det som er blitt kalt en renasjonalisering av utenriks- og sikkerhetspolitikken med økt vekt på nasjonenes handlefrihet, kan lett bli en utvikling som peker tilbake mot fortidas Europa, og det var som kjent et mindre trygt Europa.

Elsa Skarbøvik (KrF): Utenriksministerens redegjørelse den 19. januar tegnet et bilde av et engasjert Norge i et dynamisk Europa. En stor del av vår europeiske dagsorden er nødvendigvis knyttet til forholdet til EU og EUs rolle i vår verdensdel. Men med Norges totale engasjement i de mange europeiske kanaler har vi flere strenger å spille på, slik at vi har en reell mulighet til å definere vår rolle i Europas utvikling inn i det neste årtusen.

For Kristelig Folkeparti er det viktig å betrakte helheten. Norge har en unik handlefrihet i forhold til resten av Europa, noe Regjeringen utnytter på mange måter, og som gir oss en posisjon når den europeiske agendaen settes.

Folkets nei til medlemskap skal i demokratiets ånd respekteres, og Regjeringen skal verne om og fremme Norges interesser gjennom det rammeverket EØS-avtalen gir oss. Dette er ikke et motsetningsforhold. Det er også verdt å merke seg at vår vetorett er et mulig verktøy for å verne norske interesser.

Det er en utfordring å komme inn på et tidlig tidspunkt i prosessen og i utviklingen av EØS-avtalen som

rammeverk. Norge jobber aktivt med sine EU-relasjoner, også i prosessen om utvidelsen av unionen, som direkte vil berøre partene i EØS.

Europa er i endring, er det sagt, og det er nok å nevne Balkan. Vi i utenrikskomiteen har på nært hold sett hvordan Norge tar aktiv del i det internasjonale samarbeidet i Balkan-landene. Vi er så langt fra isolert, slik noen spådde om vi skulle stå utenfor EU. Norge gir sitt bidrag til å trygge fred og menneskerettigheter gjennom vårt nærvær i OSSE, NATO og FN. Og gjennom OSSEs formannskap setter Norges utenriksminister sitt stempel på den politiske dagsordenen for tiden, som høster anerkjennelse langt utenfor det europeiske kontinent. Det gjør inntrykk når man den ene dagen sitter i Beograd og snakker med serbiske krigsfanger fra Norge under krigen, og den neste dagen sitter i Kosovo sammen med albanere og ser TV-nyhetene om massakrene i Racak. Ja, politikk handler om mennesker. Og den største utfordring pr. i dag er nettopp det å skape fred.

Nettverksbygging er viktig på ulike nivå mellom mennesker, mellom partier, de forskjellige organisasjoner og institusjoner – i et stort mangfold. Jeg er glad for utenriksministerens understreking av dette i sin redegjørelse og for Regjeringens vilje til å prioritere støtte til slike aktiviteter innenfor disponible rammer.

Det er viktig for oss å være i dialog. Posisjoner inntas, standpunkt fattes om Europa også andre steder enn i Brussel. I den bilaterale kontakten og samarbeidet inn også i de enkelte EUs medlemsland mener jeg det er et uutnyttet potensial. Styrking av nettverk og bevisstgjøring av mulighetene i dette er her viktige redskap.

I nettverksbygging inkluderer jeg også unges mulighet til utveksling av kunnskap og erfaring gjennom utvekslingsprogram og studier. I den sammenhengen bør det ses på de ordninger og avtaler vi i dag har for vår ungdom for å kunne delta i utvekslinger eller finne studieplass i land i Europa, likeså om unge europeeres tilsvarende mulighet i Norge. I kompetansebygging og kompetanseutveksling må vi legge til rette for at unge kan flytte på seg, bl.a. gjennom stipendordninger.

I statsbudsjettet for utdanning står det at det er et prioritert mål å «legge til rette for økt internasjonalt samarbeid innenfor høyere utdanning og forskning». En oversikt viser at Norge deltar i et økende antall internasjonale forskningsprogrammer, i første rekke innenfor EUs rammeprogrammer. Slik kan også Norge bidra i den globale kunnskapsutviklingen. Innenfor rammen av EØS-avtalen er Norge en likeverdig deltaker.

Dialog inneholder muligheten til å lære av hverandre. Det er gjennom økt kunnskap om hverandre og kjennskap til hverandre vi kan bidra til større forståelse og samarbeid. I et Europa hvor folk og nasjoner kommer nærmere hverandre, i et Europa der konflikter og uroligheter fort angår oss alle, i et Europa der kompleksiteten ikke minker, er det avgjørende viktig at kontakt og samarbeid styrkes og utvides. I demokratiet er også vår Europa-politikk summen av enkeltmedborgernes holdninger og standpunkt.

Kristelig Folkeparti trenger ikke å bruke tid på verbalt å kompensere for «utenforheten». Vi forholder oss til EØS-avtalen og bruker tid på å utnytte den fullt ut.

Hill-Marta Solberg (A): Den økonomiske og monetære unionen er etablert i EU, og euro er innført fra 1. januar i år. Dette er kanskje det største prosjektet EU noen gang har gjennomført. Innføring av felles valuta vil bety en ny utvikling av det indre marked – det vil gjøre det enklere å handle over grensene innad i EU. Samtidig forplikter landene seg til større koordinering av den økonomiske politikken, og pengepolitikken underlegges den nye sentralbanken.

Det marked som etter innføringen av euro vil være i en ny utvikling, vil fortsatt være det viktigste marked for norske varer.

Eurolandene er våre viktigste handelspartnere, og inkluderer vi de EU-landene som foreløpig sitter på euroens venteværelse, mottar de samlet over 70 pst. av vår vareeksport.

Det er ingen tvil om at det er viktig for Norge at EU lykkes med sitt store prosjekt, hvilket også utenriksministeren understreket i sin redegjørelse for Stortinget.

Prisstabilitet og stabile valutaforhold gir forutsigbarhet, en forutsigbarhet som våre eksportnæringer trenger.

Norge kan som ikke-medlem i EU naturligvis heller ikke være en del av ØMU. Vi må med andre ord gjøre det beste vi kan fra vår posisjon utenfor for både å sikre at vårt næringsliv er konkurransedyktig, og at vår valuta er stabil og har troverdighet.

Det er gledelig at vi i går kunne konstatere en rentenedgang, bl.a. som følge av økende tillit til den norske krona og at større ansvarlighet i finanspolitikken virker. Å holde orden i eget hus gjennom en ansvarlig økonomisk politikk er fortsatt det viktigste vi kan gjøre på hjemmebane. Verken eurosamarbeid eller oljepris kan frata oss det store ansvaret vi selv har for en ansvarlig finanspolitikk som kan bidra til lavere kostnadsvekst og dermed trygge norske arbeidsplasser.

Arbeiderpartiet har tatt til orde for at Norge bør bygge et sterkere forsvarsverk rundt vår valutapolitikk, og har derfor bedt Regjeringen gå inn i en dialog med EU om valutaspørsmål.

Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at utgangspunktet for en slik kontakt må være «at dagens pengepolitiske regime i Norge videreføres». Det samme er ytterligere understreket i dag. Det er Arbeiderpartiet enig i. Det ligger fast selv om Regjeringens iherdige våpendragere – representanten Steensnæs og representanten Jakobsen – i dag har forsøkt å skape et annet inntrykk.

Videre sier utenriksministeren at støttekjøpsavtaler bare gir «økonomisk mening innenfor fastkursregimer». Det siste kan forstås som et argument mot å arbeide for ytterligere kredittavtaler med EU under vårt pengepolitiske regime, som er basert på stabil kronekurs.

For det første vil jeg igjen fastslå at Arbeiderpartiet ikke tar til orde for å legge om vår pengepolitikk, og der nest konstaterer jeg at kredittavtaler i den situasjonen kan kalles «sovende».

Men like fullt har Norge funnet det riktig å erstatte gamle kredittavtaler inngått med de tidligere ulike sentralbanker i Europa, med en ny avtale inngått med den nye sentralbanken, innenfor vår gjeldende pengepolitikk. Og hvorfor – hvis det er uten mening? Forklaringen er naturligvis at en slik avtale – også når den er en «sovende» beredskap – gir Norge noe som er av interesse og viktighet, nemlig en kanal: et inngrep for dialog og kontakt med Den europeiske sentralbank.

Vi mener en politisk dialog med EU på dette området må benyttes til å undersøke mulighetene for ytterligere avtaleformer. Dette er viktig for å sikre norske interesser fra vår posisjon utenfor EU og ØMU. Den holdningen bør ligge til grunn istedenfor å lete videre etter argumenter imot.

Gjennom en slik prosess gir Norge signaler som ikke må undervurderes i et følsomt marked. Ikke minst er slike signaler viktige etter at vi, etter Arbeiderpartiets oppfatning, over for lang tid har hatt spekulasjoner om hvorvidt den norske pengepolitikken ligger fast eller er under oppsigelse. Slikt skaper dessverre ikke økt tillit. Jeg synes derfor representantene for regjeringspartiene i denne debatten skulle spart seg enhver antydning om at Arbeiderpartiet ønsker en annen pengepolitikk enn den vi faktisk står sammen om.

Nå er alle opptatt av hva svarene skal være, hva som kan komme ut av en videre dialog med EU. Men uten at vi spør, får vi ingen svar, og det er Regjeringen som må stille spørsmålene, føre ordet og undersøke mulighetene. Det er det Stortingets flertall har ønsket.

Siri Frost Sterri (H): Ideen om «annerledeslandet» har dødd hen i Bondevik-regjeringen. Ja, flere regjeringsmedlemmer har den senere tid vært i nærheten av å si at de kan komme til å ende på et ja-standpunkt ved neste korsvei.

Nå står imidlertid ikke medlemskapsspørsmålet på dagsordenen. Høyre mener Regjeringen så langt har bidratt til en mer nyansert og mer interessant EU-debatt. Og en ting er helt klart: Det å fortsette som om EU ikke eksisterte, slik vi til en viss grad gjorde frem til valget i 1997, er ikke til landets beste. Vår tilknytningsform til EU, EØS-avtalen, er krevende. For det første krever den mye av den norske forvaltningen fordi vi står utenfor de besluttede organer i EU. Vi må være raske med å definere hva våre interesser er best tjent med, for deretter å finne frem til de kanaler og fremgangsmåter som er best for å fremme disse interessene overfor EU og EUs medlemsland.

Spørsmålet er bare om vi bruker disse kanalene godt nok. Norge er f.eks. representert i en rekke ekspert- og arbeidsgrupper under kommisjonen, men er disse ekspertene innforstått med Regjeringens overordnede målsettinger for EU-samarbeidet? Brukes disse kanalene til å gjøre norske synspunkter bedre kjent?

Vi ser også eksempler på hvordan EUs egne prosesser kan få betydning for oss. Striden om byrdefordelingen mellom medlemslandene i finansiering av regionalpolitikken og de ulike støttefondene er det ferskeste eksem-

plet. Saken illustrerer godt Norges posisjon som utenforland når EUs egne interesser skal ivaretas.

For det andre har EØS-avtalen et demokratisk underskudd. Beslutninger som angår mange nordmenn, blir i liten grad påvirket av nordmenn. Vi er altfor lite flinke til å drive kontaktarbeid og nettverksbygging overfor EU-systemet. Frivillige organisasjoner, interessegrupper og partier kan alle bruke ulike kanaler for å gjøre norske synspunkter bedre kjent i EU-systemet før beslutningene fattes. Derfor er vi i Høyre glad for at Regjeringen nå signaliserer at slikt kontaktarbeid og nettverksbygging overfor EU skal prioriteres, også i økonomisk forstand.

Jeg har lyst til å minne om at Høyre foreslo å bevilge 5 mill. kr til denne type arbeid i forbindelse med budsjettet, uten å få gjennomslag, men det er bra at også Regjeringen nå ser behovet.

Utenriksministeren slo i sin innledning fast:

«Vetoretten er fremforhandlet for å kunne brukes.»

Høyre er bekymret for denne innfallsvinkelen til EØS-avtalen. Formelt sett har vi ikke forhandlet frem noen vetorett. Vi kan ifølge Artikkel 102 i avtalen velge å opprettholde norsk lovverk, men et norsk veto mot nytt EØS-regelverk vil ikke hindre at regelverket trer i kraft i EU, men bare innføring av tilsvarende regler i EFTA-landene. Et veto kan føre til at EU som mottiltak setter andre deler av avtalen ut av kraft. Resultatet kan bli at hovedprinsippet i avtalen, som er at det skal være likt regelverk i hele EØS, undergraves.

Å la være å følge opp EØS-komiteens vedtak kan derfor få konsekvenser for oss som vi i dag ikke kjenner omfanget av. Som utenriksministeren selv sa i sin redegjørelse, vi er sårbare. EØS-avtalen er vår navlestreng i forholdet til EU. Den er svært viktig for vår økonomi, og dermed også for vår velferdsutvikling.

Utenriksministeren nevner fire direktiver som det kan bli aktuelt for Regjeringen å unnlate å innlemme i norsk lovgivning. Han vektlegger imidlertid at bruken av vetoretten egner seg dårlig for en teoretisk diskusjon. Høyre foretrekker likevel en teoretisk diskusjon om mulige utfall av Regjeringens vetolinje snarere enn den realitet som kan oppstå, nemlig at EØS-avtalen er direkte truet. Regjeringen burde vite hvem det er som har den reelle styringen i en situasjon hvor EU føler sine medlemslands interesser truet.

Statsråd Marit Arnstad: Flere av dagens debattanter har vært opptatt av vårt forhold til EU når det gjelder energispørsmål. Det er et viktig tema. EU-landene utgjør det viktigste markedet for salg av norsk gass, og i løpet av fem-seks år vil mellom 20 og 30 pst. av Tysklands og Frankrikes behov for gass bli dekket gjennom import fra Norge alene. EU som helhet vil også bli mer avhengig av import av olje og gass enn tidligere, og en må regne med at Norge vil få en viktig rolle i dette bildet, både som energiproducent og som energieksportør. I tillegg vil både EU-land og Norge møte større utfordringer i form av miljøkrav, som også berører energisektoren sterkt.

Siktemålet fra norsk side er en løpende og aktiv dialog med EU om energispørsmål. Dialogen har allerede over

lang tid vært etablert, og var av stor betydning for Norge bl.a. gjennom de samtaler vi hadde med EU forut for behandlingen av gassdirektivet, en prosess som samlet sett bidrog til klare forbedringer i det direktivet som EU til slutt vedtok.

Regjeringen vil arbeide for å sikre forståelse i EU og EU-landene for vår rolle som leverandør av miljøvennlig energi. Men la oss ikke underslå at det ligger en interessekonflikt i vårt forhold til EU på dette området. Den må vi være oss bevisst. Vi er en stor produsent av energi, mens EU-landene er store konsumenter av energi. Det faktum lar seg ikke endre. Vårt viktige mål må derfor være både å ha en god dialog og å skape forståelse for vår rolle og ivareta våre nasjonale interesser i forhold til samarbeidet på dette området.

Regjeringen er nå innstilt på å gå inn i drøftinger med EU om det såkalte gassmarkedsdirektivet. Jeg har registrert at Høyre i dagens debatt mener at vi bør akseptere et liberalisert gassmarked i EU. Sjølsagt må vi akseptere et liberalisert gassmarked i EU. Vi kan ikke hindre EU i å fatte avgjørelser om hvordan et *internt* gassmarked i EU skal organiseres. Det har heller ikke vært Regjeringens anliggende og utgangspunkt i denne saken. Vårt anliggende har vært reguleringen av de rørledningene som er en del av norsk gassforvaltning, nemlig rørledningene fra norske oljefelt og ned til kontinentet. Det er det som det norske arbeidet i forhold til gassdirektivet har handlet om og handler om. Disse rørledningene er en del av det norske produksjonssystemet som fungerer som et integrert system for ressursforvaltning, der norske myndigheter gjennom alle stadier av utbygging og produksjon har en nødvendig helhetlig styring.

La meg få lov å understreke at Norge ikke er det eneste landet som nå trenger tid til å drøfte direktivet. Også for mange av EUs egne medlemsland er gassdirektivet komplisert. I EU har en derfor sjøl satt ned en implementeringsgruppe som skal arbeide videre med forståelsen av direktivet og klargjøringen i forhold til gjennomføring av direktivet i nasjonal rett innad i EU.

Jeg er, for å si det ærlig, litt forundret over Høyres utålmodighet i denne saken, fordi det her dreier seg om viktige spørsmål og store verdier for nasjonen Norge, hvor vi nå har tid til rådighet til å drøfte spørsmålene med EU. Regjeringen er av den oppfatning at vi bør bruke denne tiden til å søke klarhet og forbedringer i tolkningen av gassdirektivet. Vi må skape klarhet for hvordan vårt system for feltnøytrale gassalgskontrakter, som er framforhandlet på samlet basis, og vårt gassallokeringsystem står seg i forhold til direktivet. Det har vi nå en mulighet til å diskutere videre med EU gjennom EØS-behandlingen av direktivet. Det ville være underlig om vi ikke skulle bruke den muligheten til drøfting for på denne måten å kunne ivareta våre interesser på en best mulig måte.

La meg få lov å nevne et viktig eksempel på vår samlede ressursforvaltning. Trollfeltet blir av og til betegnet som – for å si det slik som en kjent Høyre-mann sa det i forbindelse med en annen viktig sak – juvelen i kronen av norske gassressurser. Og fordi vi har et integrert res-

sursforvaltningssystem, vil vi hele tiden følge nøye med uttaket av gass fra Troll, bl.a. også for å sikre størst mulig grad av oljeutvinning fra feltet. Det er et spørsmål som Oljedirektoratet løpende følger. Disse hensynene er viktige samfunnsøkonomiske hensyn som vi som oljenasjon tar, men det er ikke hensyn som nødvendigvis vil være like interessante for kjøpere i et liberalisert gassmarked.

La meg også få lov å nevne at Norge i framtida kommer til å bruke nesten 30 pst. av våre gassressurser til injisering i oljefelt for å øke utvinningsgraden av olje og dermed også få mer ut av de samlede petroleumsressursene på norsk sokkel. Vårt forvaltningssystem sikrer i dag en rimelig balanse mellom det vi selger av norsk gass, og det vi har behov for av gass til injisering for å øke verdien av vår samlede oljeutvinning. Det er også et godt eksempel på en samlet integrert ressursforvaltning av olje og gass som det er ønskelig at vi fra norsk side kan beholde.

Samtidig som vi ivaretar våre interesser som en stor energiprodusent, er det sjølsagt naturlig at vi analyserer endringene i det europeiske energimarkedet nøye og vurderer situasjonen løpende ut fra det. Jeg føler meg komfortabel med de prosesser og den dialog vi har med EU på dette området. For EU bør vi kunne framstå som en trygg og stabil leverandør av energi. Men la oss – som jeg også nevnte i starten – ikke underslå at i sak og resultat kan det være ulike interesser å ivareta, og vi har behov for et sterkere gjennomslag og forståelse for vår rolle som produsent av energi. Det vil være et utgangspunkt for vårt videre arbeid.

Forholdet til EU på energifeltet er også viktig på andre områder enn eksport av gass og olje. En del av det viktigste regelverket innenfor energisektoren i EU er allerede gjennomført i Norge som en del av EØS-avtalen. Vi deltar også i EUs program for energieffektivitet og fornybar energi samt i forsknings- og utviklingsprogram. Samarbeidet på disse områdene fungerer godt.

La meg få lov å nevne at når det gjelder kraftmarkedet, har de nordiske landene allerede åpnet sine markeder langt mer enn det som er tilfellet i EU. På dette området er det altså slik at det er EU som nå er inne i en utvikling som Norge har vært igjennom.

For tiden vurderer EU en utvidelse av sine skatteregler til å omfatte gass, kull og elektrisitet. Det er vanskelig å se en god og konsistent miljømessig begrunnelse for sider av det forslaget som ligger til diskusjon i EU, bl.a. hvorfor kull vil få en lavere CO₂-avgift enn gass i forhold til de innbyrdes miljøvirkningene av energibærere. Gjennom den type forslag kan konkurranseforholdet mellom ulike energibærere påvirkes på en uheldig måte, og på en måte som ikke fremmer bruken av mer miljøvennlige energikilder. Det er også en utfordring for Norge i en slik sammenheng å sikre at vannkraften blir verdsatt på linje med andre fornybare energikilder. Det er et tema som opptar Regjeringen i den energipolitiske dialogen med EU.

Jeg er enig med dem som mener at vårt forhold til EU på energiområdet er viktig og vesentlig. I den dialogen

vi har, og som vi skal fortsette framover, er ivaretagelsen av våre grunnleggende nasjonale interesser hele tida siktemålet for Regjeringens arbeid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H): La meg først si at jeg er glad for at statsråden understreker Norges viktige rolle som en stor energinasjon i Europa. Dette er særlig viktig med tanke på at både utenriksministeren og statsministeren i svært liten grad berørte dette spørsmålet.

Statsråd Arnstad har nå varslet at Norge vil gå nye runder med EU om gassdirektivet. Hun har videre varslet at i den prosessen utelukker man ingen opsjoner. Med andre ord: Vetospørsmålet ligger i bakhånd.

Etter Høyres oppfatning står vi nå overfor et valg. Spørsmålet er om vi skal fortsette å slåss for å bevare gamle strukturer, om vi skal forhandle om unntak og overgangsordninger, eller om vi skal erkjenne at gassmarkedet åpnes og bruke tiden og kreftene på å utarbeide en strategi for hvordan Norge kan posisjonere seg i et liberalisert marked. Høyre kan ikke se at det fra statsrådens side er godtgjort at det er elementer i gassdirektivet som tilsier at det skal være nødvendig å gå nye runder med trussel om veto.

Det er riktig som statsråden sier, at Norge sitter i implementeringsgruppen, og der kan man også diskutere hvordan de ulike elementene skal tolkes.

Mitt første spørsmål til statsråden er: Hvilke konsekvenser mener hun det vil få dersom Norge faktisk bruker vetoretten i forbindelse med gassdirektivet?

Det andre spørsmålet er: Hvilke alliansepartnere er det Norge eventuelt vil ha for å få til endringer i det foreliggende gassdirektiv?

Statsråd Marit Arnstad: Jeg har hele den tiden jeg har vært statsråd, snakket om Norges viktige rolle som en stor energiproducent. Det er sjølsagt noe som opptar en statsråd som har ansvar for olje- og energisiden i dette landet.

Når det gjelder videre drøftinger omkring gassdirektivet, har Regjeringen sagt at Regjeringens mål er at direktivet bør kunne innlemmes, dersom vi også kan være trygge på mulighetene til å ivareta et fullverdig ressursforvaltningssystem. Det er det vi nå ønsker å gå inn i drøftinger med EU om. I den sammenheng har jeg sagt at når en går inn i den type drøftinger, kan ingen opsjoner utelukkes, heller ikke veto. Men det betyr ikke at Regjeringen på dette tidspunkt har tatt stilling til et slikt spørsmål. Det vi nå ønsker å gjøre, er å gå inn i drøftinger med EU med sikte på å få en klargjøring av direktivet som sikrer en fullgod ressursforvaltning på norsk sokkel framover. Jeg nevnte tre eksempler i mitt innlegg, som jeg synes er viktige eksempler på en fullgod ressursforvaltning. Jeg nevnte forsyningskontrakter, jeg nevnte allokeringprosessen, og jeg nevnte også de sidene ved norsk ressursforvaltningssystem som vi hele tiden har som løpende avveining, f.eks. når det gjelder uttak fra et gassfelt som Troll. Dette er ting som jeg synes er viktige,

og som for så vidt ikke har noe med at EU liberaliserer sitt eget gassmarked å gjøre, for det må EU sjølsagt ha frihet til å gjøre. Men det har med hele vårt integrerte produksjonssystem å gjøre, altså den oppstrømsvirksomheten som foregår fra ilandføringsterminal på kontinentet opp til de norske oljefeltene.

Jens Stoltenberg (A): Det er få områder der Norge er mer avhengig av utviklingen i EU enn på energiområdet. Det er helt uavhengig av hva slags tilknytningsform vi har til EU, simpelthen fordi mesteparten av oljen vi produserer, selger vi til EU-landene, og all gassen vi produserer, selger vi til EU-landene. Det betyr at hvordan disse land organiserer sine energimarkeder med gassdirektiver, lisensdirektiver, skatter på kull, subsidier til kull, skatt på olje osv., uansett er avgjørende for oss. Derfor er det avgjørende for oss så langt som mulig å forsøke å påvirke utviklingen innenfor energisektoren i EU.

Så er det nå et nytt område som i økende grad begynner å bli viktig for oss, og det er kraftmarkedet, fordi EU nå åpner opp sitt kraftmarked og vil ha en åpen handel med kraft som kommer til å ligne på den vi har hatt i Norden i noen tid, og fordi Norge i økende grad vil være avhengig av å importere kraft fra de europeiske landene. Vi importerer allerede fra Sverige og Danmark og vil etter hvert ventelig importere stadig mer fra land som Tyskland. Problemet er at det i all hovedsak er kullkraft og i noen grad kjernekraft vi importerer, og at den store kapasiteten av ledig kullkraft som fins i Europa, bidrar til å presse prisene ned og dermed hindre utvikling av mer miljøvennlig fornybar energi og f.eks. gasskraft.

For å begrense bruken av kullkraft er det nødvendig å utvikle virkemidler. Ett slikt virkemiddel kan være avgifter. Det har vist seg vanskelig å få til. Et annet virkemiddel er kvoter. Norge har gått inn for å utvikle kvoter i vår egen klimapolitikk. Det vedtok Stortinget i fjor. I Kyoto ble det nedfelt prinsipper om kvoter, og nå har de nordiske EU-landene, Sverige, Finland og Danmark, gått inn for kvoter.

Mitt spørsmål er: Ønsker Regjeringen og vil Regjeringen ta initiativ for å følge opp at vi får et nordisk og etter hvert et europeisk system for kvoter for CO₂-utslipp, slik at vi får begrenset kullkraften?

Statsråd Marit Arnstad: Jeg er enig med representanten Stoltenberg i at vi er avhengig av en gjensidig og god dialog med EU på energiområdet. Jeg er også enig i at vi er avhengig av å følge kontinuerlig hva som skjer på kontinentet i denne sammenheng, ikke minst fordi vi faktisk vil være en av de store energileverandørene til EU-området også i årene framover. Det er viktige verdier for oss, og det er også viktig i europeisk sammenheng.

Når det gjelder kraftmarkedet, skjer det en åpning i det europeiske kraftmarkedet. Den åpningen vil medføre at en får en større utveksling av kraft fra Nord-Europa inn til de nordiske markedene, også til Norge, gjennom de overføringsforbindelsene som finnes, og de kablene som skal legges. Det vil først og fremst gjelde i forholdet innen Nord-Europa. Det finnes jo visse fysiske begrens-

ninger på elektrisitetmarkedet som man ikke finner på oljemarkedet på samme måte. Når man får en slik situasjon, er det desto viktigere å prise miljøkostnadene ved de ulike energibærerne. Man må kunne prise dem riktig.

Jeg er enig med representanten Stoltenberg i at det er nødvendig å prise kull ut fra den faktiske forurensning som kullkraft bidrar til. Det kan, som representanten var inne på, skje både ved produksjonsavgifter og ved kvotesystem. Jeg har lagt merke til at sosialdemokratiene i Norden har foreslått en form for kvotesystem. Det er ikke noe som jeg uten videre vil avfeie, men en problemstilling knyttet til et kvotesystem, er at det i stor grad vil gå mellom fossile energibærere. Jeg syns også det er viktig at man sørger for å fange opp kjernekraften, og at man i en europeisk sammenheng ikke gir kjernekraften en ufor tjent konkurransefordel.

Hallgeir H. Langeland (SV): Senterpartiet til liks med SV er imot EØS-avtalen, men begge erkjenner sikkert at fleirtallet ikkje er på vår side i denne saka. Senterpartiet har jo òg akseptert å sitte i ei regjering som godtek EØS-avtalen sitt grunnlag. Det første spørsmålet er litt meir generelt og retta opp mot det problemet at EØS-avtalen undergrev folket sitt nei frå 1994. Dette har ein sett, seinast i behandlinga av veterinæravtalen, men òg i andre saker, som t.d. Rena Karton, som er ein illustrasjon på at me delvis har mista sjølvvråderetten vår. Eg ønskjer at statsråden skal seia noko om korleis ein har tenkt å bruka den handlefridomen som me har, m.a. gjennom vetoretten, i forhold til andre saker. Gassdirektivet har fleire vore inne på, og eg er nøgd med det opplegget som Regjeringa der har presentert i forhold til eit mogleg veto ein og annan gong, men når det altså gjeld andre saker på dette området, f.eks. kraftutvekslingsproblematikken som Stoltenberg var inne på, korleis vil Regjeringa visa at den faktisk har handlefridom på energi- og miljøområdet?

Mitt andre spørsmål går på Voksenåserklæringa og korleis ein skal kunne oppfylle det som står der. I Voksenåserklæringa blir industrien lova tilgang på kraft på rimelege vilkår, og at ein skal ha ein gjennomgang av energiloven med sikte på ein betre samfunnsmessig kontroll og forvaltning av vannkraftressursane. Enkelte industrileiarar hevdar at dette ikkje er mogleg med EØS-avtalen. Eg vil be statsråden om ei vurdering av korleis moglegheitene er for handlefridom på desse områda.

Statsråd Marit Arnstad: Det er korrekt at jeg skulle ha ønsket at stortingsflertallet den gangen i 1992 hadde tenkt seg om da de behandlet EØS-avtalen, men som en del andre her i salen, må jeg leve med at EØS fins og er vedtatt. Som også Senterpartiets parlamentariske leder var inne på tidligere i dag, aksepterer Senterpartiet at et politisk flertall i Stortinget har vedtatt denne avtalen, og vi har i Voksenåserklæringen akseptert å regjere på det grunnlaget.

Når det gjelder bruk av veto, får jeg si som Gro Harlem Brundtland sa i 1992, og som Knut Vollebæk sa for noen uker siden, at vi har ikke framforhandlet en veto-

rett for ikke å kunne bruke den. Jeg skal sjølsagt ikke forskuttere på hvilke konkrete områder det kan komme til å skje.

Når det gjelder energiområdet, har jeg i mitt innlegg pekt på at jeg tror vi er tjent med å ha en løpende samtale med EU. Jeg tror det er viktig for Norge. Det er ikke dermed sagt at vi har sammenfallende interesser på alle områder, og det synes jeg også at jeg understreket. Vi har litt ulike roller. Det å skape forståelse for Norges rolle som stor energiproducent i EU er en svært viktig oppgave for norske myndigheter.

Når det gjelder kraftkrevende industris konkurransebetingelser, har jeg bare lyst til helt kort å kommentere at Regjeringens forutsetning er at industrien i dag har kontrakter til konkurransedyktige priser i forhold til internasjonale forhold, og det mener vi også at industrien bør kunne ha i framtida, EØS eller ikke EØS.

Jan Tore Sanner (H): Statsråden kom med en viktig erkjennelse, nemlig at Norge ikke kan hindre at EU liberaliserer sitt gassmarked. Samtidig slås det fast at EU er viktig for Norge. Med andre ord, Norge må forholde seg til et liberalisert gassmarked. Spørsmålet er da: Hvordan forholder vi oss til dette markedet? Når jeg hører statsråden, hører jeg en defensiv statsråd som først og fremst er opptatt av å bevare eksisterende strukturer i en endret virkelighet. Høyre er opptatt av at vi nå skal se på hvilke muligheter det liberaliserte markedet gir oss. Hvordan kan vi nå aggressivt posisjonere oss i forhold til en ny virkelighet som vi vet kommer? Vi frykter at Norge raskt vil komme bakpå dersom vi skal bruke våre krefter og ressurser på å kjempe for å bevare de eksisterende strukturene.

Jeg er glad for at statsråden sier at målet er å implementere gassdirektivet, men jeg hører samtidig at statsråden sier at man ikke utelukker bruk av veto, og det er alvorlig, særlig når man ikke kan godtgjøre hva som er det problematiske i det eksisterende direktivet.

Jeg stilte statsråden to konkrete spørsmål. Jeg fikk ikke svar på noen av dem. Det første spørsmålet var: Hvilke konsekvenser ser statsråden av et mulig norsk veto på gassdirektivet? Og det andre spørsmålet er: Hvilke alliansepartnere har Norge i EU for å få endret det foreliggende gassdirektivet; hvem er det som vil støtte Norges sak i EU for å få det endret? Jeg tror at statsrådens manglende svar egentlig taler for seg.

Statsråd Marit Arnstad: Det forundrer meg at representanten Sanner er overrasket over at jeg sier at vi må forholde oss til et liberalisert gassmarked i Europa. Det har jeg sagt hele tiden. Og jeg har også sagt at EU sjølsagt må ha full frihet til å vedta det de ønsker for hvordan gassmarkedet internt på kontinentet skal organiseres. Det har ikke vært Regjeringens anliggende i denne saken. Det som er Regjeringens anliggende, er det som er knyttet til det norske produksjonssystemet av gass og det samlede norske forvaltningssystemet knyttet til gass, og det er oppstrømsrørledninger – der kom vi et stykke på vei i forhold til drøftingene omkring gassdirektivet, men

vi tror det er grunn til å drøfte videre sider ved det. Vi ønsker å se hvordan deler av vårt ressursforvaltningssystem står seg i forhold til direktivet, og drøfte det før vi tar endelig stilling til direktivet.

Representanten Sanner hører ingen defensiv statsråd. Representanten Sanner hører en statsråd som løpende vurderer utviklingen i EU på dette området, som følger nøye med i forhold til EU-landenes holdninger til energi, og som har en løpende dialog med EU.

Når det gjelder konsekvensene av et veto, er jo de i EØS-sammenheng nokså klare. Da suspenderes deler av EØS-avtalen for en tid, og så oppstår det nye forhandlinger mellom EU og det land som nedlegger veto. Det er nedfelt som regel i EØS-avtalen. Det gjelder uansett hvilket område man nedlegger veto på. Hva som ellers vil bli konsekvensene av det akkurat på energiområdet og hvor vidtrekkende de vil bli, har vi ikke gått inn i fordi det ikke er Regjeringens siktemål å nedlegge veto. Regjeringens siktemål er å innlemme direktivet dersom vi gjennom drøftinger kan få en tilfredsstillende avklaring av det framtidige gassforvaltningssystemet på norsk sokkel.

Jens Stoltenberg (A): Statsråden sa hun ikke ville avfeie forslaget om kvoter for CO₂-utslipp i Europa. Det er vel bedre enn å si at hun går mot, men det er definitivt ikke en offensiv holdning. Så jeg hører, i likhet med representanten Sanner, en defensiv statsråd i den forstand at det haster med å få gjort noe med klimaproblemene, og det haster med å få gjort noe med en felles miljøpolitikk i Europa, ikke minst når vi nå får et felles kraftmarked.

Kvoter er nedfelt i Kyoto-avtalen, kvoter er nedfelt av et stort flertall her i Stortinget i fjor vår, og kvoter er nå støttet av de nordiske EU-landenes regjeringer gjennom de vedtakene som skjedde i København nylig. Og da er det ikke den norske regjeringens oppgave å si at den ikke vil avfeie dette, da er det den norske regjeringens oppgave å si at her har man en enestående mulighet, her bør man i alle sammenhenger på alle nivåer overfor Europa og våre nordiske naboer følge opp for å forsøke å få konkrete virkemidler som kan begrense produksjonen av kullkraft og dermed også utslippene av CO₂. Da holder det ikke å si at man ikke vil avfeie kvoter, da må man ha en mer offensiv holdning. Og hvis Regjeringen ikke skjønner det, føler jeg meg trygg på at Stortinget kommer til å fortelle Regjeringen at den bør forstå det.

Når det gjelder gassdirektivet, er vår holdning at Regjeringen godt kan ta noe tid til å vurdere og gå gjennom de problemstillingene den ønsker å gå gjennom, inklusiv å forsøke å få en klargjøring av det den mener er uklart i direktivet, og presiseringer som er til Norges fordel. Men i det ligger det ikke at Arbeiderpartiet vil støtte noe veto, eller at Arbeiderpartiet mener at man har all verdens tid. Så med den presiseringen er det greit for oss at Regjeringen tenker seg om.

Statsråd Marit Arnstad: La meg først få si at jeg synes det er positivt at Arbeiderpartiet støtter Regjeringens ønske om videre drøftinger med EU på dette området.

Det tror jeg er viktig og også fornuftig ut fra hensynet til både norske interesser og de store verdier som er knyttet disse spørsmålene.

Det slår meg at hvis jeg ikke er enig med representantene Stoltenberg eller Sanner, er jeg pr. definisjon defensiv! Det virker som om det er det som er definisjonen på å være defensiv her i salen akkurat nå. Det er en definisjon jeg ikke uten videre er med på. Jeg vil bare ha sagt det.

Jeg er også opptatt av hvordan en kan inkludere miljøkostnaden ved ulike energibærere i et kraftmarked der en har en stadig økt grad av kraftutveksling mellom land. Det er viktig. Jeg tror nok det er ulike måter å gjøre det på, og Stoltenberg nevnte sjøl i sin første replikk at det både kan gjøres gjennom produksjonsavgifter og gjennom kvotesystem. Det jeg er usikker på i forhold til de forslag som er kommet bl.a. fra sosialdemokratiets side, er hvordan vi skal klare å fange opp kjernekraften, som en jo ikke kan sette en pris på i form av utslipp av klimagasser, men som allikevel er en energikilde som jeg tror mange av oss ikke vil ønske et stort innslag av på det norske kraftmarkedet.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed over.

Grethe G. Fossum (A): Tillat meg å si at utenriksministerens Europa-redegjørelse bar preg av utenriksministerens nære fortid som diplomat. Jeg forstår godt at det trengs diplomati når en skal forsvare og gi en politisk nei-retning på Regjeringens politikk i forhold til EU.

Det blir sikkert ekstra vanskelig når man har et nei-flertall i folket og skal tilfredsstillende et ja-flertall i Stortinget, samtidig som man reklamerer med at man er en nei-regjering. Min oppfatning er at det lett blir for mye diplomati og for lite politikk, og at den klare nei-profilen partiene hadde i EU-kampen, er forsvunnet bak en tilpassningsdyktig regjeringsfasade.

EU er en reell maktfaktor i Europa, som Norge må ha et aktivt, men også aktpågivende forhold til, ikke minst for å følge med i de utviklingstrekk som har konsekvenser for EØS-avtalen. Det er på den bakgrunn at jeg ønsker en mer aktiv Europa-debatt, men la meg understreke at det ikke betyr en ny medlemskapsdebatt. Her er folkets dom klar: De ønsker ikke å bli medlem av EU.

For meg er det slik at ingen av de såkalt nye elementene som euroen, Europol, utvidelse av EØS-avtalen og sikkerhets- og forsvarspolitikken er nye i forhold til EU-avstemningen i 1994.

Diskusjonen rundt pengeunionen stod sentralt i EU-debatten foran folkeavstemningen i 1994, og spørsmålet om fast tilknytning til euroen har utvilsomt gjenåpnet denne debatten. Selv om vi kun vil ha en mellomstatlig tilknytning, er det betenkelig fra et nei-synspunkt å knytte seg for nært til eurosamarbeidet uten at vi vet hva vi må yte tilbake.

Det vi vet, er at vår samtalepartner er en sentralbank uten politisk kontroll, der det overordnede målet er lavest mulig prisstigning. Hvis vi blir for nært knyttet opp til euroen, vil vi ikke lenger kunne tilpasse vår valutakurs ut

fra vår egen økonomiske situasjon eller legge vekt på andre politiske mål, som f.eks. full sysselsetting. En nær tilknytning til euroen vil koste. Hva, vet ingen. Vi som har levd en stund, vet at medaljen alltid har en bakside.

Alle problemer er ikke løst her i landet, men når alt kommer til alt har faktisk erfaringene med å stå utenfor Europa-unionen vært ganske gode, på tross av alle de dystre spådommene. Etter min mening har vi store muligheter til å rette opp feil og mangler, faktisk større enn hvis vi hadde vært medlemmer av EU og måtte spørre EU først.

For å sikre at vi fortsatt får sette egne rammer for vårt samfunn, er vi avhengig av en regjering som har en aktiv politikk i Europa-spørsmål, samtidig som den vet hvor grensene går. Regjeringen må også bruke den uavhengigheten vi har skaffet oss på bakgrunn av folkets nei, på en slik måte at en f.eks. motvirker arbeidsledighet og andre uheldige samfunnstrekk. Denne regjeringen har en ganske lang vei å gå før den har vist fram sin uavhengighet og sin nei-profil.

Arne Lyngstad (KrF): Utenriksministerens redegjørelse forteller at Regjeringen fører en aktiv Europa-politikk, ut fra den basis folkeavstemningen om EU-medlemskap i 1994 la fast. Denne aktive Europa-politikken spenner over et bredt spekter: EØS-avtalen, samarbeid i Vestunionen og NATO og innsats i OSSE, for å nevne noen områder. Tidligere ble begrepet aktiv Europa-politikk brukt identisk med EU-tilknytning og EU-medlemskap. Dagens debatt viser at begrepet nå har fått et noe annet innhold, ja et mer korrekt innhold, og det er bra.

For Kristelig Folkeparti er en aktiv Europa-politikk en del av et sterkt internasjonalt og globalt engasjement for utjevning, bærekraftig utvikling, konfliktløsning og fred. Dette globale perspektivet inkluderer oppmerksomhet på våre nærområder. Utviklingen i de europeiske land og samarbeidet mellom disse har stor betydning for vårt land. Det er viktig å ha god informasjon om det som skjer, og delta i en politisk dialog med disse landene.

Ett område utenriksministeren nevnte i redegjørelsen, var de forestående forhandlingene med EU om landbruksvarer. For Norge er det viktig å skape allianser om landbrukspolitikken også i en annen sammenheng, nemlig den forestående WTO-runden. Norge har både sammenfallende og motstridende interesser i forhold til EU-landene. Det EU bestemmer seg for når det gjelder Agenda 2000 og den forestående landbruksreformen, vil påvirke Norges muligheter for allianser i forhold til WTO, men også konkret gjennom RÅK-ordningen for bearbejdede landbruksvarer, som vi finner i EØS-avtalen.

Et levende landbruk som produserer trygg mat, er også et av de viktigste miljøpolitiske områder vi kan fokusere på, fordi landbrukspolitikken inkluderer arealbruk og bærekraftig bruk av landjord. Vi trenger en WTO-avtale som gir gode vilkår for landbruket også i Norge og i nordområdene. Det er ønskelig med kontakt og dialog med EU og europeiske land i forkant av WTO-runden for å undersøke alliansemulighetene i forbindelse med disse forhandlingene.

Regjeringen beskyldes for å drive EU-tilpasning gjennom EØS-avtalen. Jeg trodde vi hadde EØS-avtalen nettopp for å utvikle et harmonisert regelverk for et felles marked. Samtidig er jeg glad for Regjeringens innsats for større åpenhet og informasjon om arbeidet med EØS-sakene. Norge deltar tidlig i prosessen med nytt regelverk gjennom ekspertgrupper, og dette følges opp med kontakter både på embetsmannsnivå og politisk nivå. Regjeringen vil også støtte arbeidet med å styrke kontaktene til politiske partier, frivillige organisasjoner og arbeids- og næringsorganisasjonene. Dette er positivt. I denne forbindelse vil jeg faktisk henstille til Regjeringen å vurdere å gi støtte til drift av et kontaktkontor i Brussel for frivillige organisasjoner. Det vil kunne lette deres muligheter til å delta i europeiske nettverk og fremme norske synspunkter.

Jeg er også enig med Regjeringen når den legger vekt på å fremme norske interesser og behov, om nødvendig ved bruk av vetoretten i EØS. Dette kan etter min mening spesielt være nødvendig i saker som berører miljø, helse og sikkerhet.

Vi kan i dag konstatere at Norge har det bra uten EU-medlemskap. Debatten i dag viser bred enighet om denne plattformen. Debatten har også vist det Kristelig Folkeparti sa før folkeavstemningen i 1994, at det både er mulig og ønskelig med en aktiv Europa-politikk bygd på EØS-avtalen og ikke-medlemskap. Ingen trenger å tvile på Norges vilje til å bidra i en europeisk politikk når det gjelder sikkerhet, miljø, forskning og utdanning bl.a.. Vi må hele tiden vurdere hvordan Norge skal og kan ivareta sine interesser, men det er i dag ikke behov for noen ny medlemskapsdebatt.

Representanten Blankenborg etterlyste i dag noen strategiske visjoner fra Regjeringen. Det norske folk hadde en strategisk visjon i 1994. På grunnlag av denne må Norge delta i den politiske dialog, sikre norske interesser og fremme saker som er viktige for Norge. Det gjelder spesielt tiltak for og oppmerksomhet på nordområdene, forvaltning av havets ressurser og energispørsmål.

En viktig debatt for Norge er knyttet til utviklingen innen sikkerhets- og forsvarspolitikken. Kristelig Folkeparti vil med stor oppmerksomhet følge det britisk-franske initiativet og hvilke konsekvenser dette får for NATOs rolle og strategiske plan. I dag synes dette å være en svært dynamisk prosess, hvor resultatene ikke helt kan forutsies. Kristelig Folkeparti har sett på NATO og de transatlantiske forbindelser som avgjørende for Norges sikkerhet. Nå kan det se ut til at NATO kan få nye oppgaver, og debatten om oppdragsgiver og arbeidsdeling er på dagsordenen. I denne situasjonen vil Kristelig Folkeparti arbeide for å bevare et transatlantisk forsvarssamarbeid der Norge er en aktiv aktør. Etter vårt syn må Regjeringen arbeide for å sikre det forsvarspolitiske handlingsrom Norge har i dag.

Gunnar Skaug (A): Et av de viktigste spørsmålene vi står overfor, og som vi må svare ja eller nei til, er om Norge skal delta aktivt i utformingen av EUs utenriks- og sikkerhetspolitikk. Selv om EU-samarbeidet fortsatt i

hovedsak vil være et samarbeid mellom selvstendige nasjoner og til fulle har vist at det er i fellesskap en best kan møte utfordringer og felles oppgaver, bør det også være i norsk interesse at EU lykkes i forsterket innsats på områder som gjelder fred og sikkerhet, økonomi og miljø.

Derfor bør vi som ikke-medlemsland ha en klar strategi for hvordan vi kan påvirke beslutningsprosessen i EU særlig på disse områdene. Med basis i EØS-avtalen, den mest omfattende avtale Norge noen gang har inngått – og som jeg hadde gleden av å være saksordfører for da den ble behandlet av Stortinget i 1992 – mener iallfall jeg at dette vil være mulig. Med andre ord: Vi må arbeide for en avtale som sikrer et nært forhold til EUs sikkerhets- og utenrikspolitiske samarbeid, når vi vitterlig vet at EU-samarbeidet på dette området vil skyte fart spesielt som følge av utvidelsesprosessen.

Den europeiske integrasjons- og utvidelsesprosessen skjer ikke bare innenfor EU, den pågår også for fullt i NATO, og personlig imøteser jeg med stor interesse den redegjørelse som utenriksministeren senere skal gi overfor Stortinget om disse spørsmålene. USAs holdning til denne prosessen har så langt vært positiv, men jeg vil legge til også noe motstridende – positiv i den forstand at USA vil trenge et sterkt EU som kan trekke landene i Sentral- og Øst-Europa inn i et euroatlantisk samarbeid, slik foregående taler var inne på, noe motstridende fordi det selvsagt ikke er mulig i dag å vite hvor sammensveiset EU vil opptre i utenriks- og sikkerhetspolitikken.

Til nå har USA i utgangspunktet, som Norge, basert seg på at det er NATO som er den viktigste forsvars- og sikkerhetspolitiske forankringen. Med andre ord, USA har lagt vekt på at forsvars- og sikkerhetsproblemer skal behandles i NATO. Ikke minst den nye rollen NATO har fått i gjennomføringen av fredsbevarende og konflikt-hindrende oppdrag på vegne av FN og OSSE, er klart bevis for dette.

NATO har for lengst lagt grunnlaget for samarbeid med land utenfor NATO gjennom samarbeidet i Det nordatlantiske samarbeidsrådet og Partnerskap for fred. Det er viktig at NATOs troverdighet og effektivitet blir tatt vare på i den utviklingsfase Europa nå er inne i. Men samtidig pågår det altså en samordning av utenriks- og sikkerhetspolitikken i EU, som for Norge må bety at vi må finne flere knagger å henge våre interesser på enn kun NATO-medlemskap. Dette kan vi selvsagt gjøre ved å skaffe oss mer forståelse og støtte direkte inn i EU-systemet, eller ved å utvikle det nordiske og det nordisk-baltiske samarbeidet videre.

Vi kan stå overfor den situasjon at NATO vil forandre karakter og ha to beslutningssentra, Brussel og Washington. Som ikke-medlem av EU kan Norge risikere ikke å være med fullt ut i NATOs videre utviklingsprosess, ja med andre ord bli plassert på siden, bli marginalisert.

Det er altså viktig om vi kan være med på å etablere ordninger som er tilfredsstillende for oss som land, om vi lykkes i et arbeid som kan påvirke den europeiske sikkerhetsstrukturen. Hvis ikke vil det bli en stadig større ulempe å stå uten fullt medlemskap i EU.

Statsråd Guro Fjellanger: Jeg har til min glede merket meg at miljøspørsmål har vært hyppig nevnt i dagens Europa-debatt. Det er viktig, for dette er et spørsmål hvor vi trenger internasjonalt samarbeid. Norge har et nært samarbeid med EU på miljøvernområdet. Vi har sammenfallende miljøpolitiske interesser i en rekke saker. Gjennom EØS-avtalen deltar vi på ekspertnivå i utformingen av EUs lovverk både på energi-, industri-, transport- og avfallsområdet. Riktignok har Norge og EU tradisjonelt ulik tilnærming til hvordan miljøregler skal utformes. Der vi legger stor vekt på målstyring og økonomiske virkemidler, har EU tradisjonelt hatt en tendens til å legge mer vekt på teknologiske og detaljorienterte regler. Vi ser imidlertid i mange sammenhenger at norske synspunkter tillegges vekt. På det mer overordnede nivå skjer det en sektorintegrering av miljøvern både i Norge og i EU. På dette området og når det gjelder utvikling av planleggingsverktøy foregår det et utstrakt og givende samarbeid mellom oss og EU.

Det er flere områder hvor Norge har gått lenger enn EU i miljøsaker. Et eksempel på dette er spørsmålet om genmodifiserte organismer – såkalte GMO-er. På bakgrunn av klart mandat fra Stortinget har Norge ut fra føre var-prinsippet en meget restriktiv politikk for godkjenning av GMO-er. EU-kommisjonen har vist liten vilje til å anvende føre var-prinsippet i enkeltsaker. Dette har imidlertid ført til sterke reaksjoner fra opinionen i flere EU-land. Flere medlemsland har nedlagt moratorium på enkelte produkter, og EU-parlamentet har tatt til orde for et felles moratorium inntil revisjonen av direktivet om utsetting av genmodifiserte organismer er avsluttet.

Signaler fra diskusjonen viser at flere EU-land ønsker regler som er i tråd med dem Norge vedtok allerede i 1993. En bredere risikovurdering, krav til at produktene skal være samfunnsnyttige, og at teknologien skal brukes på en etisk forsvarlig måte, er nettopp krav som nå ser ut til å vinne fram i EU.

Regjeringen har fulgt opp stortingsvedtaket fra juni 1997 om antibiotikaresistens ved å forby genmodifisert mat og fôr med slike gener, og fremmet forslag om forbud i internasjonale fora. Det er gledelig at EUs vitenskapelige komiteer i høst for første gang har anbefalt å si nei til en genmodifisert potet, fordi den inneholdt et antibiotikaresistensgen. Så langt har kommisjonens forslag til merkeregler for genmodifiserte produkter i EU etter Norges syn vært for svake. Men de siste uformelle signaler vi har mottatt, tyder på at mange EU-land går inn for obligatorisk merking nær opp til det Norge har foreslått. Det vil i så fall være en viktig seier både for miljøet og for forbrukere over hele Europa.

Gjennom flere år har det stått strid om patentering av bioteknologiske oppfinnelser i EU. I Norge er det tverrpolitisk motstand mot å tillate patent på liv, dvs. ta patent på levende organismer. Jeg kan ikke se at dette spørsmålet er tilfredsstillende løst i det kompromiss som i juni ble inngått mellom EU-parlamentet og Ministerrådet. Direktivet vil om kort tid bli sendt ut på bred høring i Norge.

Nederland har som kjent inngitt en klage til EF-domstolen mot patentdirektivet og krevd at det blir annullert. Som utenriksministeren sa i redegjørelsen, vurderer vi nå om også Norge skal benytte adgangen vi har til å uttrykke vår holdning overfor domstolen. Det vil spesielt være viktig å få klarlagt Nederlands påstand om at direktivet strider mot Konvensjonen om biologisk mangfold.

På en del områder ønsker vi i Norge å gå fortere fram enn EU, selv om retningen er den samme. Dette gjelder f.eks. kjemikalieområdet. Norge har et strengere regelverk enn EU bl.a. når det gjelder kjemikalier som kan være kreftfremkallende. Her er Norge i særlig grad en pådriver for å heve EUs beskyttelsesnivå opp på det norske. Samtidig har vi et nært samarbeid med EU vedrørende EUs forebyggende kjemikaliereregime, som er et av verdens mest omfattende system for systematisk fremskaffing og vurdering av informasjon om kjemiske stoffers helse- og miljørisiko. Målet for dette arbeidet er en stadig forbedring av de miljøstandarder som gjelder i EØS-området.

Også når det gjelder luftkvalitet, har vi nå gjennom St.prp. nr. 1 for 1998-99 fastsatt strengere krav enn de EU har på luftkvalitet, og også strengere enn de som ser ut til å komme ut av den behandlingen som nå foregår i EU.

Klimautfordringene er blant de spørsmål vi har drøftet i våre møter med EUs presidentskap, med kommisjonen og i bilaterale møter med ulike medlemsland. Viktigheiten av slike kontakter ble igjen understreket under statsministerens reise til Brussel og Bonn i forrige uke. Inviten til nærmere samarbeid som nå har kommet fra kommisjonen og formannskapet, er positive signaler.

Fremover i klimaforhandlingene er det først og fremst viktig å få på plass de elementer som trengs for at Kyoto-protokollen skal tre i kraft. Dette gjelder særlig de såkalte Kyoto-mekanismene. Norge har siden Kyoto-konferansen samarbeidet nært med land i den såkalte Paraplygruppen, dvs. USA, Canada, Japan, Island m.fl., for å utvikle et internasjonalt regelverk for disse mekanismene. Det vil være helt nødvendig at det oppnås enighet mellom denne gruppen og EU om disse spørsmålene, og at man kommer fram til enighet med u-landene. Her kan det, som fremholdt fra EUs side, ligge en viktig brobyggerrolle for Norge.

Både EU og Norge bygger i stor grad på nasjonale virkemidler i klimapolitikken. Det har vist seg at det tar tid å etablere virkemidler på fellesskapsnivå i EU, og dette har til nå ikke vært politisk mulig på avgiftssiden. Derfor er det svært spennende at flere EU-land nå har satt grønne skatter på dagsordenen, slik som vi har gjort her i Norge. Det siste eksemplet er Tysklands arbeid med minimumsnivåer for energiavgifter. Dette arbeidet blir ikke mindre spennende når Tyskland har ledertrøya i EU. Jeg ser derfor fram til i nær fremtid å drøfte disse spørsmålene både med min tyske kollega og med EUs miljøkommissær.

Alle de nordiske miljøvernministrene har sett det som svært viktig å videreføre det tette samarbeidet vi tradisjonelt har hatt i Norden på miljøområdet, selv om våre land

har valgt ulike veier i spørsmålet om EU-medlemskap. Dette følges bl.a. opp ved at de nordiske miljøvernministrene møtes forut for ministerrådsmøtene i EU. Der gjennomgår vi sammen hovedpunkter på dagsordenen og utveksler synspunkter.

Dette tette nordiske samarbeidet har vært viktig også for å ta opp nye sentrale miljøspørsmål i EU-sammenheng og inn mot EU-land. Det er sammen med de andre nordiske landene Norge har protestert på utslippene av technetium fra Sellafield. Andre eksempler på dette er integrasjon av miljø i alle sektorer og produktorientert miljøinnsats.

Gjennom aktiv innsats også i andre viktige fora er Norge med på å sette sitt preg på miljøutviklingen i Europa. Norge har vært pådriver i sur nedbør-arbeidet i regi av FNs økonomiske kommisjon for Europa, ECE, og vi har en sentral rolle når det gjelder havforurensning, innenfor bl.a. OSPAR og Nordsjøkonferansene. På natur- og kulturminnevernområdet er Europarådet og UNESCO viktige organ. OECD har fått en stadig mer sentral rolle for drøfting av overordnede miljøpolitiske prioriteringer, og gjennom globaliseringen vil WTOs arbeid i skjæringspunktet mellom handel og miljø bli svært avgjørende for den praktiske miljøpolitikken både i Europa og i resten av verden.

Norge har bilateralt miljøsamarbeid med flere av søkerlandene til EU, og deltar ellers i et omfattende miljøvernssamarbeid med Øst-Europa i regi av «Environment for Europe»-prosessen. Miljøvernministrene i ECE-regionen vedtok i juni i fjor å styrke miljøvernssamarbeidet med de tidligere sovjetrepublikkene i Øst-Europa, Kaukasus og Sentral-Asia. Dette samarbeidet har som formål å styrke miljøverninstitusjoner og miljøvernlovgivning, integrere miljøhensyn i næringslivet og finansiere miljøvernprosjekter i disse landene. Jeg mener at norske bidrag til den internasjonale innsatsen i dette området er svært viktig og bør ses i sammenheng med det norske formannskapet i OSSE.

Århus-konvensjonen om retten til miljøinformasjon, som ble vedtatt i sommer, vil bli et meget viktig virkemiddel i den miljøpolitiske utviklingen i Europa. For både innenfor EU, i Øst-Europa og i Russland er økt åpenhet, innsikt og folkelig deltakelse en forutsetning for å bringe miljøpolitikken videre.

Miljøproblemene er globale. Det er derfor viktig at vi samarbeider på tvers av både landegrenser og verdensdeler for å løse dem. Norge har med sin samarbeidsform til EU en unik sjanse til å kombinere et tett og aktivt europeisk samarbeid med det å kunne spille en brobyggerrolle i forhold til andre deler av verden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bent Hegna (A): Kyoto-protokollen er et første steg på veien for å begrense utslippene av klimagasser. Avtalen er historisk, fordi det er første gang det er inngått en avtale som gir juridisk bindende, tallfestede forpliktelser om reduksjoner i klimagassutslippene. De europeiske landene har påtatt seg ulike utslippsforpliktelser, og man-

ge av tiltakene for å innfri forpliktelsene må gjennomføres nasjonalt. Men i tillegg til nasjonale tiltak åpner Kyoto-protokollen for at land i fellesskap kan gjennomføre utslippsreduksjoner der man får størst reduksjon for innsatsen. Dette kan skje gjennom felles gjennomføring og handel med utslippskvoter. Dette gjør det mulig å få til større utslippsreduksjoner enn dersom man utelukkende skulle basert seg på at landene gjennomførte tiltak hver for seg. I det videre arbeidet med gjennomføringen av Kyoto-protokollen bør Norge ha et aktivt samarbeid med andre europeiske land. De sosialdemokratiske partiene i Norden har gått inn for et tettere nordisk og europeisk samarbeid på dette området. Som et første steg mot en bredere europeisk løsning mener Arbeiderpartiet at de nordiske landene bør arbeide for å innføre et felles system for handel med utslippskvoter. Norden kan på den måten gå foran i virkeliggjøringen av Kyoto-protokollen. Hva er miljøvernministerens synspunkter på en etablering av et slikt samarbeid?

Statsråd Guro Fjellanger: Vi har absolutt samme oppfatning når det gjelder det at Kyoto-protokollen er et historisk dokument. Det aller viktigste vi kan samarbeide om nå, ikke minst internt i Europa, er å bidra til at protokollen trer i kraft. Slik sett er jeg veldig glad for den invitasjonen jeg har fått, både fra den tyske miljøvernministeren og fra miljøkommissæren, som ber Norge om å prøve å spille en brobyggerrolle mellom EU og Paraplygruppen for å komme fram til enighet slik at protokollen kan tre i kraft. Jeg tror noe av det viktigste vi da må gjøre, er å fortsette den dialogen vi har hatt med EU i lang tid, for å klare å komme fram til andre måter å kontrollere kvotehandel og felles gjennomføring på enn å sette tak. Det er en av de store utfordringene vi har i forhold til EU.

Jeg tror også det er viktig å se på hvordan man kan klare å finne måter å gjennomføre en slags felles prissetting når det gjelder miljøkostnadene ved klimagassutslipp på energisiden, enten det skjer gjennom kvotehandel hvor kvotene har en pris, eller det skjer gjennom avgifter. Utfordringen med det forslaget som er kommet på bordet, er, som olje- og energiministeren tidligere har sagt fra denne talerstolen, å sørge for at vi får et system som ikke gir et konkurransefortrinn til atomkraft. Det tror jeg vi har et felles ønske om, men det er foreløpig et problem og en utfordring med forslaget slik som det foreligger.

Jan Tore Sanner (H): Statsråd Fjellanger hadde en interessant gjennomgang av forskjeller og likheter mellom EU og Norge, og på hvilke områder Norge er bedre enn EU. Det er godt å høre at den norske statsråden samtaler med sine nordiske kolleger og også andre innenfor EU-systemet. Men hvor er de offensive initiativene?

Norge har hatt ulik posisjon i forhold til EU når det gjelder klimaforhandlingene. Men det betyr ikke at det ikke er mulig å finne felles berøringspunkter. Fra de nordiske sosialdemokratene har det kommet et verdifullt initiativ, nemlig i forhold til å etablere et nordisk kvotemarked for klimagassutslipp. Det initiativet har Høyres støtte.

Det betyr med andre ord at det er etablert et flertall i denne sal for å pålegge Regjeringen å jobbe for at det skal etableres et nordisk marked for omsetning av klimagassutslipp. Jeg registrerer at både statsråd Arnstad og statsråd Fjellanger har en defensiv holdning til dette og er mer opptatt av å lete etter problemene enn å se mulighetene. Det pekes bl.a. på at man ikke må gi atomkraft et konkurransefortrinn. Men en CO₂-avgift berører heller ikke atomkraft. Med andre ord ville et system med en CO₂-avgift virke på samme måte som et system for omsettelige kvoter. Mitt spørsmål er: Vil statsråden følge opp det initiativet som nå er tatt fra de nordiske sosialdemokratene, og som også har fått Høyres støtte?

Statsråd Guro Fjellanger: Som representanten Sanner sikkert la merke til, fremhevet jeg ikke bare samtaler med mine nordiske kolleger, men også med mine kolleger i hele EU-området. Det er et samarbeid som jeg setter stor pris på.

Jeg synes heller ikke det er rett å avfeie det som skjer på miljøområdet fra Norges side, med å påstå at det er defensivt og uten forsøk på å påvirke. Jeg tror vi må kunne si at vi bl.a. ser klare resultater av påtrykk fra bl.a. Norge når det gjelder utviklingen innenfor EU på området genmodifiserte organismer. Det er ingen tvil om at EU i løpet av de siste årene har nærmet seg den norske holdningen både når det gjelder regler for merking og når det gjelder å stille krav bl.a. til etikk og samfunnsnytte i regelverket, og ikke minst er forslaget om patent på liv blitt bedre enn det i utgangspunktet var, selv om det fremdeles er et stykke igjen før vi er fornøyd. Jeg tror nok jeg må få lov til å hevde at Norge i samarbeid med enkelte land innenfor EU har vært en pådriver for å få dette til.

Jeg er også litt overrasket over at det blir påstått at det er defensivt når man faktisk stiller et spørsmål i forhold til det forslaget som ligger på bordet om et nordisk kvotesystem. Jeg synes det vil være et meget stort problem hvis vi etablerer et system som vil gi atomkraft fortrinnsrett. Det betyr ikke at vi ikke skal diskutere dette. Det betyr selvsagt ikke at vi ikke skal gå inn i dette og se om dette kan utvikles på en måte som gjør at vi får en fornuftig miljøprising både på klimagassutslipp og på radioaktivitet. Så lenge et slikt forslag kan medføre at vi får lagt en kostnad på miljøkonsekvensene av energi og klimagassutslipp, synes jeg det er en god idé.

Ranveig Frøiland (A): Eg må seia at eg til mi undring høyrede miljøvernministeren snakka med entusiasme om Tyskland, som no hadde teke på seg leiartroya i miljøpolitikken, og spesielt galdt det grønne skattar – ho syntest det var bra, sjølvsagt. Tyskland vart fråkjent all ære i 1994 då ein òg snakka om miljøspørsmål i forhold til medlemskapen. Men det er flott at ein haustar erfaring og synest at òg andre er opptekne av miljøpolitikkk.

Når det gjeld spørsmålet som har vore reist tidlegare både frå Høgre og Arbeidarpartiet, føler eg enno at miljøvernministeren ikkje berre er uklår, men ikkje har lyst til

å vera med på dette med utsleppskvotar. Ein har jo gått inn for det i internasjonal samanheng, og det er teke eit initiativ frå dei sosialdemokratiske partia i Norden – dei jobbar både i Norden og frå Norden mot EU – om dette. Så det måtte vera enkelt for miljøvernministeren å seia: Det er klart vi skal følgja opp dette, alle problema som måtte oppstå, får ein ta etter kvart, og ein må vera i dialog med dei andre landa om ein ønskjer å få gjennomført dette. Eg håpar at statsråden kan seia at dette vil ho jobba for, for det viktigaste for oss alle må jo vera å få redusert utsleppa.

Så har eg eit anna spørsmål, som gjeld eit intervju med miljøvernministeren som stod i Bergens Tidende den 16. januar, etter at veterinæravtalen var lagd fram av Regjeringa – ein avtale som Guro Fjellanger stod bak, sjølv om ho nok stod litt langt bak, etter det som har vore sagt tidlegare her. Avtalen er vedteken. Då spør eg om meininga med at ho i intervjuet seier:

«Jeg er grunnleggende motstander av hele avtalen.

Det skal ingen være i tvil om.»

Kva er det ein vil oppnå med å vera med på ein avtale, og så gå ut og argumentera mot den etter at Stortinget har gjeve sin tilslutnad til den same avtalen?

Statsråd Guro Fjellanger: Representanten Frøiland etterlyste bl.a. samme entusiasme i forhold til det tyske lederskapet under EU-debatten i 1994. Jeg må få lov å si at på det tidspunktet var det ennå ikke kommet på plass en sosialdemokratisk regjering som la fram en rekke gode forslag til grønne skatter spesielt på energiområdet. Det er kanskje noe av grunnen til at jeg synes at Tyskland nå er et bedre eksempel enn de kanskje var på det tidspunktet på akkurat den biten av miljøområdet.

Jeg har faktisk sagt at jeg synes det forslaget som er kommet på bordet om et felles nordisk kvotemarked, er spennende. Det er viktig at vi på et felles nordisk energimarked finner en måte å få en miljøriktig prising av energien på. Men jeg må si at jeg synes det er litt oppsiktsvekkende at det blir tatt så lett på den problemstillingen at det på det samme markedet også er atomkraft. Mitt ærend er ikke å avskrive kvotesystemet. Mitt ærend er å si at vi trenger en dialog om hvordan vi skal sørge for at alle typer miljøfarlig energi, enten det er klimagassutslipp eller atomkraft, møter en kostnad i et felles energimarked. Det er viktig i Norden i første omgang. Det vil være viktig på europeisk plan etter hvert.

Når det så gjelder veterinæravtalen, er det ingen tvil om hva som har vært min holdning til den. Samtidig forholder jeg meg til et flertall i Stortinget, og jeg mener at det Regjeringen har lagt fram, en veterinæravtale sammen med nasjonal tiltakspakke, var noe jeg kunne stå for, og det har jeg også gjort i Regjeringen.

Hallgeir H. Langeland (SV): EU-systemet som system er ikke akkurat noko miljøprosjekt. Det kan ein berre slå fast. Blant anna i forhold til fri flyt av varer fører det til ein ekstrem auke av transport og dermed ein stor auke av bl.a. CO₂-utslepp. På den bakgrunnen er det faktisk litt overraskande at EU set seg ambisiøse mål i for-

hold til klimaforhandlingane. Ikkje minst når ein ser dette i relasjon til Noregs rolle i samband med det same problemet, er det rart å høyra at miljøvernministeren legg sånn vekt på at Noreg faktisk er eit føregangslend. Det kan me iallfall ikkje vera på dette området. Så her har miljøvernministeren ei utfordring. Då blir mitt spørsmål nr. 1: Korleis skal miljøvernministeren syta for at Noreg blir det føregangslendet ein gjerne ønskjer det skal vera når det gjeld klimaproblematikken?

EØS-avtalen gjev Noreg ein spesiell vetorett og dermed ein handlefridom som EU-medlemer ikkje har. Dette har utanriksministeren lagt vekt på tidlegare. Spørsmålet er om retten vil bli brukt. Moglegheitene er mange framover, ikkje minst i saker som miljø, helse og tryggleik. Me snakkar om matsminkedirektiv, barnematdirektiv, direktiv om merking av genmat og direktiv om patent på liv, som òg miljøvernministeren var inne på. Eit veto mot sånne direktiv vil retta søkelyset mot dei mest utfordrande trekkene ved EUs reglar på den indre marknaden, nemleg det at miljø og helse er underordna målet om friast mogleg vareflyt.

Vetoretten kan bli ein effektiv reiskap i den europeiske miljøkampen, fordi den gjev høve til å støtta miljøopinionen internt i EU. Vil miljøvernministeren syta for at vetoretten og handlefridomen blir brukt?

Statsråd Guro Fjellanger: La meg først få si at når det gjelder de ambisiøse målene som EU har påtatt seg i Kyotoprotokollen, vil man se at når man splitter dem ned på de enkelte land, er dette bildet veldig varierende. En vil finne land som har langt sterkere forpliktelser enn det Norge har, men en vil også finne land som har lavere forpliktelser enn det Norge har. Bildet er nok derfor ikke fullt så ensrettet som det representanten gir inntrykk av.

Når det så gjelder hvordan man kan bli et foregangsland, bl.a. når det gjelder klimaarbeidet, vil jeg si at viktigheten av at man både gjør ting på hjemmebane og at man bidrar til at Kyotoprotokollen kan tre i kraft, vil være blant de to viktigste oppgavene som ligger foran oss.

Fra den norske regjeringens side la vi fram en stortingsmelding med forslag til en rekke tiltak som Stortinget i all hovedsak sluttet seg til fire måneder etter Kyoto-konferansen. Så vidt jeg vet, var Norge blant de aller første, om ikke det første landet som konkretiserte virkemidlene som skulle følges opp på hjemmebane.

På den andre siden har vi også tatt til orde for at vi må finne en løsning som gjør at vi får på plass de såkalte Kyoto-mekanismene. Vi vet at uten at de er på plass, og uten at de blir regulert på en kvalitativ måte, risikerer vi at protokollen ikke trer i kraft. Det er mitt håp og min tro at Norge kan bidra til en dialog mellom EU og andre aktører som gjør at vi finner en løsning på disse spørsmålene.

Når det gjelder vetoretten, er det sagt fra denne talerstolen tidligere, både av Gro Harlem Brundtland og av utenriksminister Knut Vollebæk, at vetoretten er forhandlet fram for å kunne brukes. Men det er ikke noe mål i seg selv å bruke vetoretten. Vetoretten skal bare brukes

hvis man ikke når fram på andre måter, og hvis det er vitale interesser som står på spill. Regjeringen har sagt at hvis en slik situasjon inntreffer, er vetoet der for å kunne brukes. Men å forskuttere på hvilke vedtak det vil være aktuelt, vil jeg ikke gjøre.

Jan Tore Sanner (H): Det er en relevant bekymring statsråden trekker frem når det gjelder spørsmålet om å gjøre atomkraft mer konkurransedyktig i forhold til andre energikilder. Men hvis dette er en innvending mot å etablere et nordisk, eventuelt et europeisk marked for omsetning av klimagassutslipp, vil det også være en innvending som kan fremheves overfor hele Kyotoprotokollen. Derfor er det litt forunderlig at statsråden trekker frem den bekymringen i forhold til å få etablert et nordisk, eventuelt et europeisk marked, men at innvendingen ikke fremheves når det gjelder selve Kyotoprotokollen. Dette spørsmålet tror jeg derfor vi må løse i en annen sammenheng. Vi må med andre ord prøve å ha to tanker i hodet samtidig.

Det er etablert et flertall i denne sal som ønsker at statsråden skal ta et initiativ eller følge opp det initiativet som nå er kommet, om å få etablert et nordisk, eventuelt også et europeisk marked for omsetning av klimagassutslipp. Mitt enkle spørsmål til statsråden er: Vil det bli fulgt opp?

Statsråd Guro Fjellanger: Jeg er glad for at vi har en felles bekymring i forhold til konkurransefortrinn for atomkraft. Jeg er også enig i at det er en problemstilling som også er relevant i forhold til hele Kyotoprotokollen og i forhold til kvotehandel og andre økonomiske virkemidler når det gjelder klimagassutslipp. Men jeg tror nok problemstillingen er ekstra relevant i en situasjon hvor en har et felles energimarked. Det er grunnen til at jeg nevnte det spesielt her.

Jeg vil selvsagt følge opp det initiativet som er tatt. Jeg synes det er naturlig å følge det opp, ikke bare på nordisk plan, men også i samtaler med mine kollegaer på bredere basis. Det er viktig for meg at vi finner måter å sørge for at miljøkonsekvensene får en pris på. Jeg tror det bare er når markedet spiller på lag med miljøet, at vi når de resultatene vi trenger bl.a. for å oppfylle Kyotoprotokollen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Trond Giske (A): Det er noen her i dag som har sagt at sentrumsregjeringen driver og ødelegger nei-argumentene, og det kan det sikkert være noe i. Men det er ett argument fra nei-siden som Regjeringen virkelig har bevist var riktig. Det er at vi utenfor EU har frihet til å velge vår egen politikk. Foran folkeavstemningen i 1994 ble det nemlig av EU-tilhengerne hevdet at vi ikke lenger kunne velge vår politikk på miljøområdet, når det gjelder økonomi osv., vi var så avhengig av det som skjer i EU, at det mest fornuftige var å gå inn og være med på beslutningene der. Det var et av de viktigste argumentene som ble framført fra ja-siden – selvråderetten var en illusjon.

Den påstanden har sentrumsregjeringen effektivt avlivet. De har vist at det var fullt mulig å bruke selvråderetten til å endre den økonomiske politikken i så alvorlig grad at man har klart å doble rentenivået. De har vist at det var mulig å bruke selvråderetten til å gi skattelette til rederne og å ta sykelønnen fra dem med lavest lønn. De har vist at det var mulig å bruke friheten til å kutte i bistand til de fattigste i verden. Og som foregående taler til fulle beviste, var det mulig å bruke friheten utenfor til å reise til Kyoto og prøve å få til en så liten CO₂-reduksjon for Norge som mulig, være en sinke i stedet for en pådriver. Selvråderetten var reell. Den ble brukt til å dreie politikken kraftig til høyre.

At sentrumsregjeringen bruker handlefriheten utenfor EU til å drive høyrepolitikk, er derimot ikke et argument for å gå inn i EU. Dersom et flertall av det norske folk ønsker høyrepolitikk, kan man jo si at de har et demokratisk krav på å få nettopp det. Det som var poenget for veldig mange av oss som stemte nei, var at folk i Norge selv skulle kunne velge de politikerne de ønsket, og få den politikken de ville ha. Men jeg tror egentlig ikke at det er et flertall i Norge for mer høyrepolitikk. Jeg tror det er et flertall for en økonomisk politikk som prioriterer mer fritid og nye velferdsreformer i stedet for mer konstantutbetaling og rekordvekst i det private forbruk. Det var derfor vi sa nei til å gå inn i et EU hvor den økonomiske veksten og frikonkurransen var satt i hovedsetet i traktatgrunnlaget. Jeg tror det er et flertall i Norge for en mer rettferdig politikk, med mer beskatning av dem som har mest, og bedre vilkår for dem som har minst. Det var derfor vi sa nei til et EU hvor sterke krefter vil ha felles skatteregler. Jeg tror det er et flertall for at vi spiller den aktive brobygger-, fredsmekler- og pådriverrollen som et lite land uten strategiske interesser kan spille. Det var derfor vi sa nei til å gå inn i EU, som har strategiske interesser, og som ønsker å tale med én stemme i internasjonale fora. Mer rettferdighet, bedre miljø og en internasjonal pådriver- og brobyggerrolle var min drøm om hvordan vi skulle bruke friheten utenfor en europeisk union.

Sentrumspartienes svik mot disse idealene har ikke gjort meg mindre overbevist om at det var riktig å bevare denne selvråderetten, men det har overbevist meg om at det må være andre som forvalter den – andre som vil bruke den til det vi drømte om den 28. november 1994.

Morten Lund (Sp): Det gikk slett ikke slik ja-siden spådde før folkeavstemningen i 1994. Både i Norge og i EU-landene har utviklingen gått slik som nei-siden påstod. Folkets nei til EU-medlemskap har ikke isolert oss i det internasjonale samarbeid. Vi deltar, og vi har en sentral rolle fordi vi har stor politisk handlefrihet.

Folkets nei til medlemskap i unionen førte ikke til utflagging av bedrifter, nedlegging av arbeidsplasser og problemer for eksportindustrien. Tvert imot. Vår arbeidsledighet har blitt halvert til 3 pst., mens EU-landene i gjennomsnitt har 11 pst. ledighet. 77 pst. av Norges befolkning i alderen 15 – 64 år var sysselsatt i 1997. I EU var det tilsvarende tallet 60 pst. De mangler om lag 20

millioner arbeidsplasser for å komme ned i 5 pst. ledighet. Hos oss har eksportnæringen hatt gode år. Vi har fått nye bevis på at de naturbaserte råstoffene er gull verdt. Det har ikke vært avsetningsproblemer for fiskeriene. Det er råstofftilgangen og råstoffkontrollen som sikrer velstanden og bosettingen langs kysten.

Vi har som nasjon tjent enormt på å få ledigheten ned. Vi har greid det uten å redusere velferdsordningene og faglige rettigheter, slik oppskriften har vært i mange EU-land. I det totale økonomiske bildet for nasjonen er det verdt å nevne at folkets nei sparer oss for en EU-kontingent som kunne vært på 15 milliarder kr i år.

Jeg er glad for Regjeringens understreking av ønsket om informasjon, åpenhet og debatt om det løpende EØS-arbeidet. Jeg regner med at dette også gjelder de negative virkningene av avtalen, som bl.a. Senterpartiet har pekt på. Etter fem års funksjonstid må det være rett å vie de betenkelige sidene av avtalen oppmerksomhet, og jeg regner med at det blir gjort i den stortingsmeldingen som er varslet. Der regner jeg med at det også blir sortert ut hvilke samarbeidsordninger med EU som er en følge av EØS, og hvilke vi ville hatt i henhold til frihandelsavtalen. Jeg viser da til den avtalen som Sveits har forhandlet fram med EU nettopp nå.

Den viktigste betenkeligheten med EØS-avtalen er at den fører til en rask tilpasning til det medlemskapet folket sa nei til. Tilpasningen skjer også på områder som EØS-tilhengerne garanterte ikke ville bli omfattet av avtalen. Her kan nevnes alkoholpolitiske virkemidler, grensekontroll av matvarer og husdyr, lovgivningen på viktige samferdselsområder. De som vil fjerne Husbanken som et boligpolitisk virkemiddel, bruker EØS-avtalen som våpen. Vårt viktigste distriktspolitiske virkemiddel, den differensierte arbeidsgiveravgiften, kan bli fratatt oss, fordi vi har kalt den det den er, og ikke en normal skatt. Vi får ikke lov å gi ekstra næringsstøtte i Askvoll og fire nabokommuner i Sogn og Fjordane fordi EU krever at de da måtte grense mot andre som hadde samme støttesats før EØS-avtalen. Det handler også om overstyring av vår distriktspolitikk når EØS-reglene fører med seg så mange nye hygieniske krav til bygninger at et stort antall små fiskemottak må legges ned. Nedleggningen av Rena Karton ble til sist en direkte følge av at støttevedtaket i SND kunne bli underkjent i Brussel. Det er dramatisk når det viser seg at EØS-avtalen har fratatt oss muligheten til å berge slike hjørnesteinsbedrifter, og at vi i så stor grad på så mange områder må spørre Brussel om lov.

Jeg håper og tror at en av de positive følgene av EU-utvidelsen som kommer, blir at nærhetsprinsippet vil bli vektlagt på en annen måte enn nå. Det vil ikke bli mulig å fortsette med så detaljerte og strenge krav med så mange fattige land under fellesskapet – tror jeg. La meg nevne en opplevelse fra kommunalkomiteens besøk i Estland. I en landkommune fikk vi se deres store stolthet. Det var et meieri som var bygd opp av gammelt utstyr fra Norge. Der laget man alle slags melkeprodukter i det samme rommet, og resultatene var flotte. De som viste fram dette, nektet å tro at et EU-medlemskap ville kunne

få noen som helst innvirkning på dette anlegget. Jeg tror neppe de ville ha godtatt at noen påla dem å stenge det eller bygge nytt.

Jeg håper Norge kan arbeide for at EU og andre internasjonale organer nøyter seg med overordnede regler som sikrer helse og miljø i tillegg til kjøreregler for konkurranse, men som overlater detaljene til lokale myndigheter. Jeg synes f.eks. ikke det er behov for å få bestemmelser om daglig fritid for arbeidsfolk og aldersgrense for avisbud fastsatt utenfor landets grenser.

Den parlamentariske medvirkningen som er bygd opp omkring EØS-avtalen, må vurderes og utvikles fortløpende i takt med endringene i EU-organene. Jeg ser behov for et tidligere og nærmere samarbeid med EU-parlamentet når dets innflytelse styrkes, men også med dem i Norge som blir berørt av de reglene som lages i Brussel. Det er positivt at Regjeringen vektlegger denne kontakten så sterkt. Samtidig vil jeg stille spørsmålet hvordan vi kan lykkes med å skape og holde ved like engasjement i prosesser som foregår over så lang tid så langt borte, og som det er så komplisert å få innsikt i. Ambisjonene våre bør uansett gå lenger enn til å få medvirkning fra et lite antall eksperter i ditto arbeidsgrupper.

Astrid Marie Nistad (A): Europa er og vert viktig for Noreg, og no er EU inne i ei monaleg endring på fleire sentrale område, deriblant justissamarbeidet.

Internasjonalt politisamarbeid har ein lang tradisjon. Interpol vart etablert i 1923. EUs justispolitiske samarbeid er stadig under utvikling. Den 1. oktober i fjor vart EU-landas politisamarbeid Europol etablert. Målet for dette samarbeidet er å kjempe mot og hindre terrorisme, ulovleg narkotikahandel, menneskesmugling, illegal handel med atommateriale, kvitvasking av pengar og andre former for grove internasjonale brotsverk. Dette er former for kriminalitet som i aller høgste grad vedkjem Noreg, og som vert vår største utfordring i framtida. Ein har også diskutert ei utviding av mandat og fullmakt i Europol-konvensjonen for ein meir effektiv kamp mot internasjonal terrorisme og kamp mot menneskesmugling, som når det gjeld kvinner og barn frå m.a. Aust-Europa og Sentral-Asia, representerer skremmande høge tal.

Den danske justisministeren, Frank Jensen, har nyleg teke til orde for å styrke Europol-samarbeidet slik at ein også vert sett i stand til å kjempe mot alvorleg miljøkriminalitet. Europol skal vere eit sambands-, informasjons- og analyseprogram som samarbeider med egne nasjonale politieiningar i medlemslanda. Europol har dermed ingen eigen operativ styrke, men vil kunne samordne politiinnsettsen dersom politistyrkar i fleire land vert involverte. Som støtte til verksemda vil ein ta i bruk eit eige datasystem for å lagre opplysningar som kan hjelpe til å avdekke kriminelle forhold innanfor Europol's arbeidsområde.

EU-landa har bestemt å satse på oppbygging av Europol for å kjempe mot nokre av dei viktigaste samfunnsproblema i Europa i dag.

EU er inne i ei dynamisk utvikling, og det som skjer, skaper nye utfordringar for Noreg. Arbeidarpartiet mei-

ner at det må settast inn ny kraft i Europa-politikken. Vi ønskjer at dialogen med EU om politi- og justissamarbeidet vert følgd opp, med sikte på deltaking i Europol-samarbeidet. Her må Regjeringa ta eit ansvar.

Det er ei kjensgjerning at organisert internasjonal kriminalitet i stadig aukande grad er ei utfordring. Dette vedkjem vårt land, slik det vedkjem andre europeiske land fordi det er snakk om organisert kriminalitet på tvers av landegrensene. Dersom ein skal få bukt med denne verksemda, er eg overtydd om at samarbeid er den einaste løysinga. Dette har å gjere med vår nasjonale tryggleik. På denne bakgrunn meiner Arbeidarpartiet at Noreg må ha ein aktiv strategi overfor Europol-samarbeidet.

Det ser ikkje ut til at regjeringa Bondevik forstår kor viktig det er for Noreg å delta i dette samarbeidet. Det er avgjerande at Noreg ikkje berre vert informert om det som skjer, men at vi også har ei haldning til og vurderer det i forhold til våre interesser. I si utgreiing for Stortinget tysdag 19. januar nemner utanriksministeren Europol med berre ei setning, og seier ingenting om Noregs forhold til dette samarbeidet. Eg merka meg likevel at statsministeren i spørjetimen i går sa at Regjeringa hadde spørsmålet om Europol på dagsordenen, og at den «i løpet av 1999 vil legge fram en stortingsmelding» og – etter press – var innstilt på å ta kontakt på politisk nivå i EU med sikte på ei rask avklaring om kva som er mogleg å få til no. Dette håper eg verkeleg vert gjort, for vi må ikkje sitte og vente utan å ta initiativ, vi må vere meir offensive enn det Regjeringa til no har vore.

Innanfor ramma av vår noverande tilknytning til Europaunionen er det nødvendig å ta vare på Noregs interesser og trong. Derfor er det ønske om eit tett samarbeid med EU på ei rekke område. Vi vil særleg at Noreg skal ha ei så nær tilknytning som mogleg til dei mellomstatlege delane av EU si verksemd, også til justissektoren. Europolkonvensjonen gir rom for at det kan gjerast avtaler med tredjeland, og det er i denne samanhengen at Noreg må kome på bana for å sjå kva avtaler det er mogleg å få til. Alt 1. april tek ein sikte på at ordninga skal vere ferdig etablert, og det syner at vi ikkje har så mykje tid å gå på.

Det er i Noregs interesse at det europeiske samarbeidet fungerer godt, og at det vert retta mot å løyse problem og oppgåver som landa i Europa har til felles.

Jan Tore Sanner (H): La meg starte med å gi honnør til miljøvernministeren, som nå har bekreftet at Regjeringa vil ta initiativ for å følge opp forslaget om å få etablert et nordisk og europeisk marked for omsetning av klimagassutslipp, selv om jeg må konstatere at det måtte til to replikker til statsråd Arnstad og fire replikker til statsråd Fjellanger før det kom et klart svar, nemlig ja, Regjeringa vil følge opp Stortingets ønske.

Europa-debatten har to viktige perspektiver. For det første opplever vi at Europa etter Murens fall igjen er i støpeskjeen. Øst og vest smelter sammen, med de muligheter det skaper for å sikre freden og utvikle velferden, og med de utfordringer man står overfor på det sikker-

hetspolitiske området, på miljøområdet og i kampen mot internasjonal kriminalitet. Felles for disse utfordringene er at de best løses i fellesskap, og det oppmuntrende er at stadig flere land ser nettopp dette.

Det andre perspektivet i debatten er spørsmålet om hvordan vi kan sikre norske interesser i en situasjon hvor Norge står utenfor det politiske samarbeidet i EU. Jeg vil trekke frem ett område hvor Norge har store og viktige interesser å ivareta, men som samtidig er et område hvor Norge kan bidra i en større europeisk sammenheng, nemlig energisektoren.

På NHOs årskonferanse illustrerte Eivind Reiten Norges posisjon som energinasjon på følgende måte: Dersom vi slår EU og Norge sammen, står Norge for 30 pst. av vannkraftproduksjonen, Norge har 45 pst. av gassreserven og 75 pst. av oljeresserven, mens vi har 1 pst. av befolkningen.

Vi har en liten befolkning, men vi er en stor energinasjon. Det er ingen tvil om at Norge derfor har viktige interesser å ivareta. Da er det oppsiktsvekkende at både utenriksministeren og statsministeren i dag kun berører disse spørsmålene med harelabb, og det er liten trøst at energiministeren mener at det er en offensiv holdning å følge utviklingen og vurdere den nøye.

Høyre etterlyser en offensiv strategi fra Regjeringens side som fanger opp i seg spørsmålet om hvordan vi kan videreutvikle Norge som energinasjon, og spørsmålet om hvordan Norge kan bidra i en europeisk sammenheng. Dette er ikke bare energi- og næringspolitikk, det er i aller høyeste grad også miljøpolitikk. Norsk kraft er miljøvennlig. I tillegg til våre vannkraftressurser kan Norge forsyne Europa med miljøvennlig gass og gasskraft som kan erstatte mer forurensende kull- og oljekraft. Det må åpnes for nytenkning. Vi må bl.a. erkjenne at norsk gass trenger sterkere alliansepartnere dersom vi ønsker at myndighetene i de store EU-landene skal lage avgiftsregimer som gjør den miljøvennlige gassen konkurransedyktig sammenlignet med kull og atomkraft. Det er nødvendig å myke opp motstanden mot å la nedstrømselskaper slippe til på norsk sokkel. For å eksemplifisere: Dersom franske selskaper har eierinteresser i den gassen som leveres, vil det dannes sterkere motkrefter til lobbyister som representerer andre energikilder. Resultatet kan bli nye forretningsmuligheter for Norge og reduserte klimagassutslipp i Europa.

Man kan like det eller mislike det – gassmarkedet liberaliseres. Spørsmålet er: Skal vi erkjenne at markedet åpnes, se mulighetene, posisjonere oss i forhold til disse og gå aktivt inn for å ha en dialog om rammebetingelsene? Eller skal vi slåss til siste blodstråpe for å beholde og bevare nasjonale strukturer intakt i en ny virkelighet? Det er det debatten om gassdirektivet dreier seg om, og vi må velge.

Det er klart at strukturendringer har en pris, men den prisen blir høyere jo lenger man venter. Resultatet av å vente blir at Norge kommer bakpå og blir styrt fremfor å ha en ambisjon om å være med og styre. Et viktig mål med gassdirektivet er å få prisen ned, et ønske man kan forstå, men samtidig et ønske som har en bakside for pro-

duzentlandene. Men samtidig ligger det muligheter her, mulighet for å selge mer og mulighet for å være med og utvikle nye markeder.

Høyre kan ikke se at det verken i dag eller tidligere er lagt frem tungtveiende argumenter som tilsier at Norge skal true med veto og gå nye runder med EU. Dette dreier seg om Norge som energinasjon, om å utvikle mulighetene som ligger der, både for oss selv og i en europeisk sammenheng.

P e r O v e W i d t h hadde her overtatt president-plassen.

Anneliese Dørum (A): Det er fristende for opposisjonen å presse nei-regjeringen i EU-spørsmål, og Regjeringen lar seg presse fordi stortingsflertallet består av EU-tilhengere. Men ingen av oss må glemme at folk i Norge sa nei til EU-medlemskap i 1994, og det må være retningsgivende for Stortingets videre arbeid, også Regjeringens.

Målsettingen og ambisjonene i forhold til de enkelte EU-spørsmål vil være forskjellig, alt etter holdninger vi har til EU-medlemskap, det være seg politisamarbeid, utenriks- og sikkerhetspolitikk, eurotilknytning m.v.

Vi har også forskjellige oppfatninger når det gjelder hvordan vi best ivaretar Norges handlefrihet i forhold til EU. De som er for medlemskap, ønsker en tettest mulig integrering i EU. Det er forståelig, for dersom vi integreres på en slik måte at vi skrittvis sier ja til det vi sa nei til under EU-avstemningen, vil vi etter hvert bli medlemmer i gavnet, men ikke i navnet. Da stilles folket overfor et fait accompli ved neste korsvei og har ikke annet alternativ enn å si ja til EU-medlemskap.

Jeg mener vi må ta vare på den handlefriheten vi har som ikke-medlem, og ikke sette oss i en slik situasjon at vi mister valgmulighetene. Det må ikke minst en nei-regjering ha som ambisjon.

Diskusjonen om Norges forhold til euroen har heldigvis i løpet av debatten kommet ned på et mer konkret nivå og er etter mitt skjønn grundig parkert. Det er nå klart at et bredt flertall i Stortinget ikke ønsker å endre dagens pengepolitikk, og dermed vil kravet om en tettere tilknytning til euroen ikke lenger være realistisk. Dersom vi skal ha en fastere tilknytning til euroen, må det enten bety å ha en kurs som er helt fast eller nesten fast i forhold til euroen. Dersom vi hadde en kurs som var nesten fast i forhold til euroen, dvs. med et lite rom for svingninger, ville vi få en ordening som tilsvarte den tilknytningen vi hadde til ecu fra 1990, og som vi måtte oppgi i desember 1992. Det er en ordening som er skredersydd for spekulanter, og et slikt system er det enighet om at vi ikke vil gjeninnføre.

Da står vi tilbake med en absolutt fast kurs. Med en absolutt fast kurs måtte vi få en avtale med EU, fordi hensikten med en fast kurs er at kronen skal forsvares, uansett. Dersom vi fikk en slik avtale med EU, ville det innebære at vi måtte følge den generelle økonomiske politikken de fører i EU, enten den passet oss eller ikke.

Siden 1980-tallet har vi konsekvent hatt motsatte konjunkturer i forhold til EU. Norge som et olje- og gasseksporterende land kan derfor ikke føre samme pengepolitikk som EU.

Det er vanskelig å se noen rasjonell grunn til å knytte kronen fastere til euroen. Hvis vi fikk absolutt fast kurs og ble underlagt Sentralbankens og EUs økonomiske politikk, ville det økonomisk sett være uheldig for Norge. Vi ville også politisk bli tvunget inn i et EU-medlemskap, fordi den logiske konsekvensen da ville være å bli med der beslutningene tas. Mange EU-tilhengere er nok fristet av en slik prosess, men heldigvis vil ikke stortingsflertallet gå så langt, i hvert fall ikke i denne omgang.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at de talere som heretter tegner seg, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Utenriksminister Knut Vollebæk: La meg innledningsvis si at jeg er svært glad for den brede tilslutning til hovedlinjene i Regjeringens politikk overfor EU som er kommet til uttrykk i løpet av dagens debatt. Jeg kan forsikre representanten Dørum om at Regjeringen er seg meget bevisst at den representerer folkeflertallet fra 1994.

EØS-avtalen er Norges plattform for samarbeidet med våre viktigste handelspartnere og nære naboer. Den er en dynamisk avtale som løpende tar opp i seg nytt regelverk som utformes i EU, og den er grunnlaget for videre utvikling og utbygging av samarbeidet, i tråd med skiftende behov og interesser. Regjeringen vil utnytte alle muligheter avtalen gir oss for å ivareta norske interesser.

Norges kontaktflate med EU og EU-landene spenner over et vidt spekter av saksområder. I seg selv illustrerer dette det brede interesse- og verdifelleskapet vi har med EU-landene, og den betydningen det europeiske markedet har for oss. Når jeg i redegjørelsen la særlig vekt på å analysere utviklingen på noen hovedområder i EU-samarbeidet – som utvidelsesprosessen, gjennomføringen av Den økonomiske og monetære union, det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet og justissamarbeidet, samt redegjorde for hvordan Regjeringen ivaretar norske interesser i dette utviklingsbildet – må ikke dette oppfattes som en uttømmende beskrivelse av alle sider ved vårt forhold til EU.

Et område av særskilt stor betydning for oss, er energi, som har vært drøftet iherdig også her i dag. Vårt forhold til EU på dette området betegnes ofte som et skjebnefelleskap. Uttrykket beskriver på en god måte hva utviklingen av våre petroleumsressurser har tilført forbindelsene mellom Norge og resten av Europa.

Som olje- og energiministeren har pekt på, er Europa det viktigste markedet for avsetning av norsk olje og naturgass. For Europa betyr Norge at viktige deler av deres energiforsyning kommer fra et nærliggende og – ikke minst – politisk stabilt område. Dette grunnleggende energi-sikkerhetsaspektet vil ikke bli mindre i årene som kommer. Skjebnefelleskapet vil også være en god betegnelse for forholdet mellom Norge og EU etter årtusenskiftet.

(Utenriksminister Vollebæk)

I dette bildet har Norge en fremtredende posisjon som energiproducent og energi eksportør. Utenrikspolitisk er dette et meget viktig element å bygge på i utviklingen av våre forbindelser med EU-landene og det øvrige Europa. Jeg er enig med representanten Sanner i at med 45 pst. av EØS-området gassreserver og 75 pst. av oljen har Norge, med bare 1 pst. av Europas befolkning, et betydelig potensial for å dekke viktige deler av Europas energibehov i mange år fremover. Men jeg er ikke enig med representanten Sanner i at jeg for over dette temaet med harelabb.

Som jeg understreket i redegjørelsen den 19. januar, er vi opptatt av å føre en løpende dialog med EU og EU-landene om energi- og miljøpolitiske spørsmål. Dette skyldes ikke minst de utfordringene som knytter seg til oppfølgingen av Kyoto-konferansen, som miljøvernministeren også understreket, og til den videre utviklingen av det indre marked etter gjennomføringen av Den økonomiske og monetære union. Vi er tilfreds med de positive tilbakemeldingene fra EU-siden om et slikt nærmere samarbeid og dialog på energi- og miljøområdet som fremkom under statsministerens samtaler med kommisjonens president og den tyske forbundskansleren tidligere denne måneden.

Flere talere har i dag understreket betydningen av Russlands-dimensjonen i norsk Europa-politikk. Regjeringen deler fullt ut dette synet. Som jeg sa i redegjørelsen, er forholdet til Russland en hovedutfordring både for Norge og det øvrige av Europa. Sikkerhet og stabilitet i Europa forutsetter at Russland integreres i et bredest mulig økonomisk og politisk samarbeid.

Nettopp det å integrere Russland er et hovedelement i EUs arbeid med å utvikle en nordlig dimensjon. Tiltak knyttet til energi-, miljø- og atomikkerhetsspørsmål står meget sentralt i den foreløpige rapporten om den nordlige dimensjon som EU-landenes stats- og regjeringssjefer drøftet under sitt møte i Wien i desember i fjor. Vi vil fra norsk side arbeide for å videreutvikle og konkretisere aktuelle samarbeidstiltak på disse feltene, i et nært samarbeid med Finland, Russland, EU-formannskapet, kommisjonen og andre berørte.

I samarbeid med EU-kommisjonen har vi allerede lagt grunnlaget for et prosjektorientert samarbeid i Nordvest-Russland mellom EUs støtteprogram for Russland og de tidligere sovjetrepublikkene, TACIS, og Norge. På den måten får vi mer ut av de økonomiske ressursene vi setter inn, og prosjektene får større tyngde ved at flere land står bak. Jeg er derfor svært glad for at EU-kommisjonens utenriksansvarlige, Hans van den Broek, vil være til stede på Barentsrådets møte i Bodø i begynnelsen av mars. Dette vil gi oss en ny anledning til å videreføre samarbeidet vårt med EU om konkrete prosjekter i Nordvest-Russland.

Som jeg nevnte i redegjørelsen, er det særlig fem områder som utpeker seg som sentrale for et slikt samarbeid, nemlig atomavfallsopprydning, energiøkonomisering, helseforebyggende tiltak, initiativ for renere industriproduksjon og grenseoverskridende prosjekter. Vi vil i mø-

ter med kommisjonen de nærmeste ukene arbeide videre med å identifisere konkrete prosjekter. På norsk side vil aktuelle prosjekter på dette området finansieres gjennom Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa. Representanten Nybakk viste til den stramme budsjett-situasjonen for Samarbeidsprogrammet. Som kjent annonserte jeg i går at vi nå er i ferd med å gjennomgå situasjonen, og har lovet at Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med denne saken.

Arbeidet med å konkretisere og utvikle den nordlige dimensjon vil få økt vekt frem mot det finske EU-formannskapet annet halvår i år. Som ledd i vårt arbeid med å medvirke i denne prosessen vil vi i nært samarbeid med Finland og andre berørte delta i fellesarrangementer om EUs nordlige dimensjon i henholdsvis Paris og Moskva i løpet av våren.

La meg også si noen ord om utviklingen på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området. Som det fremgikk av redegjørelsen, kan vi ikke utelukke at debatten om en styrking av EU-landenes samarbeid på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området kan få konsekvenser for Vestunionen. Det er klart at dette vil kunne innebære utfordringer for oss. Men det er ingen grunn til å tolke en slik utvikling som at Norge blir satt på sidelinjen i sikkerhetspolitikken.

Det er ingen som ønsker at EU skal overta oppgaver fra NATO. Alle allierte, også Frankrike og Storbritannia, holder fast ved at NATO har ansvaret for det kollektive forsvaret. Det er også enighet om at krisehåndteringsoppgaver av større omfang, slik som i Bosnia, forutsetter amerikansk deltakelse, også her er NATO vårt naturlige valg.

Statsminister Blairs initiativ og den britisk-franske erklæringen fra St. Malo dreier seg om Europas evne til å håndtere kriser når NATO ikke er et naturlig valg, f.eks. fordi USA ikke ønsker å delta. Erfaringer fra Albania og fra Kosovo viser at Europa i dag ikke har evnen til rask og effektiv aksjon. Disse erfaringene har også skapt tvil om Vestunionen vil kunne bli det redskapet for EU som EU-landene de siste årene har forutsatt.

Saken dreier seg altså i første rekke om vår mulighet til medinnflytelse i beslutningsprosesser når det gjelder krisehåndteringsoperasjoner under europeisk ledelse. Utfordringen ligger i at en større del av beslutningsprosessen kan bli overført til EU.

Jeg understreket i redegjørelsen at vi allerede har en ordning for dialog om utenrikspolitiske spørsmål med EU. Denne ordningen vil kunne få økt betydning dersom debatten fører til endringer i dagens samarbeidsforhold mellom EU, VEU og NATO.

Dette er imidlertid uansett ikke vår eneste kanal for medinnflytelse. Politikken blir til i hovedstedene, og vi har i alle år hatt hyppige konsultasjoner om sikkerhetspolitiske problemstillinger med våre allierte, både på politisk nivå og på embetsnivå. Disse konsultasjonene utnyttes også til å diskutere europeiske sikkerhetspolitiske problemstillinger.

Økt operasjonell evne for EU vil temmelig sikkert forutsette et nærmere samarbeidsforhold mellom EU og

NATO. Disse spørsmålene omfattes derfor av stor interesse i alliansen og vil bli grundig drøftet som en del av forberedelsene til Washington-toppmøtet i april.

Debatten så langt viser bred vilje til å inkludere de allierte utenfor EU. Norge kan gi betydelige bidrag til fredsoperasjoner og krisehåndtering, og vi er derfor en viktig partner, også dersom EU-landene skulle iverksette en operasjon.

Til slutt vil jeg raskt få si et par ord om situasjonen i Kosovo, som flere talere også har vært inne på. Blant annet sa representanten Solheim at konflikten på Balkan er det viktigste som har skjedd i Europa på 1990-tallet. Alt annet kommer i skyggen av den tragedien.

Når det gjelder Kosovo, er det viktig at vi der også deltar bl.a. gjennom vårt OSSE-formannskap. Vi ser at OSSE kan spille en rolle, og vi vil utnytte også den muligheten for å skape fred og stabilitet i Europa.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Haakon Blankenborg (A): Det har kome mykje ros til utanriksministeren i dag for Europa-utgreiinga og for handteringa av formannskapet i OSSE – og det er fortent. No er det vel kanskje også ein samanheng mellom desse to tinga. Den som evnar å handtere EU-spørsmål i denne regjeringa, har vel eigne føresetnader for å handtere konflikhtar også i andre land og få dei til å tru at dei eigentleg er samde.

I innlegget no var utanriksministeren ganske forsiktig på det punktet han la størst vekt på i utgreiinga, forsvars- og tryggingspolitikken. Eg forstår det slik ut frå debatten i dag at Regjeringa ikkje ser på eit sterkare europeisk samarbeid på dette området som ein trussel, men som ein sjanse for Europa, og at det heller ikkje er nokon trussel for Norge. Tvert om vil Norge kunne oppnå dei same vilkåra i samarbeid med EU som ein i dag har med Vestunionen, og dermed burde vi heller støtte opp om eit sterkare samarbeid i Europa på dette området enn å stå på sida og meine at dette er ein trussel for Norge. Med andre ord at Norge bør medverke aktivt til eit sterkare samarbeid for eit meir effektivt og samordna Europa på den internasjonale arenaen, og at vi tar det for gitt at vi får ei god løysing i samsvar med den vi no har i Vestunionen.

Eit siste område som eg også vil nemne, er justis- og politisamarbeidet. Det er sagt frå Regjeringa at ein vil leggje fram ei melding i løpet av 1999, sannsynlegvis til hausten. Vi har tidlegare i dag etterlyst ei klar melding frå Regjeringa om at dei er villige til å kome til Stortinget før denne tida med eit klart opplegg for og ei vurdering av høvet til å knyte seg til Europol-samarbeidet. Eg håper at ein no eller seinare i debatten får ei klar tilbakemelding frå Regjeringa på at ein ikkje ønskjer å vente til hausten, etter toppmøtet i EU, men at ein allereie om kort tid – så fort det lar seg gjere i den situasjonen Regjeringa er i i forhold til Justisdepartementet – kjem tilbake med eit konkret opplegg til Stortinget.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Jeg oppfattet første del av representanten Blankenborgs replikk mer som

en kommentar, hvor han gav uttrykk for at han for så vidt anså seg å være enig med meg i at den utviklingen vi nå ser på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området i Europa, ikke er noen trussel, men mer en utfordring. Jeg kan bekrefte det, hvis det var det som var ønskelig. Det er en utfordring, og vi skal følge dette nøye. Vi er opptatt av å opprettholde den transatlantiske forbindelsen. Den er viktig for Norge. USA er opptatt av det, men det er vårt inntrykk at også EU-landene er opptatt av det. Som jeg prøvde å si i mitt innlegg, ser man for seg, i hvert fall foreløpig, at det som nå utvikler seg i Vestunionen, er krisehåndteringsmekanismer, og der er Norge sentral fordi vi er en bidragsyter, og man er interessert i å ha oss med i dette. Så jeg vil tro at vi også kan spille en konstruktiv rolle i den sammenhengen.

Når det gjelder justis- og politisamarbeidet, er det klart at hvis stortingsflertallet vil at man fra Regjeringens side, så snart justisministeren er frisk, skal komme tilbake og redegjøre for mulighetene for en ordning med Europol, så gjør selvsagt Regjeringen det – hvis det er det Haakon Blankenborg ønsker. Men jeg syns kanskje det er litt merkelig at man ikke vil se dette i en større sammenheng. Vi har et omfattende samarbeid på politiområdet, og vi deltar allerede, som statsministeren redegjorde for i dag, på ekspertnivå i Europol-samarbeidet, så vi er ikke utelukket fra informasjonstilfanget som er der. At Regjeringen da foreslår å se vårt totale internasjonale politisamarbeid i sammenheng, kan vel ikke være så galt.

Siri Frost Sterri (H): For å ta det siste først: Jeg merket meg at utenriksministeren var noe i tvil om i hvilken grad Blankenborgs ønske representerte et flertalls ønske i Stortinget når det gjaldt en redegjørelse om en mulig Europol-tilknytning. På Høyres vegne kan jeg understreke at også vi står bak et ønske om å få en redegjørelse i Stortinget om slike initiativ.

Men for øvrig vil jeg komme inn på redegjørelsen til utenriksministeren, der han tar til orde for at vetoretten er fremforhandlet for å kunne brukes. Selv om han legger til at bruk av denne retten ikke er en problemstilling som egner seg for teoretisk diskusjon, unnsår allikevel ikke utenriksministeren seg for å ramse opp en rekke direktiver og problemsaker Norge har med EU, og antyder at i flere av disse sakene kan det være aktuelt å ta i bruk vetoretten. Og som om ikke dette er nok, leser vi i en av dagens aviser at heia gjengen fra sidelinjen, Harald Hove fra Venstre, uttaler at en regjering som tør å bruke vetoretten, sikrer norske interesser i EØS-samarbeidet. Ja, er det så aldeles åpenbart i ethvert henseende?

Jeg synes at når utenriksministeren rasler med å ta i bruk vetoretten, er det all grunn også for Regjeringen til å diskutere mulige utfall av å ta denne vetoretten i bruk. Det er riktig at Norge kan velge å opprettholde norsk lovverk, men EU har også rett til å iverksette mottiltak dersom vårt nei bryter med de forpliktelsene vi har påtatt oss i EØS-avtalen. Jeg vil ikke med det på noen måte underkjenne betydningen av artikkel 102, men jeg synes jo, selv om jeg skjønner at dette er mest egnet til indremedisinsk bruk i Regjeringen, at man i ansvarlighetens navn

også kan kreve en redegjørelse for konsekvensene fra utenriksministerens side.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Om jeg var i tvil før, så er jeg nå overbevist om at det er et stortingsflertall som ønsker å få en redegjørelse om Europol. Etter hvert som Regjeringen nå får ny informasjon om dette, og etter hvert som vi også har politiske kontakter som er interessante å meddele Stortinget, skal vi selvsagt gjøre det. Men jeg vil igjen understreke at Regjeringen fortsatt ønsker å komme med en melding til Stortinget om vårt totale internasjonale politisamarbeid, og jeg går ut fra at Stortinget også er interessert i å se dette i sammenheng, slik at det ene ikke skulle utelukke det andre.

Når det gjelder vetoretten, synes jeg dette er en merkelig debatt. Som norsk utenriksminister er jeg satt til å ivareta norske interesser, og hvis jeg da ikke skulle ha alle mulige opsjoner åpne for mitt arbeid, enten det gjelder EU eller andre land hvor jeg blir satt til å ivareta norske interesser, ville jeg ikke gjøre jobben min. Det at vi her har en avtale som også inkluderer en vetorett, og jeg i en redegjørelse om Norges forhold til EU også nevner vetoretten, har med respekt å melde ingenting med indremedisin å gjøre. Det har å gjøre med en understreking av de muligheter og rettigheter Norge har, og de interesser Norge skal ivareta. Men som en ansvarlig regjering ser vi selvsagt dette i en sammenheng. Til nå har vi ikke brukt vetoretten, nettopp fordi vi ikke har ment det har vært nødvendig, at det har vært grunnlag for det. Jeg har i min redegjørelse understreket, og andre fagstatsråder har også understreket det, at vi selvsagt vil nytte andre muligheter før vi eventuelt bruker vetoretten, fordi vi alle sammen mener at den skal man bruke – jeg hadde nær sagt – i ytterste nødsfall.

Karin Andersen (SV): EU er et system vi må og skal forholde oss til. Men jeg synes kanskje at man i debatten har fokusert litt lite på en analyse av systemet og hvordan det utvikler seg. Hvordan forvaltes f.eks. makten innenfor EU nå? Er det økt demokratisering, eller er det mindre demokratisering? Det er svært viktig å få god kjennskap til det når man er i en situasjon der man på enkelte områder har stor nytte av å tilpasse seg, mens man på andre områder kan ha nytte av å bruke vetoretten. Jeg kunne tenke meg å spørre om utenriksministerens vurderinger når det gjelder dette.

Det blir sagt at det skjer store forandringer i Europa, og det er riktig. Også utenfor Europa gjør det det. I Europa er det en sterk integrasjon, både i dybden og bredden. Parallelt med det skjer det i andre land oppsplitting av store sammenslutninger som ikke har hatt noen naturlig tilknytning til hverandre, der man ikke har hatt noen politisk og folkelig integrasjon som har gjort at byggverket har holdt sammen. Det er riktig at dette har oppstått på andre måter og til andre tider. Men jeg kunne tenke meg å høre utenriksministerens vurdering av EU-integrasjonen i et slikt perspektiv, og hvordan det stiller seg med hensyn til forholdet til Norge med den sterke til-

knytningen gjennom EØS-avtalen og de forpliktelsene vi har til den.

Utenriksminister Knut Vollebæk: Jeg er litt redd for at det representanten Andersen nå ber om, ikke er et svar på en replikk, men en ny redegjørelse. For det var et relativt omfattende spørsmål, og jeg tror ikke jeg greier å svare på det på 1 minutt og 46 sekunder.

Når det gjelder økt eller redusert demokratisering i EU, tror jeg kanskje det er begge deler – der som mange andre steder i verden. Man ser en økt demokratisering gjennom at EU-parlamentet får større makt, som jo er en form for demokratisering. Samtidig ser man at det er en kamp mellom parlamentet og byråkratene i Brussel. Kommisjonen sitter på mye kompetanse som parlamentet føler de ikke har del i. Jeg tror at det er kamp der også, på samme måte som i en del forhold mellom nasjonale parlamenter og regjeringer. Å si at utviklingen går bort fra demokratiet, tror jeg er vanskelig, men man har ulike tendenser der som mange andre steder.

Når det gjelder å vurdere konsekvensene av EU-integrasjonen, er det, som jeg sa, et relativt omfattende spørsmål, og jeg har vel ikke prøvd å redegjøre helt for det i min redegjørelse. Det det dreide seg om i den redegjørelsen jeg gav, var Norges forhold til EU slik det er. Dette er, som vi jo har sagt flere ganger i denne debatten, ikke en medlemskapsdebatt. EU er der, Norge må forholde seg til EU, og det som denne regjeringen skal gjøre, er å utnytte EØS-avtalen best mulig, slik at vi kan ivareta norske interesser best mulig innenfor de rammer vi har og innenfor det forhold til EU som vi har etablert gjennom EØS-avtalen.

Grete Knudsen (A): Jeg er glad for at utenriksministeren understreket og gjorde klart at Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med Europol som en egen sak, selv om ikke det står i motsetning til at Stortinget senere også kan få en melding og ha en større debatt der en ser på politisamarbeid i en bredere sammenheng. Stortingsflertallet har her i dag understreket at premissene for dette er at man har en dialog med EU med sikte på å få til en ordening i forhold til Europol, en Schengen-liknende ordening, fordi Europol faktisk er en fortsettelse av det man ser i forbindelse med Schengen. Og når vi ønsker at et slikt initiativ blir tatt så snart som mulig, er det jo fordi Europol er under etablering nå, og da kan vi ha en mulighet for å påvirke en ennå ikke ferdig ordening, på samme måte som en del andre land utenfor EU nå tar slike kontakter, bl.a. USA. Og jeg ber utenriksministeren bekrefte at det er på disse premissene Regjeringen vil komme tilbake igjen til Stortinget med Europol som en egen sak.

Utenriksminister Knut Vollebæk: For det første er det vel ikke naturlig at det er utenriksministeren som kommer til Stortinget med Europol. Jeg går ut fra at det er det justisministeren som skal gjøre. Jeg skal selvsagt videreformidle stortingsflertallets ønske til henne, og jeg er sikker på at hun vil komme tilbake til Stortinget med denne saken i en naturlig sammenheng. Jeg vil også anta

at man da får lov til å undersøke og spørre om hvordan det er naturlig å knytte seg til, samarbeide med eller organisere det samarbeidet man skal ha med Europol. Og jeg går ut fra – hvis da ikke stortingsflertallet vet veldig mye mer om Europol enn det Regjeringen gjør – at det fortsatt er visse uklarheter om hvordan dette kan skje. Men vi har allerede, som statsministeren redegjorde for i går, hatt kontakt med Europol, og vi tror ikke at USA er kommet noe spesielt lenger i sine kontakter med Europol enn det vi har. Vi er kjent med at man fra Europolis side har vært interessert i å diskutere forholdet til tredjeland. Det ser de på, og det vil vi selvsagt aktivt også se på, og så vil det da være justisministerens oppgave å redegjøre for Stortinget om dette i en naturlig sammenheng.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

John Dale (Sp): Som utanriksministeren sa i si utgreiing til Stortinget: Folkets nei i 1994 gjorde så visst ikkje Noreg til eit isolert land, korkje i Europa eller i verda elles. Tvert om, i åra etter folkerøystinga har me engasjert oss i eit svært omfattande og tett samarbeid, særleg med våre nærmaste naboar. Og det vil me halda fram med. Påstandar om at Regjeringa fører ein passiv Europa-politikk, har såleis lite for seg. Utanriksministeren har grundig dokumentert at det er det motsette som er tilfellet.

Representantar frå så vel Arbeidarpartiet som Høgre har framleis til gode å underbyggja sin kritikk med sakleg argumentasjon. Debatten har vist det. Det kan vera ein lærdom for oss alle å unngå at debatten om viktige spørsmål ikkje endar i eit villniss der politikken endelege mål er å produsera inntrykk. Her i dag er det norsk Europa-politikk som står på kartet, ikkje spørsmålet om norsk medlemskap i EU. På det punktet rår det stadig nasjonal konsensus. Og det skulle berre mangla. Me har i dag eit svært uklart bilete av kva som vil skje med EU dei nærmaste åra. Spørsmåla står i kø: Når vert det noko av planane om å sleppa inn søkjarlanda? Kven skal betala gildet? Vil den økonomiske unionen verta realisert? Og i så fall: Tvingar den fram store føderale budsjett? Vil me sjå framveksten av eit direktorat innanfor EU, der større makter, som Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Italia, sikrar seg førarskapet? Kva vil situasjonen verta for dei små landa innanfor unionen? Vil unionen prøva å retta opp sitt demokratiske underskot, eller kjem utviklinga til å halda fram i sitt noverande spor? Kva med selselsetjinga? Kva med den sosiale dimensjonen?

Svara på desse spørsmåla veit me lite om i dag. Og det som viktigare er: Me har lite grunnlag for å seia noko sikkert om kva hovudperspektiv som vil verta lagt til grunn i den europeiske debatten framover, med interesse for land så vel i som utanfor EU.

Ei problemstilling merkjer seg særleg ut i denne samanhengen. Historisk sett representerer ho kvintessen i ein diskusjon europearar har ført og stadig fører med seg sjølve. I dette europeiske området av verda rår eit dynamisk mangfald, og det eksisterer parallelt med eit stort økonomisk og kulturelt fellesskap. I vårt Europa finst ingen «utanforland», berre land som er annleis, spe-

sielle kvart på sitt vis. Difor strevar europearar med å finna eit rimeleg balansepunkt mellom felles interesser og spesielle behov. Det er jakta på kryssingspunktet som her er alfa og omega, og diskusjonen roar seg aldri ned før europearane kjem nærmare det punktet enn dei er i dag. Me har svært mykje å samarbeida om, det er udiskutabelt, men eg vil åtvara mot at me i vår analyse overser dei store variasjonane mellom aust og vest, mellom nord og sør i Europa. Historisk, kulturelt, geografisk og også med tanke på klima og vekstvilkår skiftar tilhøva mykje. Politisk kjem denne spenninga til uttrykk mellom føderalistar og konføderalistar, mellom dei som vil ha ein tett, overstatleg union, og dei som vil setsa på eit mellomfolkeleg samarbeid, der det ikkje rår tvil om at det enkelte landet og dei folkevalde forsamlingane fullt ut har ansvaret for sine folk.

Eg synest det er på tide å løfta den norske Europa-debatten opp på dette nivået. Me må ta stilling til hovudperspektiv. For om me alle er nordmenn, så er me òg alle europearar. Stadig høyrer me enkelte seie at me må verta med i EU for å kunna påverka ei utvikling som også får fylgjer for det spesifikt norske. Men då vert spørsmålet kva det er me vil påverka, og kva standpunkt me skal ta til store spørsmål av typen sentraliserande eller desentraliserande krefter.

At eit fleirtal nordmenn sa nei til EU-medlemskap i 1994, var ein reaksjon mot unionens svært ambisøse planar om å skapa ein felles politikk for heile sitt område – utan omsyn til dei behova landa har for å føre sin eigen politikk. Med andre ord: Noreg posisjonerte seg i den europeiske debatten ved å insistera på at det finst mange saker me har best evne til å ta oss av sjølve, og ved å peika på at det finst grenser for kva Brussel bør blanda seg inn i. Dette er vel så mykje ei europeisk som ei norsk problemstilling.

Den noverande regjeringa byggjer klart på denne filosofien, og det viser utgreiinga frå utanriksministeren.

Gjennom EØS-avtalen er Noreg knytt til delar av EU-systemet, og det medfører at me, så lenge Noreg ynskjer å ha det slik, må ta stilling til ei mengd EU-direktiv, og nokre av dei er så problematiske at dei aktualiserer bruk av veto. Men det er saker som me seinare kjem tilbake til.

Ranveig Frøiland (A): Debatten i dag har gått roleg for seg. Utanriksministeren har fått skryt for at han har hatt evne til å laga ei utgreiing om tilhøvet vårt til EU utan å spreia frykt om EU, og for at han ikkje i det heile er oppteken av at Noreg skal vera eit «annerledesland». Eg sluttar meg til godorda.

Alle i denne salen byggjer tilhøvet vårt til EU på EØS-avtalen og mellomstatlege avtalar. Innafor denne ramma må vi vera aktive, ikkje berre registrera kva som skjer, og så reagera i ei eller anna retning. Slik Regjeringa har opptredt til no, har dei kome diltande etter og har ikkje vilja ta noko sjølvstendig initiativ.

Valutasamarbeidet er eitt av dei områda som no er høgaktuelle. Regjeringa har ikkje hatt føringa her; det var Arbeidarpartiet og Høgre som med sitt framlegg i budsjettet i haust sa at dette arbeidet måtte påskundast.

Eg minnest alle rundane i spontanspørjetimen med finansminister Restad, der han understreka at han ikkje hadde så store forventningar til si reise til Brussel. Det er ikkje eit godt utgangspunkt for å tala Noreg si sak. Men som vi hørde tidlegare i dag, sa faktisk statsministeren at slike møte som han og finansministeren hadde vore med på, faktisk hadde sin eigenverdi. Ja, slik er det, og eg trur faktisk statsministeren meinte det han sa om eigenverdi.

Men eg synest det vert noko patetisk når statsministeren igjen og igjen refser opposisjonen for at vi ikkje er konkrete nok. Er det slik at Regjeringa ikkje er nøgd med at Stortinget styrer i det store, men òg skal styra detaljane? Det er ikkje nok at Regjeringa får med seg ein «handlelapp» til EU, som det har vore snakk om tidlegare, der det står at dei skal kjøpa f. eks. brus. Nei, dei vil vita kva merke brus stortingsfleirtalet ønskjer seg. – Det er Regjeringa som må vera aktiv på vegner av Noreg, og treng dei råd, er det naturleg å koma til Stortinget og be om det.

Dialogen mellom Noreg og EU om miljø- og energispørsmål må intensiverast. Dette gjeld spesielt oppfølging av den internasjonale klimaavtalen.

Avtalen opnar for eit heilt nytt prinsipp i internasjonale miljøavtalar, slik at land kan gå saman for å redusera utslepp av klimagassar gjennom handel med utsleppskvotar og felles gjennomføring.

Dei sosialdemokratiske partia i Norden har teke initiativ til at det vert oppretta eit felles nordisk system med utsleppskvotar. Eit slikt nordisk samarbeid bør vera første skritt mot eit breiare europeisk samarbeid om utsleppskvotar. Og eg er glad for at miljøstatsråden, om enn med nokre motførestillingar, sa at ho vil følgja opp desse ideane i ein aktiv dialog med EU-landa og med EU. Som ein stor energinasjon har vi alt å vinna på ein dialog mellom Noreg og EU òg når det gjeld energispørsmål.

Når det gjeld EU sin nyoppretta politiorganisasjon, Europol, er det ikkje nok at statsministeren seier at organisasjonen enno ikkje er operativ. Her må det vera eit initiativ frå Noreg for å få til ein avtale med EU, som har som føremål å nedkjempa internasjonal kriminalitet. Vi kan ikkje oppnå full deltaking, men vi må prøva å ta kontakt på politisk nivå, ikkje berre på embetsnivå, sjølv om det òg er viktig.

Også på dette området lærer statsministeren fort, for i går sa han at Regjeringa ikkje har noko imot å samarbeida med EU om justis- og politispørsmål, inkludert Europol.

Eg er samd med Erling Kjekstad i Nationen, der han 22. januar seier at «det trengs millimetermål for å se forskjellen» mellom Regjeringa og Arbeidarpartiet. Men retorikken til Regjeringa er annleis, for dei skal tilfredsstilla Senterpartiet, som er negativ til alle desse spørsmåla.

Så er det ein ting som undrar meg stort i denne utgreiinga, og det er at utanriksministeren ønskjer å bruka tid på å fortelja Stortinget at vetoretten når det gjeld EØS-avtalen, er forhandla fram for å kunna brukast. Dette er vel òg til indremedisinsk bruk for Regjeringa.

Stortingsfleirtalet vil at vi skal konsentrera oss om alle moglegheitene som avtalen gjev oss for å ivareta norske interesser, og støyter vi på vanskar, må vi gjera alt vi kan for å finna fram til fastsette løysingar, slik Regjeringa viste at dei kunne i samband med veterinæravtalen.

Til slutt: Etter å ha følgd debatten i dag, ser eg at utanriksministeren har kost seg. Senterpartiet har vore mest heilt fråverande i debatten, og Senterpartiet sin leiar har vore heilt fråverande. Det er vel karakteristisk for situasjonen.

Marit Tingelstad (Sp): Senterpartiet vil bidra til å fremme et europeisk samarbeid som kan føre til et åpent Europa der folks levkår blir satt i sentrum. Dette er i tråd med folkets nei fra 1994. Etter vårt syn er de viktigste utfordringene Europa står overfor i årene framover utover det å løse konfliktene på Balkan, å hindre økte forskjeller mellom øst og vest og mellom grupper i folket. Å kjempe mot arbeidsløshet og økte sosiale forskjeller må være en hovedoppgave i det europeiske samarbeidet.

Folkets nei har ikke ført Norge inn i en internasjonal isolasjon, slik noen hevdet ville skje før folkeavstemningen. Som det framgår av utenriksministerens redegjørelse, har Norge et nært samarbeid med EU og EU-landene, samtidig som vi er med i en rekke andre europeiske og internasjonale organisasjoner.

Senterpartiet er opptatt av å utnytte den handlefriheten Norge har, politisk og økonomisk, samtidig som vi selvsagt skal yte vårt ved bl.a. å betale for de avtaler og samarbeidsprosjekter som inngås med EU. Vi må ikke oppfattes som snyltere.

Da jeg er av de siste fra Senterpartiet som har ordet, vil jeg konsentrere meg om ett område, nemlig utdanning i et europeisk og internasjonalt perspektiv.

Å ha kontakt med omverdenen er en naturlig del av vår kultur. Dette er selvsagt ikke avhengig av vår tilknytning til unionen, men bygger på gjensidig respekt, lange tradisjoner og ulike samarbeidsavtaler samt naturlig samkvem mellom folk over landegrensene. Kontakt og kommunikasjon skjer på mange måter og raskere enn noensinne, både ved reisevirksomhet og elektronisk kommunikasjon. Nasjonenes grenser er ingen barrierer lenger. Det gir oss spennende utfordringer

Læreplanene for det norske skoleverket har en grundig basis i norsk og europeisk kulturhistorie. Slik legges det et godt grunnlag hos elevene til å utvikle internasjonal og nasjonal forankring. Dette er viktig for å utvikle positive holdninger og solidaritet hos den yngre generasjon, noe som er av fundamental betydning for en fredelig og vennligsinnet innstilling. Dette er ikke minst viktig overfor våre nye landsmenn, flyktninger og asylsøkere. Klarer vi å få til gode samarbeidsrelasjoner i skolen og oppvekstmiljøene, vil dette virke positivt i forhold til det flerkulturelle samfunnet som Norge er blitt.

Handlingsplanen fra 1990 om internasjonalisering i videregående skoler har ført til mange spennende prosjekter sammen med EU-land. Elever og lærere har vist stor entusiasme, og dette fortsetter. Dette er foruten å

være kompetansebyggende også holdningsdannende. Å bli kjent med vår egen kulturarv og historie er viktig for identitetsskaping, men like viktig er det å skaffe seg innsikt i andre europeiske lands kulturbakgrunn. Senterpartiet innser at et internasjonalt arbeidsmarked og stor mobilitet stiller krav til innholdet i utdanningen og til godkjenning av kvalifikasjoner.

Kunnskap kjenner ingen grenser. Vi må løse utfordringene sammen med andre. Samarbeid gir viktige impulser til det norske samfunnet. Derfor deltar vi aktivt i en lang rekke internasjonale organisasjoner og mange opplæringsprogrammer. Gjennom bl.a. programmene Leonardo og Sokrates deltar Norge i et omfattende europeisk samarbeid. Liknende avtaler fins på høgskole- og universitetsnivå.

EØS-avtalen gir oss rett til deltakelse i en rekke programmer, som miljø- og forbrukervern, energisparing, kulturprosjekter i tillegg til forskning og utvikling. Deltakelse i forskningsprogrammene er viktig og helt nødvendig i den norske forskningsinnsatsen, samtidig som det muliggjør viktig nettverksbygging for næringslivet. Dette er en god måte å være i konstruktiv dialog med EU på.

Selv om EØS-avtalen sikrer gjensidig godkjenning av beviser for utdanning og yrkeskompetanse og lik adgang til studier og forskning, må Norge forsere arbeidet med godkjenningsordninger for folk med profesjonsutdanninger utenfor EØS-området. Det er viktig for at bl.a. flyktninger og asylsøkere skal få relevante arbeidsoppgaver, samtidig som det vil bøte på kompetansemangelen som fins på mange fagområder i vårt samfunn. Vi har en enestående anledning til å imøtekomme dette nå når kompetansereformen skal settes ut i livet.

Til slutt: Norge sa nei til medlemskap i unionen i 1994, men vi har ikke sagt nei til Europa. Debatten her i dag på bakgrunn av redegjørelsen fra utenriksministeren viser at dette har fått full tilslutning.

U r s u l a E v j e hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Breimo (A): Også jeg er glad for at vi har hatt en nyansert debatt i dag. Som motstander av norsk medlemskap gjennom to folkeavstemninger følte jeg altfor ofte i stridens hete at nyansene forsvant, og at alt ble framstilt i svart-hvitt, avhengig av personlig ståsted. Viljen og evnen til å nyansere var ikke akkurat framtrædende. Betegnelsene ja-mann og nei-mann viser dette bedre enn noe annet. Man *hadde* ikke et standpunkt, man *var* selve standpunktet. Jeg tror ikke Norge er tjent med at vi går inn i enhver debatt om forholdet til EU med slike merkelapper i pannen.

Jeg er som sagt glad for at vi i dag, i hvert fall tilsynelatende, er i stand til å føre en debatt der hensynet til Norges interesser i en ny situasjon settes i fokus uten svart-hvitt-tenkning. Det synes kanskje rart at jeg som representant for Arbeiderpartiet trekker fram Erik Solheims innlegg som et spesielt godt eksempel, men jeg gjør det allikevel. Etter mitt syn holdt utenriksministeren

en svært balansert redegjørelse for Stortinget. Men også jeg merket meg den mangel på entusiasme som andre har påpekt, når det gjelder vårt forhold til EU. Kanskje skyldes det det tunge ansvaret som han må føle som leder for OSSE, og de utfordringene som har tårnet seg opp i Kosovo.

Jeg vil imidlertid understreke i likhet med andre fra Arbeiderpartiet viktigheten av en offensiv holdning overfor EU. Da vi sa nei til medlemskap, sa vi ikke nei til Europa. Det var heller ikke et nei til gjensidig og forpliktende samarbeid for å løse de store utfordringene også Norge vil stå overfor. Vi sa nei fordi vi ønsket å stå fritt i vår vurdering av samarbeidsformer og i graden av forpliktelser. Men da vil det være fundamentalt galt å stille seg passiv eller avventende til det som måtte komme fra EU som motpart, da må vi være på offensiven.

Utviklingen siden folkeavstemningen har vist at flertallet vurderte riktig, og jeg har liten sans for en ny medlemskapsdebatt i dag. Det er det liten grunn til selv om renten er for høy. I likhet med Arbeiderpartiets leder vil jeg understreke at det Norge skal foreta seg i forhold til EU, skal være basert på folkets nei. Etter mitt syn er det spesielt tre forhold som uroer meg når det gjelder spørsmålet om ny medlemskapsdebatt. Det ene er det forhold at vi i dag har en såkalt nei-regjering, som i sak etter sak foretar snuoperasjoner som på mange måter sparker beina under tidligere gode nei-argumenter. Spesielt gjelder dette Senterpartiet, som jo var toneangivende på nei-siden. Vi kan nå oppleve den situasjonen at flere i Arbeiderpartiet gir uttrykk for skepsis til f.eks. visse sider ved Schengen-avtalen og direktiver om gass, matsminke og patent på liv, mens de absolutt argeste motstanderne av medlemskap kommer med en positiv anbefaling. Ja, kanskje kan noen av oss i et gitt tilfelle ønske bruk av veto-retten, i motsetning til Regjeringen og Senterpartiet. Slike situasjoner vil lett virke forvirrende og dempende på folks engasjement og svekke motstanden mot norsk medlemskap.

Det andre forholdet er kanskje det mest betenkelige, nemlig at Norge inntar en så passiv holdning i forhold til EU at det gir følbare negative konsekvenser for Norge at vi ikke er medlem. Da kan vi med rette snakke om EU-tilpasning – en påtvunget sådan. Det vil ikke være EU-tilpasning om Norge er så offensiv at vi får de avtalene vi trenger for å unngå problemer. Det vil være EU-påvirkning, og den gjelder enten vi snakker om økonomi, vareeksport, miljø eller sikkerhet.

Et tredje forhold som jeg vil trekke fram, er faren for at selvråderetten benyttes til mer høyrepolitikk – slik vi har opplevd i det siste – og på sikt vil forsterke interne problemer hos oss selv, som Trond Giske så treffende påpekte. Vi må ikke få mer høyrepolitikk i Norge enn i Europa for øvrig.

Jeg nevnte så vidt problemene som tårner seg opp i Kosovo, og de utfordringene Norge, og spesielt vår utenriksminister, står overfor der. Det er ikke hovedtemaet i dagens debatt. Jeg vil likevel benytte denne anledningen til å understreke at vi ikke må stigmatisere serberne som folkegruppe. Det vil etter mitt syn både være fullstendig

galt og føre oss galt av sted hvis vi skal medvirke til en løsning. Vi vet at serbere generelt har et helt spesielt godt forhold til Norge. Foreningen Jugoslavisk-Norsk Samband er et bevis på dette, og her er kanskje en kontaktflate som bør pleies og utnyttes positivt, ikke minst når det gjelder å spre informasjon om hva som virkelig skjer i Kosovo. Jeg føler meg overbevist om at den vanlige serber har et like brennende ønske om at konflikten må få en fredelig utgang, som vi har.

Tor Nymo (Sp): I sin redegjørelse for Stortinget om Regjeringens Europa-politikk skisserte utenriksminister Knut Vollebæk de viktigste utfordringene i Europa i dag. Nå var det i utgangspunktet slik at Norges forbindelser til EU ble vektlagt i utenriksministerens redegjørelse, men i og med at det er Norge som nå sitter med formannskapet i OSSE, ønsker jeg å gå noe dypere inn i dette temaet.

Demokratiske systemer basert på frihet, likhet og brorskap, blir hjulpet fram av OSSEs nærvær i en rekke tidligere kommuniststater og sovjetrepublikker, og jeg tror alle i denne sal vil si seg enig i at OSSE langt på vei har vist seg å være en suksess for fremme av demokrati og menneskerettigheter i Europa. OSSEs oppgave som freds- og demokratibygger er en kontinuerlig prosess.

Kosovo er også en stor utenrikspolitisk utfordring for Norge i kraft av det norske formannskapet i OSSE i 1999. I denne sammenheng er det naturlig å nevne utenriksminister Vollebæks utmerkede innsats på den internasjonale arena for bl.a. å løse gisseldramaet i Kosovo straks på nyåret. Som vi alle vet, ble gislene satt fri taket være stor diplomatisk innsats fra alle parter.

Også episoder som dette skaper ustabilitet og kompliserer utsiktene for en fredelig løsning, men den grufulle massakren av 45 sivile kosovoalbaniere er likevel en type hendelse som til syvende og sist kan umuliggjøre en fredelig løsning i Kosovo basert på OSSEs nærvær med ubevæpnede observatører. Dette kan skape en situasjon der OSSEs nærvær i Kosovo blir skjøvet ut i en væpnet konflikt. Og skulle en komme dit hen at bruk av militær makt er den eneste mulighet for at våpenhvilen skal kunne respekteres, vil mange, mange menneskeliv gå tapt. Lidelsene for sivilbefolkningen vil øke i omfang, og risikoen for at konflikten sprer seg til omkringliggende stater, som Makedonia og Albania, vil bli overhengende.

Milosevic har fått sitt ultimatum. La oss endelig håpe at han nå forstår alvoret, viser vilje til forhandlinger og således åpner for at OSSEs observatørkorps kan fortsette sitt arbeid i Kosovo. Dette vil i mye større grad kunne danne grunnlaget for en fredelig løsning uten store tap av menneskeliv og unødige lidelser for sivilbefolkningen.

Når det gjelder de betraktninger utenriksminister Vollebæk hadde omkring vårt forhold til EU, er det et par ting som jeg ønsker å fokusere nærmere. For det første, og som flere talere før meg har bemerket, ser jeg helt klart hvilke fordeler det innebærer at Norge står utenfor EU når Norge opptre på den internasjonale arena. Det har bl.a. vist seg gjennom Norges engasjement i Midtøsten, noe f.eks. tidligere statsråd Terje Rød-Larsen har un-

derstreket ved sin innsats i konflikten mellom Israel og palestinerne.

Fordelen ved å kunne opptre som en uavhengig og fri utenrikspolitisk aktør vil også vise seg gjennom Norges formannskapsperiode i OSSE. Det sier seg selv at det er lettere for Norge å opptre som konfliktløser enn det er for en utenriksminister i EU som må samordne 15 regjeringers standpunkter før han kan tillate seg å mene noe. Dessuten kan Norges frie stilling som et land utenfor unionen også være heldig i et nordisk perspektiv. Blant annet har Norge ved enkelte anledninger ivaretatt våre nordiske naboers interesser fordi både Finland, Sverige og Danmark som EU-medlemmer ikke har hatt den nødvendige friheten på grunn av de bindinger unionsmedlemskapet har gitt. I slike sammenhenger har det vært greit å ha en nordisk partner som kan ytre seg uavhengig av hva man måtte mene i Brussel.

Jeg synes også det er grunn til å gi Regjeringen honnør for at den respekterer folkets nei i forbindelse med avstemningen om Norges tilknytning til Den europeiske union i 1994. Utenriksministeren gjorde det klart i sin redegjørelse at enkelte EØS-direktiver vil kreve en lovendring i Norge som Regjeringen ikke anser som akseptabel, bl.a. blir direktivet om patent på liv og direktivet om tilsetningsstoffer i barnemat trukket fram. Dette markerer et helt klart skille i forhold til den ukritiske EU-tilpassningslinje som den tidligere arbeiderpartiregjeringen førte.

Jeg ser fram til at sentrumsregjeringen i de saker som ikke er å betrakte som arvegods fra den tidligere ja-regjeringen under Jaglands ledelse, vil vurdere hvert eneste nye EØS-direktiv i lys av folkets nei i 1994, og dermed også bruk av vetoretten.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Hallgeir H. Langeland (SV): Det er Jagland og leiinga i Arbeidarpartiet og kompanjongane i Høgre som har vore pådrivarar i å tilpassa Noreg til det EU-systemet som det norske folket sa nei til i 1994. Etter neiet har strategien vore klar: Når me ikkje får folket med oss direkte, får me leggja om strategien. Me har jo reiskapen me treng, me har EØS-avtalen.

Litt etter litt skal Noreg knytast stadig tettare til EU. Bit for bit skal norske avgjerder underleggast det som EU har bestemt.

Gradvis skal folket sitt nei frå 1994 undergravast. Dette er strategien som Jagland og Petersen har køyrt på. Kvart einaste nye EØS-direktiv har blitt godteke av jafleirtalet. Men det nye nå er at ja-folket har fått ei nei-regjering til å gjera jobben sin. Og kva skjer nå? Det er nemleg det at Bondevik aldri set ned foten for å pressa dette ja-fleirtalet. Seinast skuffa Regjeringa oss i spørsmålet om den veterinære grensekontrollen. Og i tida framover står nye direktiv i kø – mange direktiv og avtaler som regjeringsspartia garantert hadde gått imot om dei hadde vore i opposisjon. Det er sørgjeleg at Bondevik legg seg flat for Jagland og Petersen når dei krev eit

høgare tempo i EU-tilpassinga – nå sist i Jagland sin sju-punktsplan, kor eitt punkt er ei styrking av EØS-avtalen. Statsministeren gjer det same heile vegen, han følger det som fleirtalet seier, utan nokon særleg motstand.

SV er imot EØS-avtalen og meiner folket sitt nei til EU i 1994 blir undergrave ved denne avtalen. Gjennom den bit for bit-strategien som blir ført, blir folket sitt nei undergrave. I denne salen er det ikkje noko fleirtal for å seia opp avtalen, men det må vel vera mogleg å få ein diskusjon om korleis me kan syta for å ta vare på folket sitt nei på ein best mogleg måte. Det burde også vera ei hovudoppgåve for nei-regjeringa.

Sagt på ein annan måte: Korleis kan me utnytta den handlefridomen me har utanfor EU? Her må m.a. Jagland utfordrast. Arbeid til alle er jobb nr. 1, seier Jagland, men står altså på som besett for å tilpassa oss EU-systemet, kor snittet på arbeidsløysa er godt over 10 pst. SV meiner at full sysselsetting er viktig, og vil motarbeida ei tilpassing til tala på arbeidslause i EU. Dersom Regjeringa er einig med SV, må Bondevik og Regjeringa leggja opp til ein heilt annan strategi enn den dei har hatt så langt. Då må ein stilla krav til ja-sida og syta for at ansvaret blir plassert når dei pressar for hardt på.

EØS-avtalen gjev Noreg ein prinsipiell vetorett og dermed ein handlefridom som EU-medlemmer ikkje har. Dette la også utanriksministeren vekt på. Spørsmålet er om denne retten nokon gong vil bli brukt. Moglegheitene er mange framover, ikkje minst i saker som miljø, helse og tryggleik. Me snakkar om matsminkedirektiva, barnematdirektiva, direktivet for merking av genmat og for strålebehandling av mat og om direktivet for patent på liv. Eit veto mot slike direktiv vil rette søkjelyset mot det mest utfordrande trekket ved EUs reglar for den indre marknaden: det at miljø og helse blir underordna målet om friast mogleg vareflyt.

Vetoretten kan bli ein effektiv reiskap i den europeiske miljøkampen fordi den gjev moglegheit til å støtta miljøopinionen internt i EU.

Den passiviteten som blir vist frå Regjeringa i forhold til f.eks. veterinæravtalen, må erstattast av ein offensiv politikk som samsvarer med folket sitt nei, og som viser at me faktisk har ei nei-regjering som brukar handlefridomen. Då må Bondevik våga å utfordra leiinga i Arbeidarpartiet og partiet Høgre, og samtidig hugsa på kva folket sa til desse parhestane i 1994.

Som ein appell til Bondevik-regjeringa vil eg gjerne få sitera noko frå hans egne – frå avisa Dagen:

«Ja-folk hisser seg ofte opp når nei-folk advarer mot den skyhøye arbeidsledigheten innen EU. Men det kommer jo av at ja-folk ikke har noe svar på dette argumentet. For hele EUs økonomiske ideologi sier jo at man nettopp vil ha «fleksibilitet» i arbeidskraftsspørsmålet. Hvilket vil si: Grønt lys til å fortsette å gjøre folk arbeidsledige når mammon krever det.»

Karin Andersen (SV): Det er mange i dag som har rost debatten som en nyansert debatt. Og det er mulig, det. For meg er den litt for konturløs. Jeg syns vi har hatt en tilpassningsdebatt som ikke er problematisert i for-

hold til hvor denne tilpasningen ender hen. Jeg er klar over at det er andre som har andre målsettinger med tilpassningsarbeidet enn jeg har, men jeg syns at når man tilpasser seg steg for steg slik man nå gjør, er det ikke så vanskelig å peke på hvor man ender hen. Da ender man et sted som er i strid med folkeavstemningen som ble avholdt.

Mitt nei-standpunkt til EU er stort sett det samme som det representanten Gunnar Breimo redegjorde for i stad. Det er ikke noe passivt utenforskap, men en aktiv Europa-politikk basert på den friheten vi har utenfor.

Noe som jeg syns er typisk i tilpassningsdebatten nå, er at man ikke bare tilpasser seg det man faktisk blir bedt om å tilpasse seg, men også ønsker å tilpasse seg langt mer. Et eksempel på det er debatten om euroen. Det virker som det for EU-tilhengerne på en måte er viktigere å presse Regjeringen enn å foreta en grundig vurdering av hvilke tiltak det faktisk er de ønsker å påføre Norge. For når EU – hvis vi tar eurodebatten – har bruk for lav rente for å gi på gass, har Norge bruk for høy rente for å kjøle ned økonomien, og omvendt. Istedenfor å villede opinionen med uklart snakk om valutakoblinger til euro, bør vi på det økonomiske området legge til grunn at første bud i en aktiv Europa-politikk må være å sikre full sysselsetting og en jevnere fordeling av samfunnsgodene i Norge. De fleste EU-land strever med de motsatte problemene: Hvordan hindre ytterligere vekst i arbeidsløsheten, som i snitt er over 10 pst.? Hvordan skal vi hindre at ulikhetene blir enda større?

En tilpassing til euro vil gjøre dette systematisk vanskeligere å få til. En tilpassing til euro vil ta fra oss mange av de virkemidlene vi trenger, og som land i Europa etter hvert mister. Vi ser også at det i Europa jobbes med forslag som går på at minstelønninger skal senkes, at lønnsforhandlinger skal desentraliseres, at arbeidsledighetstrygden senkes, osv. Dette er konsekvenser av en felles valutapolitikk, som også vil slå ut i Norge hvis vi følger denne lite kritiske EU-tilpassningsrollen. Så en aktiv Europa-politikk er noe så krevende som å vise at det utenfor EU er mulig å holde arbeidsløsheten nede i et lite land med en ekstremt åpen økonomi.

Jeg syns ikke at Regjeringen har vist at de har særlig mange egne forslag eller egne tiltak som man kan tenke seg å ta i bruk for å sikre dette. På meg virker det tvert imot som om man er villig til administrere absolutt alt, bortsett fra medlemskap, selv om det vi sitter igjen med er det samme som et medlemskap, bortsett fra at vi ikke har den politiske innflytelsen. Det syns jeg er i strid med folkeavstemningsresultatet.

Jeg håper at vi ved de korsveier som snart kommer, og som har vært nevnt flere ganger her i dag, der regjeringspartiene i hvert fall hver for seg ved flere anledninger har sagt at det kan være aktuelt å bruke vetoretten, viser at det kan være mulig. For dette dreier seg om å ivareta vitale norske interesser, som jeg føler vi har en forpliktelse til å gjøre på basis av resultatet fra folkeavstemningen.

Anders C. Sjaastad (H): På overflaten har dette vært en fredelig debatt, og det skyldes som mange har vært

inne på tidligere, at utenriksministeren i sin redegjørelse kvittet seg med alle romantiske forestillinger om annerledesland og utenforland og egentlig la listen rimelig høyt når det gjaldt fromme ønsker om å ha Norge innenfor det gode selskap.

I et replikkordskifte med meg innrømmet da også Kristelig Folkepartis parlamentariske leder, Einar Steensnæs, at bare man ikke direkte gikk inn i overnasjonale løsninger, var det i grunnen ingen grenser for hva denne regjeringen kunne akseptere av samarbeid med EU.

Jeg sa det var rolig på overflaten, men etter hvert har det kommet frem en del frustrasjon. Saneringen av nei-regjeringens ha-stemte retorikk har ikke alle helt klart å akseptere. Og vi har gjennom debatten hørt, ikke minst fra enkelte i Senterpartiet – jeg merket meg også Johan J. Jakobsen – snakk om at denne nei-regjeringen fører en markant annen politikk i EU-spørsmål enn en ja-regjering ville ha gjort.

Etter å ha sittet her hele dagen og lyttet, er det etter hvert blitt bortimot et eksistensielt problem for meg å klare å definere forskjellen mellom en nei-regjering og en ja-regjering. Hvis vi forholder oss til folkeavstemningen, er det klart det er enkelt, fordi en nei-regjering består av flere nei-medlemmer som stemte nei, enn en ja-regjering gjør – skjønt også denne regjeringen har overløpere, og det hadde også den forrige ja-regjeringen.

Hvis vi ser på dagens situasjon, hvor hele spørsmålet om EU-medlemskap ikke er aktuelt, hva er så forskjellen på en nei-regjering og en ja-regjering? Jeg har klart å finne frem til fire kategorier.

Den første dreier seg om at den nåværende nei-regjering tar færre egne initiativ overfor EU enn en ja-regjering antakelig ville gjøre. Man venter altså på at EU utformer sin politikk – og jeg siterer fra Johan J. Jakobsens innlegg:

«Vi må forvente at EU erkjenner Norges interesser på dette området» – altså det forsvars- og sikkerhetspolitiske området – «og at EU er innstilt på å drøfte disse spørsmålene med Norge.»

EU må altså først erkjenne noe, og så kan de være villig til å diskutere noe med oss. Der ville vel en ja-regjering måtte mene at også Norge erkjenner hva som er våre interesser, og at vi kanskje tar initiativ overfor EU for å prøve å få noe til å skje.

For det andre følger en nei-regjering lojalt stortingsflertallets initiativ og påbud. Man kan si at det er en politisk livsnødvendighet. Men konstitusjonelt er det faktisk litt betenkelig, idet vi ønsker en regjering som tar initiativ i utenrikspolitikken, slik vi egentlig i vår konstitusjon forutsetter.

For det tredje har altså en nei-regjering få egne visjoner for samarbeidet mellom Norge og EU. Den har enda færre visjoner om hva Norge skal bruke ikke-medlemskapet til. Der er det mulig at en ja-regjering ville ha vært litt mer preget av visjoner.

For det fjerde truer altså en nei-regjering fra tid til annen med å bruke veto i EØS-saker. Men som utenriksministeren så korrekt sa: Til nå har man ikke gjort det. Det er bare et «formidabelt» ris bak speilet.

Jeg skjønner i grunnen veldig godt den frustrasjonen som har preget en del av SVs innlegg, særlig et par av de siste. Dette hadde man ikke forventet av en nei-regjering. Sett fra Høyres side må jeg jo innrømme at jeg gleder meg over at denne nei-regjeringen har klart å påføre landet så liten skade, spesielt på grunn av at det har vært et flertall i Stortinget som har holdt den i ørene. Men på tross av at det kanskje ikke har den retoriske kraft over seg når nei-folkene står opp her, må jeg si at det for landet er en betryggelse at nei-regjeringen til nå ikke har påført oss varig skade.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om norsk Europa-politikk i Stortingets møte den 19. januar 1999 vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

(115) Forslag frå stortingsrepresentantane Lars Gunnar Lie, Jørgen Holte og Terje Johansen om midlertidig å gjeninnføre ordninga med frakttilskot over statsbudsjettet frå 1. februar 1999 og fram til og med 30. juni 1999 (Dokument nr. 8:27 (1998-99))

Enst.: Sendes finanskomiteen.

Møtet hevet kl. 21.20.